วารสารไทย
THAI JOURNAL

ปีที่ ๒๑ ฉบับที่ ๗๕ กรกฎาคม-กันยายน ๒๕๔๓

"เมื่อทำงาน ต้องมุ่งถึงจุดหมายที่แท้ของงาน งานจึงจะสำเร็จได้รับประโยชน์ครบถ้วน
ทั้งประโยชน์ของงานและประโยชน์ของผู้ทำ
ถ้าทำงานเพื่อจุดมุ่งหมายอื่นๆ เช่น เพื่อประโยชน์ส่วนตัว
แม้จะได้ผลมากมายเพียงใดงานก็ไม่สำเร็จ
แต่ทำให้เสียทั้งงาน เสียทั้งคน"

พระบรมราโชวาทในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว
พระราชทานแก่ข้าราชการพลเรือน
เนื่องในโอกาสวันข้าราชการพลเรือน พุทธศักราช ๒๕๓๒
พระตำหนักภูพิงคราชนิเวศน์
วันที่ ๙ มีนาคม พุทธศักราช ๒๕๓๒

วารสารไทย
THAI JOURNAL

ปีที่ ๒๑ ฉบับที่ ๗๕ กรกฎาคม - กันยายน ๒๕๔๓
หมายเลขสากลประจำวารสาร ISSN 0125-572X

ปก : พระบรมราชานุสาวรีย์ สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช
จังหวัดจันทบุรี

(ภาพ : อนุตรา หงษ์สุวรรณ)

วารสารไทย เป็นวารสารเผยแพร่ข้อมูลความรู้เชิงสารคดี
ที่เป็นประโยชน์แก่ประชาชนชาวไทย
เพื่อสนับสนุนการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข

ที่ปรึกษา
ท่านผู้หญิงสมโรจน์ สวัสดิกุล ณ อยุธยา
บรรณาธิการ
นายชาคริต จุลกะเสวี
บรรณาธิการผู้ช่วย
นางสาวอนุตรา หงษ์สุวรรณ
กองบรรณาธิการ
นายวิจิตร อาวะกุล นายประพัฒน์ ตรีณรงค์
นายทองต่อ กล้วยไม้ ณ อยุธยา นายเย็นใจ เลาหวณิช
คุณหญิงคณิตา เลขะกุล นายสมบัติ พลายน้อย
นางธัชกร เหมะจันทร นายปัญญา นิตยสุวรรณ
ฝ่ายประสานงาน
ร.ต.ต. หญิง เมทินี ศรีรุ่งเรือง นายกิตติ จันทร์ส่อง

คณะอนุกรรมการจัดทำวารสารไทย
ในคณะกรรมการเอกลักษณ์ของชาติ

อนุกรรมการที่ปรึกษา
ท่านผู้หญิงสมโรจน์ สวัสดิกุล ณ อยุธยา
ประธานอนุกรรมการ
นายวิจิตร อาวะกุล
รองประธานอนุกรรมการ
นายชาคริต จุลกะเสวี
อนุกรรมการ
นายทองต่อ กล้วยไม้ ณ อยุธยา นายประพัฒน์ ตรีณรงค์
คุณหญิงคณิตา เลขะกุล นายเย็นใจ เลาหวณิช
นายสมบัติ พลายน้อย นายปัญญา นิตยสุวรรณ
นางธัชกร เหมะจันทร นายสถิตย์ เล็งไธสง
นางเนาวรัตน์ พลเดช นายสมาน นภายน
นายวิษณุ เอมประณีตร์ นายพลาดิศัย สิทธิธัญกิจ
นางสาวอนุตรา หงษ์สุวรรณ นายกิตติ จันทร์ส่อง
ร.ต.ต. หญิง เมทินี ศรีรุ่งเรือง

วารสารไทย
เป็นวารสารเผยแพร่เพื่อเป็นอภินันทนาการแก่ประชาชนทั่วไป
ทรรศนะและข้อคิดเห็นที่ปรากฏในวารสารนี้เป็นของผู้เขียนแต่ละท่าน
ซึ่งไม่จำเป็นต้องตรงกับความเห็นของบรรณาธิการ และคณะผู้จัดทำ

สำนักงานวารสารไทย
สำนักงานเสริมสร้างเอกลักษณ์ของชาติ
สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี
อาคาร ๑๑ ส่วนการศึกษาโรงเรียนนายร้อย จปร.(เดิม) ถนนราชดำเนิน
โทร. ๒๘๑-๔๕๙๐

เผยแพร่เพื่อเป็นอภินันทนาการ
ห้ามจำหน่าย

พิมพ์ที่ สหมิตรพริ้นติ้ง ๕๙/๔ ม.๑๐ ต.บางม่วง อ.บางใหญ่ จ.นนทบุรี
โทร. ๕๙๕-๑๘๔๙, ๙๐๓-๘๒๕๗-๘

จากบรรณาธิการ

จากกาลเวลาที่ *"วารสารไทย"* ได้เสนอตัว ให้บริการเรื่องราวที่น่ารู้ ในกรอบและแนวทางของการอนุรักษ์เอกลักษณ์ของชาติตลอดมาเป็นเวลานานแล้วนั้น ท่านผู้อ่านก็คงจะทราบกันดีอยู่แล้วว่า ในยุคของสังคมข้อมูลข่าวสารที่เปิดกว้างและรวดเร็วปัจจุบันนี้นั้น ได้เกิดกระแสสังคมบางประการที่กัดกร่อน กระทบต่อความมั่นคงของเอกลักษณ์ในสังคมไทยเราไปด้วยไม่น้อยเลย

แทบจะในทุกด้าน ตั้งแต่ภาษา ขนบประเพณี ตลอดจนวัฒนธรรมอันดีของไทยเราก็ล้วนแต่ได้รับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงเหล่านี้ไปด้วยไม่น้อย ซ้ำยังจะทวีความรุนแรงยิ่งขึ้นด้วย

แต่กระนั้น *"วารสารไทย"* ของเราที่ได้ดำเนินการกันอยู่ในกรอบจำกัดยิ่งก็ยังพยายามยืนหยัดร่วมกันอย่างเต็มที่ตลอดมา เพื่อรักษาอุดมการณ์ของเอกลักษณ์ไทยให้ได้มีการถ่ายทอดออกไปสู่ประชาชนทั่วไป ได้อย่างกว้างขวางยิ่งขึ้นเท่าที่จะกระทำได้

นอกจากที่จะประสานแนวทางตั้งรับการเปลี่ยนแปลงในสังคมให้ดีที่สุดแล้ว คณะทำงานของเรายังปรารถนาที่จะได้มีโอกาสปรับปรุงให้ได้มีการใช้ประโยชน์จากวารสารไทยในแนวทางรุก ปลุกจิตสำนึกในความรับผิดชอบของประชาชนทั้งผองแทรกเข้าไว้ด้วย เพื่อช่วยให้มีความรู้และความเข้าใจที่เท่าทันเหตุการณ์ปัจจุบัน จะได้ช่วยกันปฏิบัติให้ถูกต้องด้วยความรักและหวงแหนเอกลักษณ์ของชาติไทยเราไว้ให้มั่นคงได้ดีขึ้นก็คงจะดี

สำหรับในวารสารไทยฉบับนี้ ก็ได้รับความกรุณาจากนักเขียนประจำ เสนอเรื่องราวที่น่าสนใจมาให้ท่านเลือกอ่านได้ตามต้องการ และหากท่านผู้อ่านมีข้อเสนอแนะประการใดที่จะเป็นประโยชน์ต่อ *"วารสารไทย"* ก็ขอได้กรุณาติดต่อแจ้งมาได้เสมอ

ชาคริต จุลกะเสวี

สารบัญ

บทกวีเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ๕

สมเด็จพระบรมราชินีนาถกับการอนุรักษ์ธรรมชาติ ๘

พ่อขุนศรีนาวนำถุม ๑๙

สมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรีมหาราช ๒๗

แม่น้ำประวัติศาสตร์ของชาติไทย ๓๔

โขนละครตอนนั่งเตียง ๔๔

นิทานคำกาพย์มงคลสูตร (ตอนที่ ๗) ๕๐

จากภาพกล้วยไม้ต้นหนึ่งซึ่งยืนอย่างโดดเดี่ยวอยู่ท่ามกลางธรรมชาติ ๕๘
ถึงสภาพอันเป็นที่สุดจุดจบของมนุษยโลก

โครงสร้างทำนองของ “ครูเอื้อ” ๖๕

“ตะไคร้หอม” พืชสมุนไพรที่ควรรู้จักให้มากขึ้น ๗๙

หญิงคือบุคคลสำคัญของโลก ๘๗

บทกวีเฉลิมพระเกียรติ
สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ

จันทร์เพ็ญ
ก่องประกายฉายพื้นพสุนธรา
แสงโสมโลมโลกด้วยรัศมี
ทรงโลมเล้าประเทาทุกข์ปลุกปลอบไทย
แสงเย็นแจ่มกระจ่างกลางเวหา
ให้ชาวหล้าชื่นชมภิรมย์ใจ
บรมนาถราชินีผู้ยิ่งใหญ่
ด้วยแสงใสพระเมตตาทั่วหน้าเอย

สายฝน
ชุบชีวิตร้อนระอุบนพสุธา
พระกรุณาบารมีที่สาดสาย
อาชีพศิลป์ถิ่นไทยได้คงคืน
จากเมืองบนหลั่งลงตรงโลกหล้า
ให้พฤกษาสำสัตว์ได้หยัดยืน
คือฝนทิพย์โปรยปรายให้ฉ่ำชื่น
เหมือนทรงฟื้นชีวิตใหม่แก่ไทยเอย

สายธาร
เซาะซอกสิขรินทร์ถิ่นอรัญ
สมเด็จพระบรมราชินีนาถ
ทุกเขตคามตามไท้ไปเยี่ยมยิน
ไหลผ่านภูมิประเทศทั่วเขตขัณฑ์
มนุษย์สัตว์พืชพรรณได้ดื่มกิน
โดยเสด็จนวมะราชดุจสายสินธุ์
โรยรินน้ำพระทัยให้สุขเอย

พระบารมี
คือแสงโสมเย็นระรื่นชื่นชูใจ
แสงตะวันนั้นเป็นแสงแห่งชีวิต
ขอสูรย์จันทร์ของไทยในแผ่นดิน
แห่งพระอัครนารีศรีพิสัย
คู่แสงไขสุริยะพระจักริน
แสงจันทร์ชูจิตไทยทุกถิ่น
บรรโลมเลี้ยงธรณินยืนนานเทอญ

สมโรจน์ สวัสดิกุล ณ อยุธยา

Tribute to Her Majesty the Queen

Shining Moon,
so bright and cool amidst the sky
glittering high above the earth
rejoice the people all admire.
Beautiful moon ray soothes this untangled world
Her Great Majesty the Queen
comforts, relieves all their pains and sufferings.

Falling rain
from heaven pouring down on to the earth
revive the burning life of the people
and all creatures to survive.
Unceasing drops of compassion dew
alike sacred rain brings freshness to the plain
Bestowing a better life to all Thai people.

Flowing stream,
contouring this land and afar
meandering along mountains and forests
nourished all creatures;
Her Majesty the Queen
follows the Great King as such
here, there and everywhere
alike strolling stream compared as much.

Charisma,
of Her Great beloved Majesty
is the fresh shining moon
together with the precious sun generous King.
The sun ray is of life,
the moon ray will revive.
Oh! shining moon of this land
soothes every man to endless end.

Somroj Swasdikul

สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถของชาวไทยเรานั้น ทรงเป็นนักสังคมสงเคราะห์ นักการศึกษา นักพัฒนาและส่งเสริมศิลปาชีพ นักอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม นักอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม พระราชกรณียกิจของพระองค์เป็นที่กล่าวขวัญยกย่องกันทั่วไปทั้งในประเทศและต่างประเทศ

การโดยเสด็จพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวไปทรงเยี่ยมราษฎรตามท้องถิ่นต่างๆ ทั่วประเทศ แม้จะตรากตรำพระวรกายและทรงเหน็ดเหนื่อย แต่การได้ทอดพระเนตรภูมิประเทศที่งดงามด้วยโขดเขาลำเนาไม้ สัตว์ป่า ดอกไม้นานาพรรณ และดอกหญ้านานาชนิด ก็ทำให้ทรงชุ่มชื่นพระราชหฤทัยหายเหนื่อยไปได้บ้าง

สมเด็จพระบรมราชินีนาถกับการอนุรักษ์ธรรมชาติ

คุณหญิงคณิตา เลขะกุล

ภาคอีสานนั้น ได้ทรงพระราชปรารภกับผู้ใกล้ชิดว่า มีพรรณไม้เล็ก ๆ สวยงามตามท้องทุ่งซึ่งไม่เคยทอดพระเนตรเห็นในภาคอื่นเลย โดยเฉพาะในจังหวัดสกลนคร ณ บริเวณพื้นที่ใกล้ๆ พระตำหนักภูพานราชนิเวศน์ มีดอกไม้ป่าชนิดหนึ่งดอกเล็กๆ สีม่วงและสีน้ำเงินสด มีกลิ่นหอม พอถึงปลายฤดูฝนเข้าต้นฤดูหนาว ก็จะบานสะพรั่งไปทั้งทุ่งกว้างในอาณาบริเวณประมาณ ๕๐ ไร่ สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถได้พระราชทานนามดอกไม้ป่าเล็กๆ นั้นว่า **ดอกดุสิตา**

"ภาคอีสานนั้น ได้ทรงพระราชปรารภกับผู้ใกล้ชิดว่า
มีพรรณไม้เล็กๆ สวยงามตามท้องทุ่ง
ซึ่งไม่เคยทอดพระเนตรเห็นในภาคอื่นเลย โดยเฉพาะในจังหวัดสกลนคร"

ทุ่งหญ้าแห่งนั้นจึงเรียกกันว่า **ลานดุสิตา**

ณ ลานกว้างแห่งนั้น นอกจากดอกดุสิตาสีม่วงเข้มงดงามมีเสน่ห์จับตาแล้ว ยังมีดอกไม้ป่าชนิดอื่นขึ้นแซมอีกหลากสีหลายชนิด เช่น ดอกไม้ป่าสีขาวดอกกลม ๆ ที่ขึ้นดารดาษเต็มท้องทุ่ง ได้รับพระราชทานนามว่า **มณีเทวา** ส่วนดอกสีเหลืองทองรูปทรงละม้ายกล้วยไม้ขนาดจิ๋ว มีนามว่า **สร้อยสุวรรณา** ดอกหญ้าสีม่วงอมชมพูอ่อน บอบบาง พระราชทานนามว่า **ทิพเกสร** ดอกสีฟ้าหม่นคล้ายดอกทิวลิปขนาดจิ๋วทรงเรียกว่า **สรัสจันทร**

ทุกครั้งที่สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถเสด็จแปรพระราชฐานไปประทับแรม ณ พระตำหนักภูพานราชนิเวศน์ ในตอนเย็นวันที่ทรงว่างจากพระราชภารกิจ มักจะเสด็จพระราชดำเนินไปประทับพักผ่อนพระราชอิริยาบถ

สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถทรงชื่นชมกับสรัสจันทร (บน) และสร้อย สุวรรณา (ล่างซ้าย) ณ ลานดุสิตา หลังพระตำหนักภูพานราชนิเวศน์ สกลนคร

ดุสิตาอวดช่อท่ามกลางทุ่งมณีเทวา

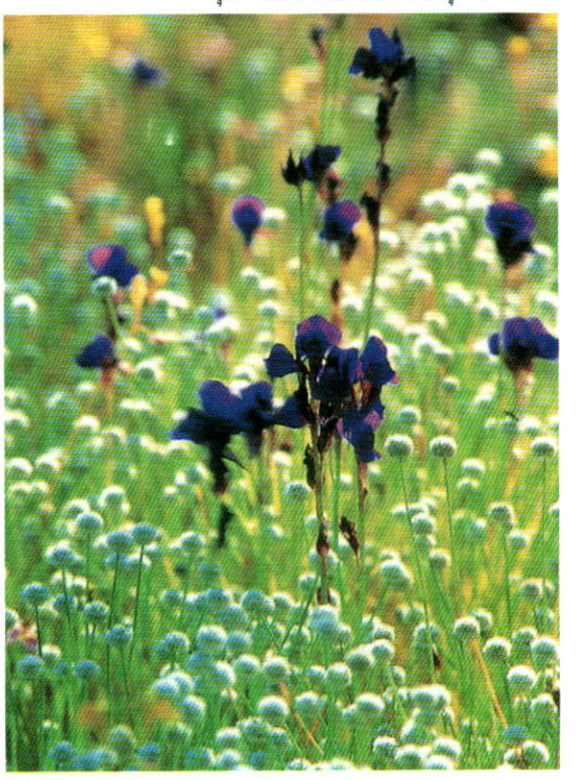

ณ บริเวณทุ่งดอกหญ้าลานดุสิตาเสมอ ในปีพุทธศักราช ๒๕๒๗ เมื่อได้พระราชทานพระราชดำริให้ปลูกป่าเสริมธรรมชาติขึ้นในพื้นที่รอบพระตำหนักทักษิณราชนิเวศน์ ก็ได้พระราชทานพระราชทรัพย์ส่วนพระองค์ให้ราษฎรที่ยากจนจากบ้านดงยอ ตำบลพังขว้าง จำนวน ๒๐ คน เป็นแรงงานปลูกพันธุ์ไม้ป่าเพิ่มเติมเสริมธรรมชาติและปรับปรุงตกแต่งลานดุสิตาและลานหินใหญ่บนเนินเขาบริเวณใกล้เคียงเป็นการเพิ่มเสน่ห์ภูมิทัศน์โดยรอบให้งดงามเหมือนกับสวนสวรรค์

ภูหลวง คือ ขุนเขาสูงใหญ่ในจังหวัดเลย เป็นเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าที่มีภูมิประเทศงดงามอย่างประหลาดล้ำ ทุ่งดอกไม้เต็มไปด้วยพรรณไม้เมืองหนาว และดอกไม้ป่านับร้อยนับพันชนิดผลัดกันผลิดอกหมุนเวียนกันบานตลอดทั้งปี

สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถทรงสนพระราชหฤทัยต่อสภาพภูมิประเทศอันแปลกแตกต่างกันของภูหลวงนับแต่รอบเชิงเขาขึ้นไปจนถึงที่ราบบนยอดสูง ๑,๕๐๐ เมตรจากระดับน้ำทะเล เป็นที่รวมพันธุ์กล้วยไม้กว่า ๑๗๐ ชนิด ทุ่งกว้างเต็มไปด้วยพรรณไม้พุ่มเตี้ยจำพวกกุหลาบแดง กุหลาบขาว ส้มแปะหรือพวงไข่มุก กล้วยไม้ดิน บนลานโขดหินมีพรรณไม้แคระที่ชาวบ้านเรียกว่า **เหง้าน้ำทิพย์** เกาะอยู่เนืองแน่นตามพื้นเฉอะแฉะมี มอส ไลเคน ฟองหิน เฟิร์น กล้วยไม้รองเท้านารีพันธุ์หายากขึ้นอยู่งดงาม

สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถเสด็จประพาสภูหลวงในระยะเวลาใกล้เคียงกันถึง ๓ ครั้ง เพราะไม่อาจทอดพระเนตรภูหลวงได้ทั่วถึงในครั้งเดียว ทรงเล่าถึงทิวทัศน์และรองเท้านารีที่ภูหลวง พระราชทานแก่คณะบุคคลที่เข้าเฝ้าฯถวายพระพรชัยมงคลในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา

พระตำหนักภูพิงคราชนิเวศน์
จังหวัดเชียงใหม่

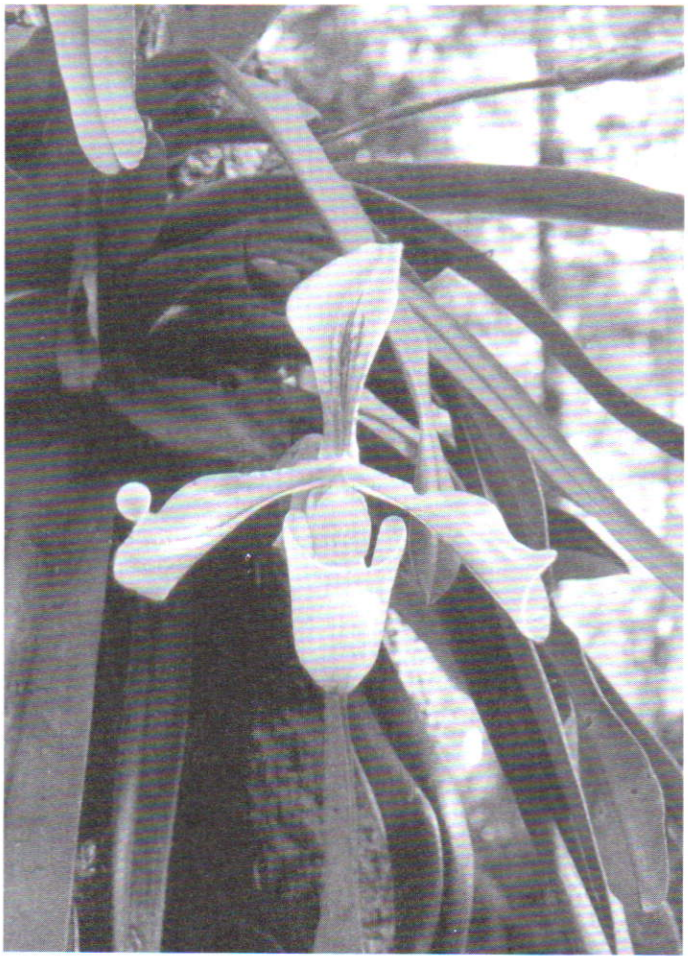

รองเท้านารี

เมื่อวันที่ ๑๑ สิงหาคม ๒๕๒๖ ตอนหนึ่งว่า

"...เพราะว่า ทราบดีรองเท้านารีชนิดนี้ไม่ขึ้นที่ไหน นอกจากบนภูหลวง หาไม่พบที่ไหนในประเทศไทย แล้วก็บนภูหลวงเรานี่มีฤดูใบไม้ร่วงด้วย อย่างจะเห็นใบเมเปิ้ลสีแดงนี่แดงฉานก่อนที่เขาจะร่วงลงมา และน้ำตกนี่แหละคือคุณสมบัติของป่า ที่เราต้องมีป่าเอาไว้ก็เพื่อช่วยบรรยากาศให้มีความสมดุลกัน ฝนลงถูกต้องตามฤดูกาล การที่เราตัดป่าไม้กันหมดนี่ ไม่ใช่ทำให้ไม้หมดจากป่าไปเท่านั้นนะ มันหมายถึงเราทำลายสภาพบรรยากาศข้างบนด้วย"

ภาคเหนือ ใครที่เคยไปชมพระตำหนักภูพิงคราชนิเวศน์ จังหวัดเชียงใหม่ คงจำภาพดอกไม้หลากสีต่างพันธุ์ในพระราชอุทยานแห่งนั้นได้ ว่าช่างงดงามราวสวนสวรรค์

สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถทรงเล่าถึงดอกกุหลาบ - ราชินีแห่งดอกไม้ ที่ปลูกไว้ทั่วพระราชอุทยานแห่งนั้นว่า

"...กุหลาบนี้ได้รับคำชมจากต่างประเทศว่าไม่เคยเห็นกุหลาบที่ไหนงามเท่าที่พระตำหนักภูพิงค์คิดว่าความสูงและอุณหภูมิกำลังเหมาะ..."

ส่วน**ภาคใต้** สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถได้เสด็จพระราชดำเนินไปลุยพรุด้วยพระองค์เอง เพื่อทอดพระเนตรต้น**ลิเภาสีดำ**ที่ขึ้นเฉพาะในพรุ หรือริมๆพรุ และพันธุ์ไม้ต่างๆในพรุ ซึ่งอาจจะเป็นประโยชน์แก่ชาวบ้านในการยังชีพของเขาให้อยู่ดี ทรงเล่าว่า การที่ต้องเสด็จพระราชดำเนินดั้นด้นลงไปในพรุด้วยพระองค์เองก็เพราะทรงส่งเสริมและฟื้นฟูให้ชาวบ้านที่ขัดสนจนยากในภาคใต้สานกระเป๋าย่านลิเภา จนได้รับ

สัตตบุษย์

ความนิยมทั้งในประเทศและต่างประเทศ ทรงห่วงใยว่าการเก็บย่านลิเภาใช้อย่างเดียว นับวันมีแต่จะหมดไป จึงทรงสนับสนุนให้ชาวบ้านปลูกย่านลิเภาเสริมธรรมชาติขึ้นด้วย ทั้ง**ลิเภาสีดำ ลิเภาสีน้ำตาล**และ**ลิเภาสีนาก**ที่ขึ้นบนเขา

สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถโปรด**ดอกบัว**ที่สุด ทั้งดอกป้อมสีชมพูที่เรียกว่า **สัตตบงกช** และสีขาวทรงดอกป้อมที่เรียกว่า **สัตตบุษย์** ทรงปักแจกันถวายพระด้วยพระองค์เองเป็นประจำ รับสั่งว่า

"เป็นดอกไม้ที่สวยที่สุด ดอกไม้ฝรั่งเทียบไม่ได้"

สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถมิได้เป็นองค์อุปถัมภ์มูลนิธิคุ้มครองสัตว์ป่าและพรรณพืชแห่งประเทศไทยแต่ในพระนาม ทรงเป็นนักอนุรักษ์ป่าและสัตว์ป่าผู้ยิ่งยงของประเทศเลยทีเดียว การโดยเสด็จพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเสด็จพระราชดำเนินเยี่ยมราษฎรไปทั่วทุกภูมิภาคของประเทศ ทำให้ทรงทราบด้วยพระเนตรพระกรรณว่า ป่าไม้หลายแห่งได้ถูกทำลายไปโดยฝีมือมนุษย์ จากความรู้เท่าไม่ถึงการณ์บ้าง ตั้งใจเพราะเห็นแก่ตัวบ้าง หรือความยากจนทำให้ต้องรับจ้างตัดไม้เผาถ่าน เพื่อหาเงินมาเลี้ยงครอบครัว เมื่อสภาพป่าหมดไป นอกจากทำให้เกิดภาวะฝนแล้ง ปลูกพืชพรรณธัญญาหารไม่ได้ผลแล้ว สัตว์ป่าในเมืองไทยซึ่งเคยมีชุกชุมตามป่าเขาลำเนาไพรก็พลอยสูญหายไปด้วย บางชนิดสูญพันธุ์ไปก็มี

สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถทรงห่วงใยในปัญหาดังกล่าว เพราะฉะนั้นในขณะที่พระองค์ทรงสร้างงานด้านศิลปาชีพ ก็ทรงสร้างงานด้านอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและ

สัตตบงกช

เสด็จพระราชดำเนินทรงเยี่ยมโครงการบ้านเล็กในป่าใหญ่ ที่บ้านห้วยไม้หก อำเภออมก๋อย จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งเป็นหมู่บ้านที่สนับสนุนให้ราษฎรที่อาศัยอยู่ในป่าไม้ได้มีอาชีพเสริม เพื่อทดแทนอาชีพตัดไม้และปลูกฝังความรักป่าไม้

เสด็จพระราชดำเนินทอดพระเนตรโครงการส่วนพระองค์หาดทรายใหญ่ ตำบลเขาเต่า จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ทรงปล่อยพันธุ์สัตว์เต่าทะเล

สิ่งแวดล้อม ตลอดจนงานปลูกฝังคุณธรรม เพื่อประโยชน์ในการพัฒนาท้องถิ่นไปพร้อมๆ กัน

โครงการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมนั้น ทรงอนุรักษ์เต่าทะเลของไทย ปลาไทย กุ้งก้ามกราม หอยมุกจาน นกหว้า ไก่ฟ้านานาชนิด นกยูงไทย นกหายากหลายชนิด ฯลฯ

สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ทรงตั้งโครงการ **"ป่ารักน้ำ"** ขึ้นเมื่อปีพุทธศักราช ๒๕๒๕ โดยทรงปลูกป่าเป็นตัวอย่างแก่ราษฎรขึ้นที่บ้านถ้ำติ้ว อำเภอส่องดาว จังหวัดสกลนคร และเพื่อให้ได้ผลแน่นอนกว้างขวางออกไป จึงมีโครงการ **"บ้านเล็กในป่าใหญ่"** ตามมา โครงการทั้งสองได้พระราชทานเครื่องเลี้ยงชีพครบวงจรแก่ผู้ดูแลรักษาโครงการ ซึ่งก็คือชาวบ้านนั่นเอง ที่เป็นผู้ปลูกป่าและดูแลรักษามิให้ต้นไม้ถูกตัดทำลาย

ด้วยพระราชกรณียกิจที่ทรงบำเพ็ญมานี้ เมื่อวันที่ ๑๙ พฤศจิกายน พุทธศักราช ๒๕๒๙ เจ้าชายฟิลิป ดยุคแห่งเอดินเบอระ ประธานมูลนิธิคุ้มครองสัตว์ป่าสากล (Chairman of the Board of World Wildlife Fund) ได้ทรงประกาศเทิดพระเกียรติสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถเป็น **"นักอนุรักษ์ดีเด่น"**

ในวันที่ ๒๙ ตุลาคม พุทธศักราช ๒๕๓๕ ทรงได้รับการทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวายเหรียญทองเฉลิมพระเกียรติในการพิทักษ์สิ่งแวดล้อมและพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติ (For Outstanding Leadership in the Protection of the Environment and the Conservation of Natural Resources) ในโอกาสที่องค์การสหประชาชาติจัดการประชุมระดับโลก ว่าด้วยเรื่องสิ่งแวดล้อมและการพัฒนาในปี ๒๕๓๕ ที่ประเทศบราซิล

ในวันที่ ๒ พฤศจิกายน พุทธศักราช ๒๕๓๕ ดร.โมสตาฟา คาบาลโทลบา ผู้อำนวยการบริหารโครงการสิ่งแวดล้อมแห่งสหประชาชาติ (UNEP) และรองเลขาธิการองค์การสหประชาชาติ ทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวายเหรียญทองพระเกียรติคุณดีเด่นแด่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ในเรื่องพระวิริยะในการพัฒนาและอนุรักษ์สภาพแวดล้อม มีสายพระเนตรยาวไกลในการปฏิบัติตามแนวคิดและวิธีต่างๆ รวมทั้งการริเริ่มโครงการเพื่อปกป้องสืบทอดมรดกของชาติ และยกระดับมาตรฐานคุณภาพชีวิตของประชาชนชาวไทย

สิบสองสิงหามาส ไทยทั้งชาติเกษมศรี
น้อมเกล้าสดุดี ซ้องถวายชัยมงคล
ทรงพระเจริญยิ่ง พระขวัญมิ่งทุกหมู่ชน
พระวรรณะ สุขะพล พระชนมายุยืนเทอญ

(นางสาววนิดา สถิตานนท์ : ร้อยกรอง)

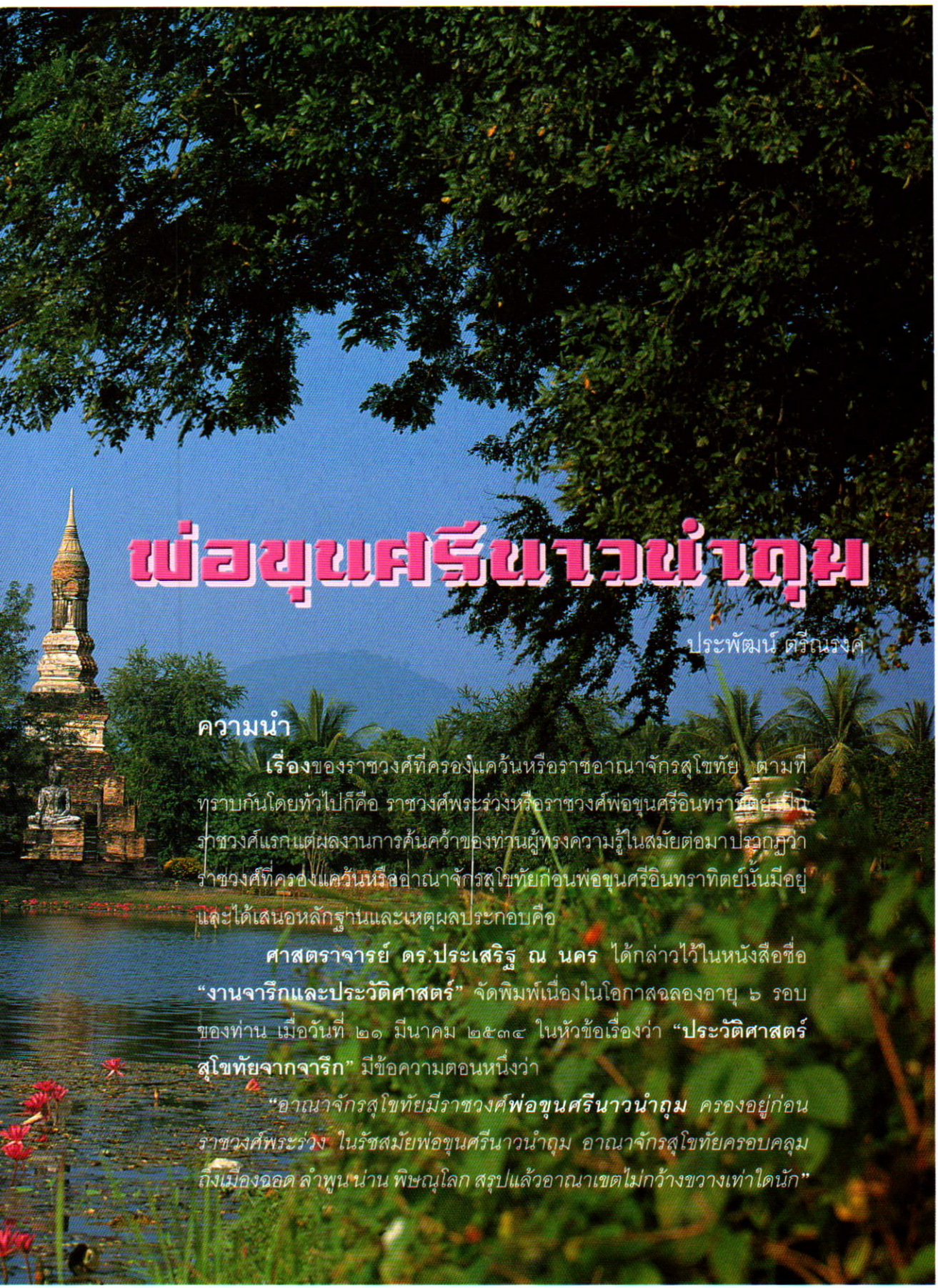

พ่อขุนศรีนาวนำถุม

ประพัฒน์ ตรีณรงค์

ความนำ

เรื่องของราชวงศ์ที่ครองแคว้นหรือราชอาณาจักรสุโขทัย ตามที่ทราบกันโดยทั่วไปก็คือ ราชวงศ์พระร่วงหรือราชวงศ์พ่อขุนศรีอินทราทิตย์ เป็นราชวงศ์แรกแต่ผลงานการค้นคว้าของท่านผู้ทรงความรู้ในสมัยต่อมาปรากฏว่าราชวงศ์ที่ครองแคว้นหรืออาณาจักรสุโขทัยก่อนพ่อขุนศรีอินทราทิตย์นั้นมีอยู่ และได้เสนอหลักฐานและเหตุผลประกอบคือ

ศาสตราจารย์ ดร.ประเสริฐ ณ นคร ได้กล่าวไว้ในหนังสือชื่อ **"งานจารึกและประวัติศาสตร์"** จัดพิมพ์เนื่องในโอกาสฉลองอายุ ๖ รอบของท่าน เมื่อวันที่ ๒๑ มีนาคม ๒๕๓๔ ในหัวข้อเรื่องว่า **"ประวัติศาสตร์สุโขทัยจากจารึก"** มีข้อความตอนหนึ่งว่า

*"อาณาจักรสุโขทัยมีราชวงศ์**พ่อขุนศรีนาวนำถุม** ครองอยู่ก่อนราชวงศ์พระร่วง ในรัชสมัยพ่อขุนศรีนาวนำถุม อาณาจักรสุโขทัยครอบคลุมถึงเมืองฉอด ลำพูน น่าน พิษณุโลก สรุปแล้วอาณาเขตไม่กว้างขวางเท่าใดนัก"*

ศาสตราจารย์ ดร.ม.ร.ว. สุริยาวุฒิ สุขสวัสดิ์ ได้กล่าวไว้ในหนังสือชื่อ **"ศรีทวารวดี ถึงศรีรัตนโกสินทร์"** ในหัวข้อเรื่องว่า **"ความน่าเชื่อถือศิลาจารึกหลักที่ ๑ ของพ่อขุนรามคำแหง"** มีข้อความตอนหนึ่งว่า

"- - - พระมหาเถรศรีศรัทธา (ราชจุฬามุนีรัตนลังกาทีปเป็นเจ้า) ทรงเป็นนัดดาของพ่อขุนศรีนาวนำถุม ผู้ซึ่งได้เสวยราชย์ ณ นครเชลียงสุโขทัยอยู่ก่อนราชวงศ์พระร่วง ด้วยเหตุที่พ่อขุนศรีนาวนำถุมเป็นปฐมวงศ์ของพระมหาเถรศรีศรัทธาฯ ที่ครองราชย์ที่เมืองเชลียงมาก่อนนั้น ก็ดูสมเหตุผลที่จะสันนิษฐานว่าพระมหาธาตุเมืองเชลียงองค์เดิมคงสร้างขึ้นโดยพ่อขุนศรีนาวนำถุม- - -"

และ**อาจารย์ปรีดา ศรีชลาลัย** ได้กล่าวในหนังสือชื่อ **"รวมเรื่องของศรีชลาลัยภาค ๑"** มีข้อความในหัวข้อเรื่องว่า **"สุโขทัย สมัยราชวงศ์ศรีอินทราทิตย์"** ตอนหนึ่งอ้างถึงศิลาจารึกหลักที่ ๒ ว่า

"๓) จารึกหลักที่ ๒ กล่าวถึงพ่อขุนศรีนาวนำถุม ชนกของพ่อขุนผาเมือง สร้างสิ่งสำคัญในนครทั้ง ๒ คือ นครศรีสัชนาลัยและนครสุโขทัย พ่อขุนศรีนาวนำถุมเป็นชั้นเดียวกับชนกของพ่อขุนศรีอินทราทิตย์ ได้สร้างสิ่งใดสิ่งหนึ่ง (บังเอิญจารึกลบ) แต่ต้องเป็นสิ่งสำคัญ และสถานที่สร้างนั้น คือบริเวณสุโขทัยอยู่ก่อนแล้ว

คำที่เรียกว่าสุโขทัยเป็นนครดังกล่าวในหมายเลข ๓) เมื่อรวมกับ ๒ ข้อแรก ย่อมบ่งให้ทราบว่า สุโขทัยสำคัญพอที่จะมีเจ้าผู้ครองนครเป็นเกียรติมาแต่ก่อนได้ และก่อนนานแล้วกว่าจะถึงสมัยพ่อขุนศรีอินทราทิตย์ วงศ์ของผู้ครองนครสมัยก่อนย่อมนับเป็นราชวงศ์สุโขทัยได้เหมือนกัน ยิ่งกว่านั้น เรื่องเก่าๆ ยังพูดถึงสุโขทัยในฐานะเป็นรัฐหรือเมืองมีเจ้าครองอีก- - -"

ข้อสันนิษฐานของอาจารย์ปรีดา ศรีชลาลัยกล่าวถึงสุโขทัยเคยมีเจ้าครองนครมาก่อนหลายราชวงศ์ ซึ่งรวมถึงราชวงศ์ของพ่อขุนศรีนาวนำถุม *"ซึ่งเป็นชั้นเดียวกับชนกของพ่อขุนศรีอินทราทิตย์"*

แต่มีข้อสังเกตว่า อาจารย์ปรีดา ศรีชลาลัย ออกพระนามพ่อขุนศรีนาวนำถุม ว่า พ่อขุนศรีนาวนำถม โดยมิได้ให้เหตุผลไว้

พระนาม

เรื่องเกี่ยวกับการออกพระนามของพ่อขุนศรีนาวนำถุมนี้ มีแตกต่างออกไปเป็น พ่อขุนศรีนาวนำถม ก็มี พ่อขุนศรีเนาวนัมถุม ก็มี พญาศรีเนาวนำถม ก็มี แต่ผู้เขียนออกพระนามของ

พระองค์ว่า พ่อขุนศรีนาวนำถุม ตามที่มีปรากฏอยู่ในศิลาจารึกหลักที่ ๒ ว่า *"พ่อขุนศรีนาวนำถุม"* และศ.ดร.ประเสริฐ ณ นคร ได้ออกพระนามตามปรากฏในเรื่องที่อ้างแล้ว คือ พระขุนศรีนาวนำถุม โดยเฉพาะคำว่า **"นำถุม"** ท่านผู้ออกพระนามมีคำอธิบายอยู่ในวงเล็บว่า *(น้ำท่วม)* และได้อธิบายไว้ในเรื่อง **"ความคลี่คลายแห่งประวัติศาสตร์ไทย"** ว่า *"นำถม ภาษาไทยใหญ่ตรงกับ น้ำท่วม"*

คำว่า **"พ่อขุน"** อันเป็นคำขึ้นต้นพระนามนั้น ศ.ดร.ประเสริฐ ณ นคร อธิบายไว้ใน **"สารานุกรมไทยฉบับราชบัณฑิตยสถาน ตอนที่ ๓ ๙ ๗"** ว่า

*"คำว่า **พ่อขุน** ประกอบด้วยคำว่า **ขุน** ซึ่งเป็นคำเรียกพระนามพระเจ้าแผ่นดินแคว้นเล็กและคำว่า พ่อ ซึ่งแสดงว่าเป็นหัวหน้าของขุนในแคว้นต่างๆ เทียบได้กับคำว่า แม่ ในคำแม่ทัพ*

ตัวอย่างที่ปรากฏในศิลาจารึกคือ พ่อขุนศรีนาวนำถุม (นำท่วม) กษัตริย์แห่งราชอาณาจักรเชลียงสุโขทัย พ่อขุนผาเมือง กษัตริย์เมืองสาด เมืองลุมและเมืองสะค้า ซึ่งสันนิษฐานว่า อยู่แถวแม่น้ำน่าน หรือมิฉะนั้นก็แถวแควป่าสัก"

แต่อาจารย์ปรีดา ศรีชลาลัย ให้ความเห็นเกี่ยวกับคำว่า พ่อขุน ที่ใช้เป็นคำขึ้นต้นพระนามนี้ไว้อย่างน่าสนใจและให้ความรู้เพิ่มเติมในหนังสือ **"รวมเรื่องของศรีชลาลัย ภาค ๑"** ที่อ้างแล้วว่า

*"ท่านผู้อ่านคงสังเกตเห็นแล้วว่า คำบรรดาศักดิ์นำพระนาม (กษัตริย์สุโขทัย) มีแต่ **พรญา** (พระยา) อย่างเดียวไม่มีคำว่า พ่อขุน เลย จารึกธรรมดาที่ราชวงศ์พ่อขุนศรีอินทราทิตย์ จัด*

*ทำขึ้น เช่นจารึกภาษาไทย หลักที่ ๓ หลักที่ ๕ หลักที่ ๗ และหลักที่ ๘ ล้วนใช้คำว่า **พรญา** นำพระนามกษัตริย์สุโขทัยทั้งสิ้น จึงให้ยุติได้ว่าราชวงศ์พ่อขุนศรีอินทราทิตย์หรือพูดอีกอย่างซึ่งว่าสุโขทัย นับแต่พ่อขุนศรีอินทราทิตย์เป็นต้นมา นิยมใช้คำว่า พรญา นำพระนามกษัตริย์สุโขทัย ส่วน **จารึกพิเศษ** ได้แก่ จารึกสุโขทัยหลักที่ ๑ แต่คำนำพระนามเป็น พ่อขุน ได้แก่ พ่อขุนศรีอินทราทิตย์และพ่อขุนรามคำแหง เข้าใจว่าการจัดทำจารึกหลักนี้ คงมีความมุ่งหมายหลายประการ เป็นต้นว่า เพื่อพรรณนาให้เห็นความสมบูรณ์แห่งนครสุโขทัย ซึ่งควรพรั่งพร้อมกว่าเมืองราดของพ่อขุนผาเมือง เพื่อเฉลิมพระเกียรติพรญารามราช (แต่แต่งคำจารึกเรียกเป็น พ่อขุนรามคำแหง) ให้เห็นว่ายิ่งใหญ่ไพศาลกว่าพระเกียรติคุณของพ่อขุนผาเมือง (ที่ผู้ฝักฝ่ายราชวงศ์*

เมืองราด แต่งคำสดุดีไว้ในจารึกวัดศรีชุม หลักที่ ๒) ดังนั้น จึงนำเอาคำนำพระนามกษัตริย์ว่า พ่อขุน ตามแบบนิยมในจารึกหลักที่ ๒ นั้นมาใช้ หาได้ใช้ตามแบบนิยมของสุโขทัยไม่ เพราะเหตุนี้เอง ข้าพเจ้า (ปรีดา ศรีชลาลัย) จึงเรียกจารึกหลักที่ ๑ เป็น จารึกพิเศษเมื่อถือตามข้อสังเกตดังกล่าวแล้ว ก็พอจะจับเค้าได้ว่า ประเพณีทางเมืองราด ใช้คำนำพระนามเจ้าที่ครองเมืองว่า พ่อขุน ส่วนประเพณีสุโขทัยใช้คำนำพระนามเจ้าครองเมืองว่า พรญา"

ได้นำความคิดเห็นและข้อสังเกตเกี่ยวกับคำว่า พ่อขุน ซึ่งใช้นำพระนามของพ่อขุนศรีนาวนำถุม มาเสนอท่านผู้อ่านเพื่อพิจารณาพอควรแล้ว ต่อจากนี้ ขอนำเรื่องเกี่ยวกับพระราชประวัติ และพระราชกรณียกิจของพระองค์มาเสนอท่านผู้อ่านสืบต่อไป

สมภพ

พ่อขุนศรีนาวนำถุมสมภพ *(เกิด)* ใครเป็นพระชนกชนนีและสถานที่สมภพอยู่ ณ ที่ใด ยังคงเป็นเรื่องที่ไม่ปรากฏหลักฐานแน่ชัด อาจารย์ปรีดา ศรีชลาลัย ซึ่งเป็นนักค้นคว้าที่มีชื่อเสียงคนหนึ่ง ซึ่งก็ได้แต่เพียงชี้แจงถึงเรื่องดังกล่าวนี้อย่างกว้าง ๆ ว่า

"จารึกหลักที่ ๒ กล่าวถึงพ่อขุนศรีนาวนำถม ชนกของพ่อขุนผาเมือง สร้างสิ่งสำคัญในนครทั้ง ๒ คือ นครศรีสัชนาลัยและนครสุโขทัย พ่อขุนศรีนาวนำถมเป็นชั้นเดียวกับชนกของพ่อขุนศรีอินทราทิตย์"

แต่ศาสตราจารย์ขจร สุขพานิช ได้ยึดแนว **"พงศาวดารไทยใหญ่"** พระนิพนธ์ของพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระนราธิประพันธ์พงศ์ เป็นหลักแล้วสันนิษฐานพระราชประวัติของพ่อขุนศรีนาวนำถุมออกไปอีกมาก โดยได้กล่าวไว้ในเรื่อง *"การศึกษาประวัติศาสตร์ไทยสมัยก่อนสุโขทัย"* ซึ่งรวมอยู่ในหนังสือชื่อ **"ข้อมูลประวัติศาสตร์สมัยก่อนตั้งกรุงสุโขทัย"** ของท่าน ขอนำมาเสนอเฉพาะความที่เกี่ยวข้อง

แต่ก่อนที่นำเอาข้อสันนิษฐานมาชี้แจง ขอกล่าวถึงคำว่า **"ไทยใหญ่"** ที่เป็นชื่อของพงศาวดารฉบับดังได้อ้างไว้ว่า ท่านผู้ทรงพระนิพนธ์ทรงหมายถึงใคร ทั้งนี้ก็เพื่อให้เกิดความชัดเจนในเบื้องต้นก่อน คือ

ในหนังสือ **"พงศาวดารไทยใหญ่"** ทรงชี้แจงไว้ว่า

"ไทยเมาหรือไทยหลวง คือ ไทยใหญ่ (อังกฤษเรียกว่า ชานเจ๊ก ไทยเรียก เงี้ยว)"

และขอนำคำอธิบายของ**ศาสตราจารย์ รองศยามานนท์** ใน **"หนังสือสารานุกรมไทยฉบับราชบัณฑิตยสถาน ตอนที่ ๒๗๕ หน้าที่ ๘๙๙๒"** มาเพิ่มเติมให้ชัดเจนยิ่งขึ้นคือ

"ไทยใหญ่ *เป็นชาติพันธุ์ที่พม่าเรียกว่า ฉาน หรือ ชาน ไทยพวกนี้ มักนิยมเรียกตนเองว่า ไทยใหญ่ หรือ ไทยหลวง หรือไตหลง เพื่อให้แตกต่างกับพวกไทยทางใต้ ซึ่งพวกเขานิยมเรียกว่า ไทยใต้ หรือ ไตตาเออ ส่วนไทยในประเทศไทยกลับเรียกว่าไทยใหญ่ว่า เงี้ยว ไทยใหญ่อาศัยอยู่ตามลุ่มน้ำ และภูเขาในเขตสาธารณรัฐสังคมนิยมแห่งพม่า- - -"*

ต่อจากนี้ ขอท่านผู้อ่านได้พิจารณาข้อสันนิษฐานของ ศาสตราจารย์ขจร สุขพานิช เกี่ยวกับพระราชประวัติของพ่อขุนศรีนาวนำถุม ในหนังสือที่อ้างสืบต่อไป คือ ในข้อสันนิษฐานตอน ๕ ซึ่งมีความว่า

"เพราะเหตุการณ์ใหญ่เกิดขึ้น จนมีราชวงศ์ใหญ่ทางเมืองเมามาครอบครองตอนล่างนี้ เหตุการณ์นั้นต้องใหญ่ยิ่งจนกระทั่งพระเจ้าไชยวรมันที่ ๗ (แห่งกัมพูชา) ก็ยังเกรง คือว่า ทางไทยใหญ่ได้ยกทัพลงมา ระบุด้วยว่า แม่ทัพนั้นชื่อ ***เจ้าสามหลวงฟ้า*** *เป็นพระอนุชาของกษัตริย์ทางราชอาณาจักรเมืองเมา แล้วท่านลงมาตีเมืองต่างๆ ระบุไว้ราว ๓๐ เมือง ในการเมืองนั้น มีระบุเมืองแก่งหลวง เมืองอโยธยา ไว้ด้วย แก่งหลวงนี้อยู่ในแคว้นเชลียง อโยธยาก็ใต้ลงไป แถวลพบุรี สุพรรณบุรี รวมทั้งกรุงศรีอยุธยา เพราะฉะนั้นใน ๓๐ เมืองนี้ จะต้องมีบางเมืองเข้าไปอยู่ในขอบเขตพระราชอำนาจเดิมของพระเจ้าไชยวรมันที่ ๗ อันนี้เอง เมื่อพระเจ้าสามหลวงฟ้าได้กลับไปถิ่นเดิม พระองค์ได้มอบให้บุคคลนายทหารที่เป็นที่ไว้วางพระราชหฤทัย ให้ปกครองดินแดนตอนล่างนี้* ***พวกหนึ่งก็คือพวกพ่อขุนศรีเนานำถม แล้วอีกพวกหนึ่งก็คือ พ่อและลุงของพ่อขุนบางกลางหาว"***

ข้อสันนิษฐานตอนนี้ ชี้ให้เห็นว่า พ่อขุนศรีนาวนำถุมเป็นนายทหารของพระเจ้าสามหลวงฟ้าแห่งไทยใหญ่ มีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งคนหนึ่ง และได้รับมอบดินแดนส่วนหนึ่งที่ทรงมีได้ให้ปกครอง ในฐานะผู้ครองแคว้น คือ แคว้นเชลียง

ส่วนปัญหาที่เกี่ยวกับแคว้นเชลียง มีชาวพื้นเมืองเป็นใคร ศาสตราจารย์ขจร สุขพานิช ได้ให้คำตอบไว้ในเรื่อง **"ราชอาณาจักรเชลียงก่อนราชวงศ์พระร่วง"** ว่า

"เรื่องราวของแคว้นเชลียง ก่อนราชวงศ์พระร่วงจะอุบัติราว ๖๐ ปี หลักฐานข้อมูลปรากฏในจดหมายเหตุราชวงศ์ซ้องของจีน จึงเป็นเรื่องราวที่พอเชื่อถือได้ว่า คงเป็นจริงตามจดหมายเหตุจีนเขียนไว้ต่อจากนั้น ๓๕ ปี จึงถึงเรื่องราวของพ่อขุนศรีเนานำถมดังปรากฏในจารึกหลักที่ ๒ ของสุโขทัยและต่อจากนั้นอีก ๒๔-๒๕ ปี จึงมีสมัยการสถาปนาราชวงศ์พระร่วงขึ้นในแคว้นศรีสัชนาลัยสุโขทัย เรื่องราวของแคว้นเชลียง จึงต่อเนื่องด้วยเรื่องราวของพ่อขุนศรีเนานำถมและพ่อขุนศรีอินทราทิตย์ ผิดกันแต่ว่า เรื่องราวของแคว้นเชลียงอุบัติขึ้นก่อนเพื่อน และเป็นการอุบัติก่อนราชวงศ์พระร่วงจะสถาปนาอาณาจักรของตนเองอยู่บนพื้นฐานความมั่นคงของท่านแต่ก่อนท่านซึ่งมีส่วนสร้างรากฐานให้ราชวงศ์พระร่วงได้เสวยสุขเมื่อแรกตั้ง- - -

ฯลฯ

สำหรับปัญหาที่ว่าชาวเชลียงเป็นชนชาติอะไร- - - ข้าพเจ้าอยากใช้คำว่า ***เป็นชาวสยาม*** *คือ* ***ชาวไทยผสมผสานกับพวกมอญเขมรผู้มีภูมิลำเนาอยู่ก่อน*** *แต่ชาวสยามนี้รักเอกราชอิสระภาพยิ่งกว่าอื่นใด จึงพยายาม "ประกาศเอกราชเรื่อยมากจนบรรลุผลสำเร็จอย่างสมบูรณ์เอาในรัชสมัยพ่อขุนบางกลางหาวหรือพ่อขุนศรีอินทราทิตย์ ผู้ตั้งราชวงศ์พระร่วงขึ้นในแผ่นดินของสยามประเทศเมื่อ ค.ศ. ๑๒๓๘ หรือ ๑๒๓๙ นั้น"*

และอีกท่านหนึ่งซึ่งกล่าวถึงชนชาติที่อาศัยอยู่ในเมืองเชลียงขณะนั้น คือ ศาสตราจารย์ ดร.ม.ร.ว. สุริยาวุฒิ สุขสวัสดิ์ สมัยเมื่อพ่อขุนศรีนาวนำถุมเสด็จขึ้นครองราชย์ซึ่งกล่าวไว้ในเรื่อง **"ความน่าเชื่อถือศิลาจารึกหลักที่ ๑ ของพ่อขุนรามคำแหง"** ในหนังสือชื่อ **"ศรีทวารวดี ถึง ศรีรัตนโกสินทร์"** ที่อ้างแล้ว ข้อความที่กล่าวชนชาติในเมืองเชลียงนี้ เป็นเรื่องการ

พิจารณาลักษณะรูปทรงสัณฐานของพระมหาธาตุเมืองเชลียงองค์เดิมกับพระมหาธาตุกลางเมืองสุโขทัย มีข้อตอนหนึ่งว่าเป็นขอมหรือเขมรว่า

"บริเวณเมืองเชลียงนี้คงเป็นเมืองที่มีชาวขอมหรือเขมรอาศัยอยู่แต่เดิม ด้วยเหตุนั้น พระมหาเถรศรีศรัทธาฯ จึงได้กล่าวอ้างถึงพระมหาธาตุตามที่ขอมอยู่แต่เดิม เรียกว่า ***'พระธม'*** *ณ ที่นั้น*

นอกจากนี้พงศาวดารโยนกก็ได้กล่าวความถึงขอมกับเมืองเชลียงไว้ด้วยว่า 'ใน พ.ศ. ๙๑๙ ไทยในดินแดนล้านนาแข็งเมืองต่อขอม พวกขอมยกกองทัพขึ้นไปปราบปราม แต่พระเจ้าพรหมหัวหน้าพวกไทยตีกองทัพขอมแตกพ่ายแล้วไล่พวกขอมลงมาจนถึงแดนเชลียง แต่พระอินทร์นิร์มิตกำแพงกั้นไว้ พระเจ้าพรหมจึงหยุดอยู่เพียงนั้น' จากข้อความข้างต้น ก็อาจถึงเป็นข้อสนับสนุนอีกประการหนึ่งว่า บริเวณเมืองเชลียงนั้นเคยเป็นดินแดนของพวกขอมหรือเขมรก่อนที่ชาวไทยจะมีอำนาจขึ้นในสมัยสุโขทัย"

เรื่องของเมืองเชลียง

เมืองเชลียงเป็นเมืองเก่ามีชื่อเสียงมาช้านาน และปรากฏว่ามีชื่อเรียกหลายชื่อ ดังนั้น เพื่อประโยชน์เกี่ยวกับชื่อของเมืองสำคัญเมืองนี้ จึงขอประมวลชื่อต่างๆมารวมไว้ คือ เรียกว่า แว่นแคว้นเชลียงบ้าง อาณาจักรเชลียงบ้าง เชลียงหลวงบ้าง เชียงหลวงบ้าง เฉลี่ยงหลวงบ้าง เชรียงบ้าง *(อย่างในศิลาจารึกหลักที่ ๑๐)* แต่ในศิลาจารึกเขียนว่า ชลยง

อาจารย์ปรีดา ศรีชลาลัย ได้วิจารณ์เรื่องชื่อไว้ใน **"รวมเรื่องของศรีชลาลัยภาค ๑"** ซึ่งข้อวิจารณ์มีประโยชน์ทางประวัติศาสตร์และโบราณคดีอยู่หลายข้อ จึงขอนำมาลงไว้ด้วย

คือ วิจารณ์ว่า

"การแผ่อำนาจของไทยนครแสนหวี ครั้ง พ.ศ. ๑๗๐๑ นั้นย่อมเป็นเหตุสั่นสะเทือนกลุ่มเมืองสุโขทัยอยู่บ้าง ตำนานที่เล่ามานี้ระบุชื่อเมืองเฉลี่ยงหลวง ไม่ออกชื่อสุโขทัยเป็นเค้าให้เห็นว่า สมัยนั้นเมืองเชลียง (สวรรคโลก) เป็นราชธานีของกลุ่มเมืองสุโขทัย จึงมีคำว่า หลวง ต่อท้ายชื่อเมืองเชลียง ชรอยเมืองเชลียงคงมีโอกาสตั้งตัวเสริมกำลังมาแต่ครั้งกัมโพช (ลพบุรี) แพ้ลำพูนในปลายพุทธศตวรรษที่ ๑๖ ดังเก่าแล้ว ดังนั้นระยะพุทธศตวรรษ ๑๗ เชลียงจึงมีชื่อเรียกว่า เชลียงหลวง ความเจริญในด้านการศึกษาของเชลียงหลวงอาจแผ่ไปถึงดินแดนเขมรได้ โดยที่มีนักศึกษาเขมรมาเล่าเรียนรับความรู้ทางหนังสือไปเป็นแบบนิยมอักษรที่เขมรใช้เป็นพื้นเมืองต่อมาภายหลัง จึงมีชื่อเรียกว่า หนังสือเชรียง คำว่า เชรียงกับเชลียง เพี้ยนกันเพียงระหว่าง ล กับ ร เท่านั้น เช่นเดียวกับชื่อเมืองแพร่ ซึ่งจารึกสุโขทัยเรียกเป็น เมืองแพล"

และอีกตอนหนึ่งว่า

"ชื่อเมืองเชียงหลวงในตอนนี้ (ตอนที่ไทยใหญ่ แผ่อำนาจลงมาอีกครั้งหนึ่ง (พ.ศ. ๑๗๖๐ เศษ) - - -

ชื่อเมืองเชียงหลวงในตอนนี้ เข้าใจว่าเป็นชื่อเดียวกับเชลียงหลวง- - - ที่เรียกเพี้ยนกันระหว่างเชลียง - เชียง ก็เพราะผู้เรียกอยู่ต่างเมืองกัน แต่สังเกตเห็นว่า เชียงกับเชลียง เป็นคำเดียวกันได้ลักษณะเพี้ยนเข้าทำนองเดียวกับคำว่า เฉียง - เฉลียง ชวย - ฉลวย แช่ม - แฉล้ม การที่ไทยใหญ่เรียกเชียงหลวง เป็นการเรียกตามแบบเก่าที่เคยรับทราบไว้"

คำวิจารณ์ของอาจารย์ปรีดา ศรีชลาลัย นอกจากให้ประโยชน์เกี่ยวกับชื่อเมืองเชลียงที่เปลี่ยนแปลงไปเพราะเหตุใดแล้วยังได้ทราบว่าเมืองเชลียงนั้นเป็นเมืองเก่ามีมาช้านานแล้ว

ความช้านานของเมืองเชลียงนั้น บางครั้งได้กลายเป็นเมืองร้าง มีการสร้างเมืองใหม่ทับลงไปบนซากของเมือง พร้อมกับเปลี่ยนชื่อใหม่ คือ เมืองสวรรคโลก รวมทั้งย้ายไปตั้ง ณ สถานที่แห่งใหม่ห่างไกลกันเพียง ๒ กิโลเมตร คือ เมืองศรีสัชนาลัย ซึ่งก็ยังเรียกว่า เมืองเชลียง ดังที่สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ ตรัสไว้ในรายพระหัตถ์ถึงพระยายอด

เมืองขวางว่า *"หนังสือของชาวข้างใต้ เช่น พระราชกำหนดกฎหมายเรียกชื่อเมืองเหนือตามที่ชาวใต้เคยเรียก เช่นเมืองเชลียง ถึงย้ายมาตั้งเมืองศรีสัชนาลัยแล้วก็ยังเรียกว่าเมืองเชลียงตามเดิม"*

เรื่องเกี่ยวกับความเป็นมาของเมืองเชลียงมีมากมาย ซึ่งท่านผู้อ่านที่สนใจอาจจะหาอ่านได้ไม่ยากนัก แต่เพื่อให้เรื่องเป็นไปตามที่มุ่งจะเขียนโดยเฉพาะก็คือ การครองราชย์ของพ่อขุนศรีนาวนำถุม สืบต่อจากการได้รับมอบอำนาจจากเจ้าสามหลวงฟ้าแห่งไทยใหญ่แล้วต่อไป

สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช

สมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรีมหาราช

ทองต่อ กล้วยไม้ ณ อยุธยา

ชีวิตของประเทศชาติก็เหมือนกับชีวิตของมนุษย์ คือ มียามเจริญรุ่งเรืองและมียามตกต่ำ มีสุขแล้วก็มีทุกข์ แต่ชีวิตของชาติไทยนั้นแม้บางสมัยจะตกต่ำเพียงใด ก็มีสมเด็จพระมหาราชเจ้าอุบัติขึ้นมากอบกู้สถานการณ์ไว้ได้เสมอ ดังเช่นเมื่อกรุงศรีอยุธยาต้องสูญเสียเอกราชครั้งที่หนึ่ง สมเด็จพระนเรศวรมหาราชทรงประกาศอิสรภาพของชาติขึ้นสำเร็จ ด้วยการเอาพระชนม์ชีพออกแลกในการพระราชสงคราม และครั้นกรุงศรีอยุธยาถูกข้าศึกเผาผลาญเมื่อพุทธศักราช ๒๓๑๐ สมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรีมหาราชก็ทรงอุทิศพระวรกายเพื่อการกอบกู้เอกราชของชาติเช่นเดียวกัน พระราชกรณียกิจของสมเด็จพระมหาราชเจ้าทั้งสองพระองค์จึงมีพระเดชพระคุณแก่ประเทศไทยเป็นที่ล้นพ้นสุดจักพรรณนา ผู้เขียนได้เคยถวายราชสดุดีสมเด็จพระนเรศวรมหาราชไปแล้ว ในครั้งนี้ จึงขออัญเชิญพระราชประวัติและพระราชกรณียกิจบางประการของสมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรีมหาราชมาให้อนุชนชาวไทยได้ย้ำรำลึกถึงพระเดชพระคุณสืบไป

ความสำเร็จในการกอบกู้เอกราชของ

สมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรีมหาราชนั้น ต้องเริ่มจากความกล้าหาญสมเป็นชายชาติทหาร ตั้งแต่ทรงเป็นพระยาตากเข้ามาช่วยราชการต่อสู้กับข้าศึกที่มาล้อมกรุงศรีอยุธยา ได้ทรงต่อสู้ต้านทานข้าศึกจนมีชื่อเสียงว่าเป็นผู้ที่ทำการรบได้เข้มแข็ง ต่อมาได้มีเหตุที่ทำให้พระองค์ท้อพระราชหฤทัยอยู่หลายครั้ง ทรงเห็นว่าถึงจะอยู่ช่วยรบพุ่งรักษากรุงศรีอยุธยาต่อไปก็ไม่มีประโยชน์อันใด พระนครคงจะต้องเสียไปเพราะความอ่อนแอของผู้บัญชาการรักษาพระนคร ดังนั้นจึงได้ทรงรวบรวมสมัครพรรคพวกทั้งไทยและจีนได้ประมาณ ๕๐๐ คน ยกจากค่ายวัดพิชัยตีฝ่าข้าศึกออกไปทางทิศตะวันออกเพื่อหาภูมิลำเนาตั้งรักษาตัว เมื่อข้าศึกติดตามมาก็ต่อสู้กันอยู่หลายครั้งและที่เป็นที่ประทับใจของคนรุ่นหลังคือ การปะทะกันที่บ้านพรานนก ซึ่งพระองค์ท่านกับทหารมีม้าศึกเพียง ๕ ตัว สามารถเอาชัยชนะแก่ทหารม้าข้าศึก ๓๐ คนได้ ดังที่พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงพระราชนิพนธ์โคลงภาพพระราชพงศาวดาร รูปที่ ๖๒ ไว้ว่า

“ ฟันฝ่าข้าศึกห้อม แตกฉาน
รบรับรายทางราญ รอดได้
พักแรม ณ บ้านพราน นกนอก กรุงนา
ปล่อยพรรคพลหาญให้ ลาดค้นธัญญา ฯ

มาปะปรปักษ์ต้อน ตามติด
ตนหนึ่งกับทหารสนิท นับห้า
ขับและเสิดประชิด ชล่าไล่ ทะลวงแฮ
หมู่ม่านสามสิบม้า หมดห้าวเฮหนี ฯ

กรุงศรีอยุธเยศแพ้ ไพรี
มากบมีสามัคคี คิดสู้
เพียงห้าแต่หากมี ใจร่วม หาญเฮย
อาจชนะแก้กู้ ก่อตั้งกรุงธน ฯ ”

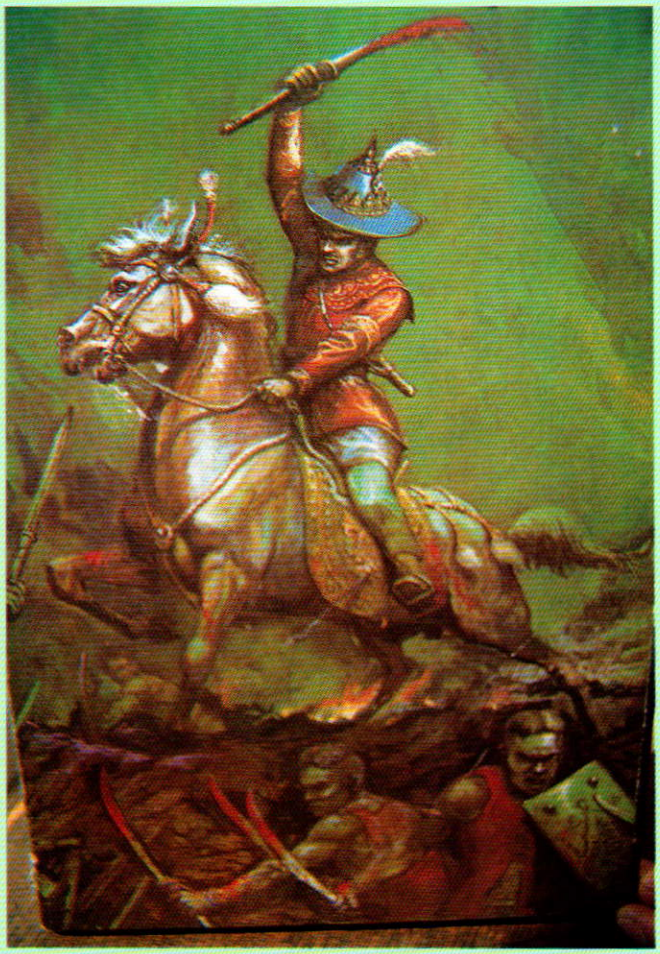

ในการเสด็จออกสู่สนามรบ สมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรีมหาราชทรงเป็นผู้นำทัพที่ห้าวหาญที่สุด โดยทรงนำหน้าทหารเข้าแลกชีวิตกับข้าศึกด้วยพระองค์เอง ดังจะเห็นได้จากการตีเมืองจันทบุรีก็ทรงคอช้างพังคีรีบัญชรเข้าพังประตูเมืองด้วยพระองค์ ชาวเมืองได้ระดมยิงปืนน้อยใหญ่ลงมาเป็นอันมาก นายท้ายช้างที่นั่งเกรงลูกปืนจะตกเป็นอันตรายต่อนายทัพก็เกี่ยวช้างที่นั่งให้ถอยออกมา ทรงขัดพระทัยชักพระแสงหันมาจะฟัน นายท้ายช้างตกใจร้องทูลขอชีวิตไว้แล้วไสช้างกลับเข้ารื้อบานประตูเมืองพังลง พวกทหารก็กรูเข้ายึดเมืองได้ และตอนทำศึกกับข้าศึกที่ยึดครองเมืองเชียงใหม่เมื่อพุทธศักราช ๒๓๑๓ เป็นการไปรบเพื่อศึกษาภูมิประเทศไว้คิดการในข้างหน้าต่อไป จำนวนพลและเสบียงอาหารไม่พอในการล้อมเมืองระยะยาว จึงโปรดให้ถอยทัพกลับ ในตอนกลับนี้ข้าศึกได้ติดตามตีจนกองทัพหลังแตกระส่ำระสายมาถึงทัพหลวง สมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรีมหาราชเสด็จลงไปคุมกองหลัง ทรงพระแสงดาบเข้าสู้รบข้าศึกด้วยพระองค์เองเช่นเคย ทำให้เหล่าทหารเกิดขวัญกำลังใจเข้ารุกรบข้าศึกถึงตะลุมบอนจนต้องถอยหนีกลับไป การที่ทรงเสี่ยงพระชนม์ชีพอย่างห้าวหาญเช่นนี้บางครั้งก็เกิดอันตราย เช่นเมื่อไปปราบก๊กเจ้าพิษณุโลกเมื่อพุทธศักราช ๒๓๑๑ ในการรบอย่างประชิดตัวทรงถูกปืนข้าศึกที่พระชงฆ์ถึงกับต้องถอยทัพคืนมาพระนครเพื่อรักษาพระองค์ก่อน และในครั้งเสด็จไปรบข้าศึกที่ยึดเมืองเชียงใหม่เป็นครั้งที่สองเมื่อพุทธศักราช ๒๓๑๗ ครั้นได้เมืองเชียงใหม่แล้วทรงทราบว่ามีกองทัพข้าศึกยกล่วงมาทางด่านแม่ละเมาแขวงเมืองตาก ก็รีบเสด็จกลับลงมาสกัดกองทัพข้าศึก

โดยเสด็จลงเรือข้าราชการล่องลงมาบ้านระแหง ในเวลา ๒ ยาม ระหว่างทางเรือที่ทรงมาโดนตอล่มลงต้องทรงว่ายน้ำผ่านน้ำที่เชี่ยวกรากมีอันตรายยิ่งจนขึ้นฝั่งได้แล้วทรงพระดำเนินด้วยพระบาทไปยังค่ายหลวงทันที

พระราชอัธยาศัยที่สำคัญยิ่งอีกประการของสมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรีมหาราชคือ ความเด็ดขาด ดังเช่นกรณีให้ทหารกินข้าวเย็นแล้วทุบหม้อข้าวให้แตกสิ้นก่อนตีเมืองจันทบุรี โดยทรงกำหนดว่าถ้าตีเมืองไม่ได้ก็ให้อดข้าวตายด้วยกันทั้งกองทัพ การตัดสินพระทัยเช่นนี้จึงทำให้ทหารเกิดความรู้สึกสู้ตาย และในการรบชิงเมืองเชียงใหม่ครั้งที่สองดังกล่าวมาแล้ว ทรงทราบว่ามีกองทัพข้าศึกยกมาด่านเจดีย์สามองค์และเลยเข้ามาถึงบางแก้วเขตเมืองราชบุรี จึงเสด็จลงประทับอยู่ที่ตำหนักแพหน้าพระราชวังกรุงธนบุรี ให้ตำรวจลงเรือเร็วไปคอยสั่งกองทัพกรุงธนบุรีที่ยกกลับมาจากเมืองเชียงใหม่ให้เลยออกไปเมืองราชบุรีทีเดียว อย่าให้ผู้หนึ่งผู้ใดแวะบ้านเรือนเป็นอันขาด เรือกองทัพบรรดาที่มาถึงได้ทราบกระแสรับสั่งก็แล่นเลยมาหน้าตำหนักแพ ถวายบังคมลาแล้วเลี้ยวเข้าคลองบางกอกใหญ่ไปทุกลำ แต่มีพระเทพโยธาแวะเข้าที่บ้าน ทรงทราบก็ทรงพระพิโรธตรัสให้เอาตัวพระเทพโยธามามัดเข้ากับเสาตำหนักแพ แล้วทรงพระแสงดาบตัดศีรษะพระเทพโยธาด้วยพระหัตถ์ในขณะนั้น แล้วให้เอาศีรษะไปเสียบประจานไว้ที่ป้อมวิชัยประสิทธิ์ ส่วนพระองค์เองนั้น กรมพระเทพามาตย์ราชชนนีก็กำลังประชวรหนักยังทรงหักพระราชหฤทัยเสด็จยกทัพหลวงออกจากกรุงธนบุรีไปราชการศึกเมืองราชบุรีเช่นกัน

นอกจากความกล้าหาญและความ

เด็ดขาดแล้ว สมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรีมหาราช ทรงประกอบไปด้วยความยุติธรรมเป็นอย่างยิ่ง เมื่อเสด็จไปปราบเจ้านครศรีธรรมราช พุทธศักราช ๒๓๑๒ มีการต่อสู้กันในที่สุดก็จับตัวเจ้านครได้ ลูกขุนปรึกษาว่าโทษของเจ้านครถึงสิ้นชีวิต แต่ไม่ทรงเห็นชอบด้วย ดำรัสว่าในเวลาบ้านแตกเมืองเสีย ต่างคนต่างตั้งตัวหมายจะเป็นใหญ่ด้วยกัน เจ้านครยังไม่เคยเป็นข้ามาแต่ก่อน ที่รบพุ่งต่อสู้จะเอาเป็นความผิดไม่ได้ ครั้นจับตัวมาได้ เจ้านครก็อ่อนน้อมยอมตัวเป็นข้าโดยดี ควรเอาตัวเข้าไปไว้รับราชการที่ในกรุง ส่วนด้านประชาชนเมื่อทรงตั้งกรุงธนบุรีขึ้นเป็นราชธานีแล้ว ให้เที่ยวเกลี้ยกล่อมผู้คนที่แตกฉานซุกซ่อนอยู่ตามป่าตามที่ห่างไกลให้กลับมาอยู่ในบ้านเมือง แต่พอคนมารวมกันมากเข้าก็เกิดอัตคัดเสบียงอาหารพากันอดอยาก ด้วยบ้านเมืองมิได้ทำไร่ทำนามาถึง ๒ ปีแล้ว สมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรีมหาราชทรงสามารถแก้เหตุการณ์เฉพาะหน้าได้ ด้วยการทุ่มจ่ายพระราชทรัพย์ซื้อข้าวสารที่พ่อค้าต่างเมืองเอามาขาย แม้เรียกราคาถึงถังละ ๔ - ๕ บาท ก็ยอมซื้อเอามาแจกจ่ายชาวพระนครที่อดอยาก เมื่อชาวเมืองต่างก็รู้ว่าขายข้าวที่เมืองธนบุรีได้ราคาดี ก็บรรทุกข้าวมาขายมากขึ้น จนในที่สุดราคาต้องลดต่ำลงเพราะเกินความต้องการของผู้ซื้อ และราษฎรที่แตกฉานหลบซ่อนตัวอยู่ เมื่อทราบว่าสมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรีมหาราชทรงทำนุบำรุงราษฎรโดยเมตตาอารี ต่างก็พากันกลับเข้ามาอยู่ตามภูมิลำเนาเดิม เป็นเหตุให้ทรงมีไพร่บ้านพลเมืองเป็นกำลังเพิ่มขึ้นอีก

พระเดชพระคุณของสมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรีมหาราชทรงมีต่อประเทศไทยนั้น นับว่าเป็นที่ล้นที่พ้น เมื่อทรงกู้เอกราชของชาตินั้นมีพระชนมพรรษาเพียง ๓๔ พระพรรษา ทรงครองราชสมบัติทำความเจริญรุ่งเรืองให้แก่ประเทศชาติ ๑๕ ปี ได้เสด็จนำทัพเข้าสู่สมรภูมิด้วยพระองค์เองถึง ๑๐ ครั้งและโปรดให้ผู้อื่นนำทัพไปปฏิบัติราชการสงครามอีก ๗ ครั้ง เสด็จสู่สวรรคตเมื่อได้ ๔๘ พระพรรษา พลตรี หลวงวิจิตรวาทการได้ประพันธ์เพลงชื่อ **"กรุงธน"** เทิดพระเกียรติไว้ดังนี้คือ

"กรุงธนแทนที่
เมื่อครั้งศึกพะม่า
ผู้คนล้มตาย
เจ้าตากมากู้
คุมจีนไทย
เหี้ยมหาญรบสู้
กรุงธนก็สร้าง
ปราบก๊กน้อยใหญ่
เกียรติไทยเชิดชู
ผู้ฟื้นชีวิต
กรุงศรีอยุธยา
อยุธยาอับปาง
ถูกทำลายทุกทาง
เชิดชูชาติไว้
ออกรบรอบข้าง
สังหารศัตรูวายวาง
ขึ้นเป็นราชธานี
ขับไล่พวกศัตรู
เพราะเจ้ากรุงธนบุรี
สยามเราไว้ได้เอย"

"เจ้าพระยา"
แม่น้ำประวัติศาสตร์ของชาติไทย

พลาดิศัย สิทธิธัญกิจ

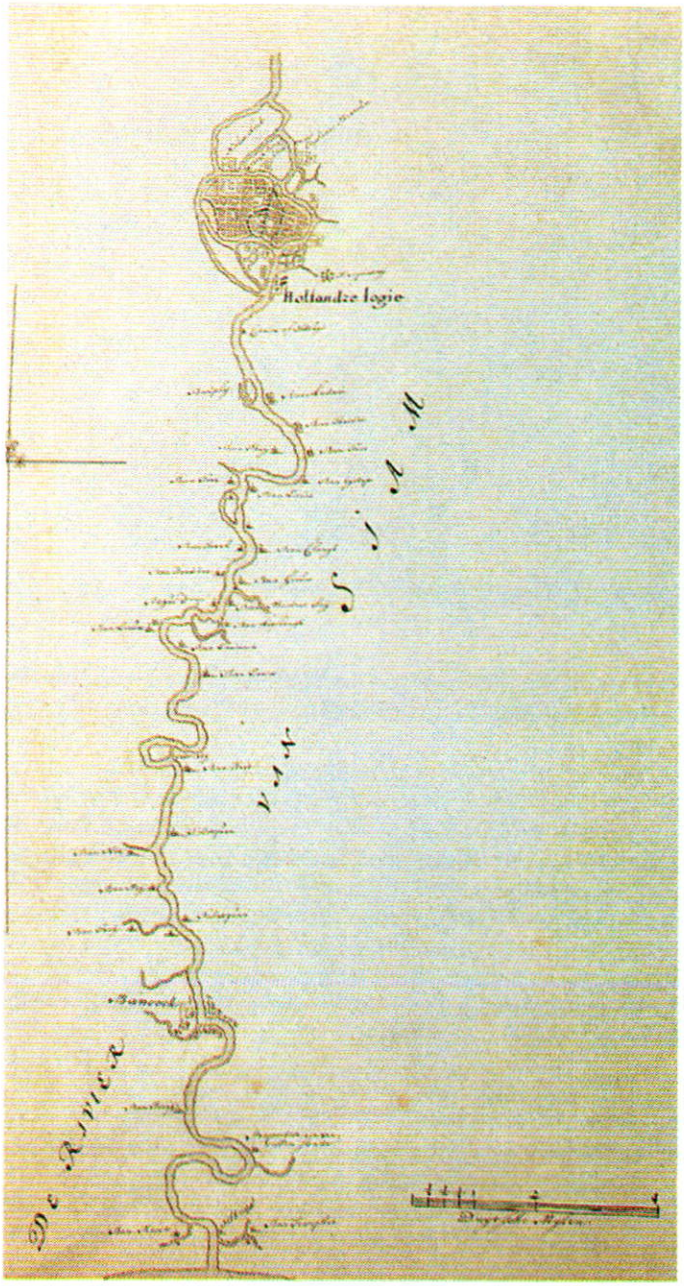

แผนที่แสดงเส้นทางแม่น้ำเจ้าพระยา และสถานที่สำคัญๆตลอดสองฟากฝั่ง เขียนโดยชาวดัทช์ ในสมัยพระเจ้าปราสาททอง

พื้นที่ทางภาคเหนือของประเทศไทยนั้น ครอบคลุมไปด้วยสัดส่วนที่เป็นภูเขาและที่ราบสูง ซึ่งเป็นต้นกำเนิดของแม่น้ำลำธารหลายสาย ที่ต่างนำเอาน้ำจำนวนมากไหลซึมซับสู่แผ่นดินอันกว้างใหญ่ไพศาลให้เกิดความชุ่มชื่น จนพื้นที่ราบผืนใหญ่ของประเทศได้อาศัยน้ำและความอุดมสมบูรณ์แห่งแผ่นดินสำหรับใช้ประโยชน์ในการทำเกษตรกรรม

แม่น้ำสำคัญที่เป็นหลักในการนำน้ำจากยอดเขาลงสู่แผ่นดินอันเป็นที่ราบแห่งเกษตรกรรมนั้น คือ แม่ปิง อันเกิดจากดอยถ้วย ที่ตั้งอยู่ทางทิศตะวันตกของช่องเมืองนะในเทือกเขาแดนลาว เขตอำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่ แล้วไหลผ่านลงมาทางทิศใต้ของดินแดน ซึ่งครั้งหนึ่งเป็นอาณาจักรของล้านนาและอาณาจักรสุโขทัย แม่น้ำสายนี้ผ่านเมืองเชียงใหม่ ลำพูน ตาก กำแพงเพชร และนครสวรรค์ ระหว่างทางแม่น้ำปิงนั้นได้มีลำห้วยหรือลำธารที่เรียกกันว่า **"แคว"** ไหลมาบรรจบอีกหลายสาย คือ ลำน้ำแม่แตง แม่งัด แม่กวง แม่ทา แม่แจ่ม

แม่ตื่น และแม่ลี้ เป็นผลให้บริเวณที่ราบสูงเหล่านั้นมีแหล่งน้ำที่ยังประโยชน์ทางการเกษตรกรรมเป็นอย่างมาก รวมทั้งได้เกิดปัจจัยสำคัญที่นำกระแสน้ำไปผลิตกระแสไฟฟ้าพลังน้ำ ที่เขื่อนภูมิพล จังหวัดตาก จนสามารถจ่ายกระแสไฟฟ้าไปสู่เมืองต่างๆ ในส่วนกลางของประเทศได้ ความยาวของแม่น้ำปิงนี้ รวมแล้วยาวถึง ๗๑๕ กิโลเมตร และแม่น้ำปิงตรงบริเวณตำบลปากวัง อำเภอบ้านตาก จังหวัดตากนั้น มีแม่น้ำวังอีกสายหนึ่งมาบรรจบ แม่น้ำวังสายนี้ยาว ๔๐๐ กิโลเมตร มีต้นกำเนิดมาจากทิวเขาผีปันน้ำ ตั้งอยู่ในเขตอำเภอพาน จังหวัดเชียงราย ซึ่งไหลผ่านลงมาทางใต้ เข้าเขตจังหวัดลำปาง จังหวัดตาก บรรจบแม่น้ำปิงทางฝั่งซ้ายไหลรวมกันเป็น แม่น้ำปิง และแม่น้ำวังสายเดียวจากบ้านปากวังลงมาจังหวัดนครสวรรค์เป็นแม่น้ำสายหนึ่ง

แม่น้ำน่านอีกสายหนึ่ง ต้นกำเนิดอยู่ระหว่างภูจามกับดอยขุนนาน ตั้งอยู่ในทิวเขาหลวงพระบาง เขตอำเภอปัว จังหวัดน่าน ได้ไหลผ่านจังหวัดน่าน อุตรดิตถ์ พิษณุโลก และนครสวรรค์ ระหว่างทางนั้นมีแม่น้ำสายเล็กไหลผ่านเข้ามา คือ น้ำว้าและน้ำปาด แม่น้ำน่านมีความยาวที่สุดถึง ๗๔๐ กิโลเมตร และแม่น้ำน่านตรงหน้าวัดพระธาตุ บ้านเกยชัย ตำบลเกยชัย อำเภอชุมแสง จังหวัดนครสวรรค์นั้น ได้มีแม่น้ำสำคัญอีกสายหนึ่งไหลมาบรรจบ คือ แม่น้ำยม มีความยาว ๗๐๐ กิโลเมตร มีต้นกำเนิดมาจากดอยขุนยวม ตั้งอยู่ในเขตอำเภอปง จังหวัดพะเยา ได้ไหลผ่านจังหวัดพระเยา แพร่ สุโขทัย พิษณุโลก พิจิตร และนครสวรรค์ มาบรรจบกับแม่น้ำน่านฝั่งขวา ระหว่างทางได้มีลำน้ำสำคัญ คือ แม่น้ำงาว ไหลมารวมกับแม่น้ำยมที่อำเภอสอง จังหวัดแพร่ ทั้งแม่น้ำน่านและแม่น้ำยมได้ไหลรวมเป็นแม่น้ำสายเดียวกันลงสู่จังหวัดนครสวรรค์ บรรจบกับแม่น้ำปิงเป็น **"สองแคว"**

ด้วยเหตุนี้ จังหวัดนครสวรรค์จึงเป็นพื้นที่ปากน้ำ มีแม่น้ำปิงที่ไหลรวมกับแม่น้ำวังมาแล้วสายหนึ่ง กับแม่น้ำน่านที่ไหลรวมกับแม่น้ำยมมาแล้วอีกสายหนึ่ง ต่างได้ไหลออกมารวมกันที่ ตำบลปากน้ำโพ คือ บริเวณตรงเกาะยมอันเรียกได้ว่าเป็น **"ปากน้ำ"** ของแม่น้ำปิงกับแม่น้ำน่านดังกล่าว คนทั่วไปนิยมเรียกว่า **"ปากน้ำโพ"** ซึ่งจะต้องเข้าใจให้ถูกต้องเสียก่อนว่าแม่น้ำปิงตั้งแต่จังหวัดกำแพงเพชรลงมาถึงจังหวัดนครสวรรค์นั้น ได้มีชื่อปรากฏในแผนที่สมัยกรุงศรีอยุธยาของชาวฝรั่งเศสที่ได้ทำการสำรวจ และเขียนไว้นั้นเรียกแม่น้ำโพ

เมื่อน้ำโพไหลออกปากน้ำตรงที่บริเวณดังกล่าว จึงถูกเรียกขานว่า **"ปากน้ำโพ"** หรือปากน้ำโผล่ ส่วนแม่น้ำน่านนั้น เรียกกันทั่วไปว่า **"แควใหญ่"** เนื่องจากเป็นส่วนที่แม่น้ำกว้างขวางกว่าแม่น้ำปิง *(แม่น้ำโพ)* สมัยต่อมาได้มีชาวจีนพากันไปอาศัยอยู่ริมแม่น้ำแควใหญ่ และตั้งบ้านเรือนเป็นหลักฐานมั่นคง โดยมีเมืองพระบางสมัยกรุงสุโขทัยตั้งอยู่ฝั่งตรงข้ามชุมชนแควใหญ่ และในระยะหลังได้มีการย้ายบ้านเมืองสร้างใหม่ตรงบริเวณเมืองพระบาง ซึ่งขยายตัวเมืองจนเป็นจังหวัดนครสวรรค์ในปัจจุบัน

จังหวัดนครสวรรค์ เป็นชุมชนของชาวจีนมาตั้งแต่ครั้งกรุงศรีอยุธยา ปัจจุบันได้รักษาประเพณีสืบทอดจนกลายเป็นเมืองที่มีประเพณีตรุษจีน ที่จัดพิธีแห่สิงโตและมังกรทองยาวที่สุดในโลกจนรู้จักกันทั่วไป เมืองนี้เป็นจุดเริ่มต้นของแม่น้ำเจ้าพระยา ที่ไหลผ่านลงไปยังที่ราบอัน

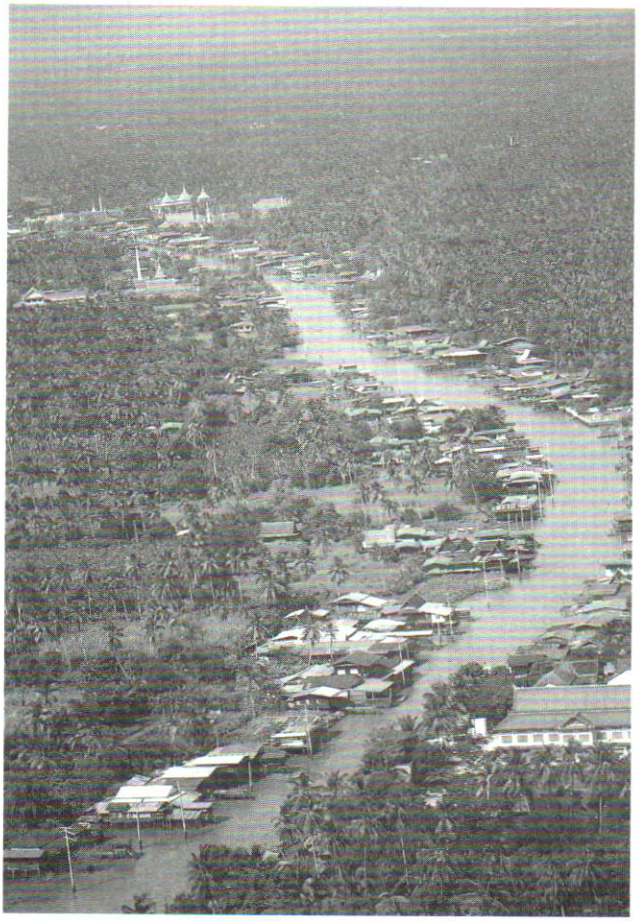

อุดมสมบูรณ์ ที่ใช้น้ำทำนาปลูกข้าวอยู่ในจังหวัดต่างๆ เช่น จังหวัดอุทัยธานี ชัยนาท สิงห์บุรี อ่างทอง พระนครศรีอยุธยา ปทุมธานี นนทบุรี กรุงเทพฯ หรือ บางกอก สมุทรปราการ แล้วไหลออกสู่ท้องทะเลไทย นับเป็นแม่น้ำสายสำคัญที่เป็นหลักของประเทศซึ่งมีความยาว ๓๗๙ กิโลเมตร

ด้วยความอุดมสมบูรณ์ของพื้นที่ดินทำนาและเกษตรกรรมในหลายเมืองของประเทศ ได้ทำให้แม่น้ำเจ้าพระยา มีความสำคัญสำหรับภาคกลางมาก และเป็นที่รู้จักกันอย่างดีตั้งแต่อดีตกาล โดยมีการติดต่อไปมาค้าขายกันทางน้ำ และชาวต่างชาติได้พากันใช้เส้นทางแม่น้ำเจ้าพระยานี้คมนาคมติดต่อกับกรุงศรีอยุธยาราชธานีแห่งสยามประเทศ

ชื่อ **"แม่น้ำเจ้าพระยา"** นั้น แต่ก่อนจะเรียกชื่อกันอย่างไรไม่ปรากฏ ในแผนที่เก่าพบแต่คำภาษาอังกฤษว่า *แม่น้ำ* (Manam River) ซึ่งเขียนตามที่ชาวบ้านเรียกว่า *แม่น้ำ* (Manam) ไม่มีชื่อแต่ในสนธิสัญญาที่ทำกับฝรั่งเศสครั้งเมอร์ซิเออร์ลาลูแบร์ ได้เดินทางเข้ามาในรัชกาลสมเด็จพระนารายณ์มหาราชได้เรียกว่า **"แม่น้ำบางเจ้าพระยา *(บางกระเจ้า)*"**

แม่น้ำเจ้าพระยาสมัยกรุงศรีอยุธยาเป็นราชธานีนั้น น่าเชื่อในขั้นต้นก่อนว่าเรียกชื่อ แม่น้ำ (Manam River) เท่านั้น แม่น้ำสายนี้คดเคี้ยวมาก เพราะไหลผ่านที่ราบลุ่มที่กว้างใหญ่ ในสมัยสมเด็จพระชัยราชาธิราช พระมหากษัตริย์ กรุงศรีอยุธยา ได้โปรดเกล้าฯ ให้ขุดคลองลัดตรงแผ่นดินที่บริเวณคุ้งน้ำระหว่างบางกอกน้อยและบางกอกใหญ่ ต่อมาสายน้ำได้เปลี่ยนทางเดินไหลผ่านคลองลัดที่ขุดจนเซาะตลิ่งกว้างออกไปทุกที คลองนั้นได้กลายเป็นแม่น้ำในปัจจุบันคือส่วนที่เป็นแม่น้ำเจ้าพระยา ช่วงที่ไหลข้างพระบรมมหาราชวังด้านท่าราชวรดิตถ์เดี๋ยวนี้ส่วนที่ไหลผ่านคลองบางกอกน้อยและคลองบางกอกใหญ่ จึงแคบเป็นคลองเล็กๆ ไป แต่ก็คงเป็นแม่น้ำที่ไหลออกมาตามแม่น้ำสายเดิมออกสู่ทะเลบริเวณปากน้ำบางเจ้าพระยา ซึ่งเป็นชื่อตำบลหนึ่งอยู่ในจังหวัดสมุทรปราการ และเป็นที่มาของชื่อแม่น้ำนี้ว่า **"แม่น้ำเจ้าพระยา"**

ต้นแม่น้ำเจ้าพระยาที่ตำบลปากน้ำโพหรือจังหวัดนครสวรรค์ปัจจุบันนี้ สมัยกรุงศรีอยุธยานับว่าเป็นชุมชนใหญ่ สำหรับหัวเมืองทางฝ่ายเหนือลงมาติดต่อค้าขายกับพ่อค้าชาวต่างประเทศ หรือจากเมืองหลวง ดังนั้น แม่น้ำเจ้าพระยาตอนบนจึงมีตลาดใหญ่ เป็นศูนย์กลางการค้าขายระหว่างเมืองนครสวรรค์กับเมือง

สำคัญทางฝ่ายเหนือ เช่น จังหวัดตาก กำแพงเพชร เชียงใหม่ พ่อค้าที่ไปมาค้าขายที่มาจากทางเหนือนั้นจะถูกเรียกว่า พวกลาว จึงทำให้ตลาดนี้เรียกว่าตลาดลาว มีสินค้าที่ส่งมาขายคือ ไม้สัก และของป่า เช่น หวาย ชัน น้ำมันยาง สีเสียด เปลือกไม้ น้ำผึ้ง เป็นต้น มาขายกับพ่อค้าในเมืองแล้วขากลับจะซื้อข้าวและเกลือกลับขึ้นไป ตลาดลาวนี้มีพวกมอญเข้ามาค้าขายโอ่งด้วย

ส่วนตลาดที่ขายข้าวในเขตอำเภอโกรกพระ เรียกตลาดท่าชุดใช้ติดต่อกับเมืองต่างๆ โดยรอบ เช่น พิจิตร ตาก กำแพงเพชร เป็นต้น ตลาดนี้จะมีพ่อค้าคนจีนคอยรับซื้อข้าวและลงเรือไปขายที่เมืองกรุง ด้วยเรือกระแชงขนาดใหญ่ ขากลับเรือจะบรรทุกเกลือและมะพร้าวน้ำตาลปี๊บขึ้นมาขายกันที่ตลาดนี้ต่อไป และอีกตลาดหนึ่งคือ ตลาดสะพานดำ เป็นตลาดที่ใช้ติดต่อค้าขายกับพ่อค้าต่างหมู่บ้านต่างอำเภอในเขตอำเภอโกรกพระ พยุหคีรี บรรพตพิสัย โดยมี ข้าว สัตว์ป่า และของป่า เช่น หวาย เปลือกสีเสียด เป็นต้น เป็นสินค้าซื้อขายแลกเปลี่ยนกัน

เมืองนครสวรรค์จึงเป็นชุมชนใหญ่สำหรับพ่อค้าจากหัวเมืองต่างๆ เข้ามาซื้อขายแลกเปลี่ยนสินค้าต่อกัน โดยเฉพาะการค้าไม้สักและของป่า เป็นสินค้าหลักเช่นเดียวกับข้าว ในขณะที่ข้าวเปลือกได้ถูกขนลงเรือสำปั้นนับร้อยลำ ไม้ซุงจำนวนนับร้อยท่อนก็ถูกผูกเป็นแพอยู่ในแม่น้ำเจ้าพระยา เพื่อล่องลงไปขายยังกรุงเทพฯ ในสมัยต้นรัตนโกสินทร์เช่นเดียวกับสมัยกรุงศรีอยุธยา เมืองต่างๆ ทางเมืองเหนือก็มักจะส่งสินค้า ข้าว ไม้สัก กระวาน กานพูล ดินขี้ค้างคาวสำหรับทำดินปืนส่งกรุงศรีอยุธยาเช่นกัน

บริเวณที่ราบแถบลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยาเป็นที่ราบกว้างใหญ่ แบ่งย่อยออกเป็นสองตอนคือ ตอนเหนือในลุ่มแม่น้ำปิง แม่น้ำวัง แม่น้ำยม และแม่น้ำน่าน และตอนใต้ในลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยา แม่น้ำท่าจีนและแม่น้ำบางปะกง แผ่นดินของลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยาทั้งหมดนั้นส่วนใหญ่เป็นทุ่งนากว้างใหญ่ มีคลองที่ขุดต่อเนื่องกันอยู่มากมาย เวลาหน้าน้ำหลากจนท่วมพื้นดิน ก็จะนำน้ำท่วมทุ่งนาเจิ่ง และพัดพาเอาดินเลนที่มีปุ๋ยเป็นตะกอนมาให้พื้นดิน ทำให้พื้นที่ราบทั้งหมดมีปุ๋ยเหมาะสมกับการทำนาปลูกข้าวเป็นส่วนใหญ่ถือเป็นแหล่งที่เป็นอู่ข้าวอู่น้ำของประเทศไทย

ส่วนที่เป็นปากแม่น้ำที่อยู่ในแม่น้ำเจ้าพระยานั้นจะเกิดมีดินดอนสามเหลี่ยมต่อเนื่องเป็นอันเดียวกัน เกิดเกาะน้อยใหญ่เป็นระยะๆ ทำให้เกิดปรากฏการณ์แผ่นดินน้ำไหลทรายมูลในแม่น้ำสายใหญ่ และด้วยเหตุที่แม่น้ำเจ้าพระยานั้นไหลคดเคี้ยวไปมา จนเกิดพื้นที่เกาะขนาดใหญ่ได้กลายเป็นแหล่งที่อุดมสมบูรณ์ ด้วยมีแม่น้ำล้อมรอบ และพื้นที่เกาะนั้นได้ตั้งราชธานี คือ กรุงศรีอยุธยา กรุงธนบุรี และกรุงรัตนโกสินทร์ ตามลำดับ

การตั้งถิ่นฐานบ้านเมืองของคนสยามหรือคนไทยนั้น ได้มีความรู้ความชำนาญและประสบการณ์ต่อภูมิประเทศ ที่มีแม่น้ำลำคลองหลายสายหลายแคว ซึ่งเป็นแหล่งมีปลา และไหลผ่านลงสู่ทะเล ทำให้พื้นที่อุดมสมบูรณ์ด้วยเรือกสวนไร่นา ซึ่งมีข้าวและพืชพันธุ์ธัญญาหารเพาะปลูกได้มากมายหลายชนิด จนมีคำกล่าวว่า **"ในน้ำมีปลาในนามีข้าว"** แม่น้ำนั้นจะเป็นเส้นทางที่ผู้คนได้ใช้อาศัยสัญจรไปมาติดต่อกันได้โดยสะดวก โดยใช้เรือเป็นพาหนะ ดังนั้นคนไทยจึงได้ตั้งบ้านเมืองเป็นหลักแหล่งอยู่ริมแม่น้ำ

ลำคลองเมืองใหญ่และราชธานีของอาณาจักรต่างๆ ได้ตั้งอยู่ริมแม่น้ำทั้งสิ้น เช่น กรุงสุโขทัย ตั้งอยู่ริมฝั่งแม่น้ำยม นครพิงค์หรือเชียงใหม่ตั้งอยู่ริมฝั่งแม่น้ำโขง กรุงศรีอยุธยา ตั้งอยู่ริมฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยากรุงธนบุรีและกรุงเทพมหานคร ก็ได้สร้างเมืองอยู่ริมฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยาเช่นเดียวกัน

อาชีพเกษตรกรรมของคนไทยนั้น ได้อาศัยน้ำจากแม่น้ำเจ้าพระยาและคลองต่างๆ เข้าไปช่วยการทำนา รู้จักสร้างระหัดวิดน้ำหรือหาวิธีนำน้ำจำนวนมากจากแม่น้ำให้ไหลเข้าสู่ท้องนานับพันไร่พื้นที่นาจะขุดดินยกคันทำเป็นขอบกั้นให้น้ำคงอยู่เลี้ยงต้นข้าว การพลิกพรวนดินได้ใช้แรงควายลากไถ อันเป็นเครื่องมือสำคัญในการทำนาปลูกข้าว ซึ่งคนไทยได้เรียนรู้การเพาะต้นกล้าสำหรับนำลงไปปลูกเรียงกันในพื้นที่นาอย่างมีระเบียบ การเติบโตของต้นข้าวนั้นต้องอาศัยน้ำหล่อเลี้ยงให้ข้าวออกรวง และให้มีเมล็ดข้าวสีทองจำนวนมากมาย แม้ว่าในปัจจุบันนี้จะมีการเพาะปลูกพืชไร่อย่างอื่น เช่น ข้าวโพด มันสำปะหลัง อ้อย ถั่วเหลือง เป็นต้น การทำนาปลูกข้าวยังถือว่าเป็นความชำนาญและอาชีพหลักของคนไทย

การละเล่นเพลงพื้นบ้านเป็นผลที่เกิดขึ้นจากสังคมเกษตรกรรมอันใช้เป็นสื่อสัมพันธ์บันเทิงของท้องถิ่นที่อยู่ในสังคมเดียวกัน ด้วยเหตุนี้การร้องรำทำเพลงจึงเกี่ยวพันกับการทำนาและวัฒนธรรมของสังคมไทย หากจะสังเกตจากบทเพลงแล้ว นั่นคือบทเรียนที่ใช้สอนให้ลูกหลานได้เรียนรู้ถึงการทำนา การเกี่ยวข้าว การสงฟาง การชักกระดาน เป็นต้น เป็นวิธีให้ข้าวได้ปลูกและเก็บเกี่ยวจนเป็นเมล็ดข้าว การร้องเพลงพื้นบ้านจึงเป็นการทบทวนวิธีทำนาให้จดจำได้อย่างสนุกสนาน และสืบทอดภูมิปัญญาไทยอย่างต่อเนื่องมาจนทุกวันนี้

เพลงพื้นบ้านจะเกิดเฉพาะในพื้นที่ราบลุ่มแห่งแม่น้ำเจ้าพระยาภาคกลางของประเทศ มีบทเพลงร้องอยู่มากมายไม่เพียงแต่จะใช้ร้องกันในทุ่งนาหน้าเกี่ยวข้าว และมีบทเพลงที่ถ่ายทอดประเพณีการทำบุญกุศล และวิถีชีวิตไทย ซึ่งเป็นวัฒนธรรมที่นิยมเล่นกันมานาน และยังคงรักษาไว้สำหรับร้องในยามถึงฤดูกาล กล่าวคือ ในฤดูน้ำมากจะมีงานกฐิน ทอดผ้าป่า และออกพรรษาจะมีเพลงเรือ เพลงหน้าใย เพลงครึ่งท่อน เพลงรำภาข้าวสาร เพลงร่อยพรรษาร้องกันสนุกสนาน หากเป็นฤดูเกี่ยวข้าวนวดข้าว ชาวนาจะพากันร้องเพลงเกี่ยวข้าว เพลงเต้นกำรำเคียว เพลงโนเนโนนาด เพลงจาก เพลงสงฟาง เพลงโอก เพลงฟานฟาง เพลงสงคอลำพวนและเพลงชักกระดาน ซึ่งมีท่าทางประกอบกับอุปกรณ์ที่ใช้ทำนา เช่น เคียว รวมทั้งรวงข้าวด้วย ส่วนเพลงที่ร้องกันในงานเทศกาล สงกรานต์ และงานทำบุญกุศลมี เพลงพิษฐาน เพลงพวงมาลัย เพลงสงกรานต์ เพลงยั่ว เพลงระบำบ้านไร่ เพลงระบำ เพลงช้าเจ้าหงส์ เพลงเหย่ย เพลงคล้องช้าง เพลงช้าเจ้าโลม เพลงโลม เพลงฮินเลเล เพลงกรุ่น เพลงชักกะเย่อย เพลงเข้าผี เพลงแห่นางแมว เพลงใจหวัง เพลงบวชนาค เป็นต้น นอกจากนี้ ยังมีเพลงพื้นบ้านที่ใช้ร้องกันทั่วไปได้ไม่จำกัด มีเพลงปรบไก่ เพลงไก่ป่า เพลงกล่อมเด็ก เพลงพาดควาย เพลงขอทาน เพลงทรงเครื่อง ลำตัด เพลงระบำบ้านนา เพลงแอ่วเคล้าซอ เพลงอีแซว เพลงเทพทอง เพลงฉ่อย เป็นต้น การเล่นเพลงนั้นผู้ร้องจะแต่งเพลงเล่นกันได้ พ่อเพลงแม่เพลงผู้ร้องต้องมีปฏิภาณไหวพริบแต่งเพลงร้องแก้กันเดี๋ยวนั้น โดย

เฉพาะเพลงฉ่อยและลำตัดจะรู้จักกันแพร่หลาย ต้องใช้ผู้ร้องที่มีความสามารถร้องและแต่งเพลงเองได้ ซึ่งเป็นเพลงตับเป็นหลักเล่น และใช้ความรู้ชั้นเชิงกลอนแต่งโต้เชิงเพลงอย่างคมคาย ที่ขาดไม่ได้ คือ การแต่งเพลงสองง่ามสองแง่ให้ได้คิดและสนุกสนาน ทำให้คนไทยได้ชื่อมานานว่า **"เจ้าบทเจ้ากลอน"** มีความรู้ในเพลงพื้นบ้านเป็นอย่างดี

นอกจากนี้ ยังมีประเพณีที่สืบเนื่องมาจากแม่น้ำเจ้าพระยาและลำคลองทุกแห่งของประเทศคือ พิธีลอยกระทง ที่สอนให้คนไทยในสังคมเกษตรกรรมรู้จักบุญคุณของน้ำที่นำมาใช้ในการปลูกข้าว และใช้อุปโภคบริโภคในชีวิตประจำวัน สอนให้รู้จักคุณค่าของน้ำถึงประโยชน์อันยิ่งใหญ่ไพศาล แม้ว่าพิธีลอยกระทงจะสอดแทรกศาสนาถึงการสักการะบูชาคุณของน้ำแล้วยังเชื่อตามคติของพุทธศาสนา เช่นเดียวกับชาวอินเดียบูชาแม่น้ำพระคงคา ดังนั้น การประดิษฐ์กระทงด้วยใบตอง ต้องเรียนรู้และฝึกฝนอย่างชำนาญในการเย็บใบตองเป็นกระทง เป็นงานฝีมือที่กุลสตรีไทยได้เรียนรู้การประดิษฐ์กระทงจากการทำขนมไทยในชีวิตประจำวัน จึงเป็นการทบทวนความสามารถในการทำกระทงให้สวยงาม ในวันสำคัญคือวันเพ็ญเดือนสิบสองซึ่งเป็นน้ำนองเต็มตลิ่งนั่นเอง และเป็นวิธีหนึ่งที่จะทำให้แม่น้ำสะอาด เพราะหลังจากคืนวันลอยกระทงในแม่น้ำแล้ว ในวันรุ่งขึ้นชาวเรือนแพจะช่วยกันเก็บกระทงที่ลอยอยู่ในแม่น้ำให้หมด แม้จะหลงเหลืออยู่บ้าง น้ำก็จะพัดพากระทงไปไว้บนพื้นดิน ในระยะหลังเมื่อมีการสร้างเขื่อนกั้นน้ำทำให้น้ำไม่หลากท่วมพื้นที่นา กระทงเหล่านั้นจึงไม่ได้ถูกนำพาขึ้นแผ่นดินหากละเลยในการเก็บกระทงขึ้นจากแม่น้ำแล้ว ปัญหาสิ่งปฏิกูลในแม่น้ำก็เกิดขึ้นเช่นเดียวกับผักตบชวา และขยะที่ถูกทิ้ง

ลงแม่น้ำจนเกิดวิกฤตการณ์น้ำเสียใช้การไม่ได้

ยามว่างจากฤดูทำนาระหว่างเดือนกันยายนถึงธันวาคมนั้น มีงานเทศกาลกฐินเป็นงานบุญกุศลที่ชาวบ้านจะต้องช่วยกันตกแต่งขบวนเรือแห่แหนองค์กฐินตามแม่น้ำไปยังวัดประจำหมู่บ้าน ขบวนเรือจะมีเรือต่างๆ เช่น เรือมาด เรือพายม้า เรือหมู และเรือยาวที่บรรจุคนได้จำนวนมากถึง ๕๐ คน เมื่อทอดกฐินเสร็จ เรือยาวประจำหมู่บ้านจะถูกนำมาแข่งกันด้วยระยะทางไกลถึง ๖๐๐ เมตร ความสามัคคีของของฝีพายที่ช่วยกันพายเป็นจังหวะด้วยความรวดเร็ว จะช่วยให้เกิดชัยชนะอย่างง่ายดาย ซึ่งมีการแข่งขันด้วยเงินรางวัลค่อนข้างสูง และชิงความเป็นหนึ่งระหว่างเมืองที่อยู่ตามริมแม่น้ำเจ้าพระยา และแม่น้ำอื่นๆ ต่อมาเมื่อมีถนนหนทางการแห่องค์กฐินตามแม่น้ำได้หยุดไป คงเหลือแต่เรือยาวสำหรับแข่งขัน

การแข่งขันเรือยาวนั้น ได้มีมาตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยา โดยพระเจ้าแผ่นดินทรงเรือพระที่นั่งกิ่งลำหนึ่ง และพระมเหสีทรงอีกลำหนึ่งแข่งเรือกัน พร้อมกับโปรดเกล้าฯ ให้เสนาอำมาตย์ทั้งหลายแข่งเรือกันตามลำดับ ในสมัยนั้นเรือยาวเป็นพาหนะสำคัญในการรบการแข่งขันเรือยาวจึงเป็นการทดลองกำลังฝีพายของทหารประจำปีไปด้วย จนเกิดประเพณีการแข่งเรือต้นของพระเจ้าแผ่นดินและพระมเหสีเสี่ยงทาย คือ เรือสมรรถไชยกับเรือไกรสรมุข ถ้าหากเรือสมรรถไชยแพ้ไชร้ ข้าวเหลือเกลืออิ่ม สุขเกษมเปรมประชา ถ้าสมรรถไชยชนะไชร้จะมีกลียุคำและการแข่งขันเรือเสี่ยงทายก็จะได้เรือไกรสรมุขของพระมเหสีชนะทุกครั้งไป

ในจดหมายเหตุรายวันของบาทหลวง

เดอชัวลี ผู้ช่วยทูตของพระเจ้าหลุยส์ที่ ๑๔ แห่งฝรั่งเศส ได้กล่าวถึงการแข่งเรือหลวงของสมเด็จพระนารายณ์มหาราช แห่งกรุงศรีอยุธยา เมื่อ พ.ศ. ๒๒๒๘ ว่า

"เรือพระที่นั่งวิจิตรรจนาสง่างามยิ่งนักสุดที่จะพรรณนาให้ท่านฟังได้ถ้วนถี่ มีฝีพายประจำเรือ ๑๕๐ คน ฝีพายปิดทองทุกคน พระเจ้ากรุงสยามทรงเครื่องฉลองพระองค์ล้วนเพชร พลอย ฝีพายใส่เสื้อและสวมหมวกสีทอง เครื่องประดับก็ปิดทองด้วยเหมือนกัน ข้าพเจ้าจะพรรณนาให้ท่านฟังว่าพยุหะโดยชลมารคครั้งนี้เป็นพิธีอะไรกันแน่

...พระเจ้ากรุงสยามเสด็จประทับทรงสำราญพระอริยาบถ ณ ตำหนักที่ประทับแห่งหนึ่ง และเสวยพระกระยาหารที่ตำหนักนั้น พอเสวยแล้วก็โปรดเกล้าฯ ให้เรือขุนนางที่ยศเสมอกัน เอาเรือเข้าเทียบกันเป็นคู่ๆ พายแข่งกันกลับไปเป็นกลุ่ม ถ้าเรือลำใดถึงตำหนักท่าน้ำที่พระราชวังกรุงศรีอยุธยาก่อน ก็จะได้รับพระราชทานรางวัล

อย่างงดงาม การแข่งขันเรือนั้นน่าดูมาก ฝีพายทุกคนมีความชำนิชำนาญการพายเรือคล่องแคล่วว่องไวยิ่งนัก การแข่งเรือครั้งนี้ฝีพายจะต้องพายเรือทวนน้ำขึ้นไปตามลำน้ำ"

กรุงศรีอยุธยาในสายตาของชาวต่างประเทศที่มีสัมพันธไมตรีต่อกันนั้นได้จำลองเขียนเป็นแผนที่และแผนผังให้เห็นกรุงศรีอยุธยาเป็นเกาะขนาดใหญ่ ตั้งอยู่ท่ามกลางแม่น้ำล้อมรอบ มีป้อมปราการแข็งแรง ภายในพระมหานครมีถนนหนทาง และลำคลองที่เป็นทางระบายน้ำและเส้นทางติดต่อไปมา โดยแบ่งเขตเป็นพระราชวัง เขตวัด เขตที่อยู่อาศัยของเจ้านาย เขตย่านการค้าต่างๆ ซึ่งมีสิ่งก่อสร้างตั้งอย่างเป็นระเบียบเรียบร้อย ตามริมน้ำรอบพระนคร หรือรอบเกาะนั้นมีวัดอยู่เรียงราย พื้นที่บางแห่งเป็นสถานที่อยู่อาศัยของชาวต่างประเทศ เช่น ชาวฮอลันดา อังกฤษ ญี่ปุ่น เป็นต้น

ชาวกรุงศรีอยุธยาได้ใช้แม่น้ำเป็นเส้นทางเดินเรือติดต่อถึงกันระหว่างหมู่บ้าน และทุกฤดูกาลจนเรียกขานกันว่า **"กรุงศรีอยุธยานั้นเป็นเวนิสแห่งตะวันออก"** ภายในเมืองได้มีย่านการค้าเป็นตลาดใหญ่เรียก ตลาดน้ำอยู่สี่ทิศรอบพระนครได้แก่ ตลาดแม่น้ำบางกะจะ อยู่บริเวณหน้าป้อมเพชร ตลาดปากคลองคูจาม อยู่ทางด้านใต้ของตัวเมืองบริเวณวัดพุทธไธสวรรค์ด้านใต้ ตลาดคูไม้ร้อง อยู่บริเวณแม่น้ำลพบุรีด้านเหนือของเมือง และตลาดปากคลองวัดอโยธยาเดิม อยู่บริเวณแม่น้ำห้นตรา จนทำให้กรุงศรีอยุธยาเป็นชุมชนค้าขายขนาดใหญ่ มีเรือสินค้าของชาวต่างประเทศไปมาติดต่อค้าขาย และเป็นแหล่งรวมสินค้าจากหัวเมืองต่างๆ โดยอาศัยแม่น้ำเจ้าพระยาเป็นเส้นทางขนถ่ายสินค้า

ภาพวาด "พระนครศรีอยุธยา" จากจิตนาการของจิตรกรชาวดัทช์

นอกจากนี้ กรุงศรีอยุธยายังมีตลาดบกกว่า ๓๘ แห่งอยู่ในท้องที่ต่างๆ ทั้งภายในและภายนอกกำแพงเมือง โดยเฉพาะย่านตลาดในไก่เป็นตลาดของคนจีน มีตึกและร้านค้าของคนจีนอยู่สองฟากถนน นับเป็นแหล่งค้าขายขนาดใหญ่เหมือน **"ไชน่าทาวน์ของกรุงศรีอยุธยา"**

ด้วยเหตุที่แม่น้ำเจ้าพระยาเดิมนั้นมีเส้นทางคดเคี้ยว ทำให้การเดินเรือสินค้าไม่สะดวกและเสียเวลามาก ดังนั้น แม่น้ำสายนี้จึงมีการขุดลัดให้เส้นทางน้ำเดินตรง คือ คลองลัดเชื่อมคลองบางกรวยกับคลองบางกอกน้อย เมื่อ พ.ศ. ๒๐๘๑ ในสมัยสมเด็จพระมหาจักรพรรดิ คลองลัดเชื่อมคลองบางกอกน้อยกับคลองบางใหญ่ เมื่อ พ.ศ. ๒๐๘๕ สมัยสมเด็จพระไชยราชาธิราช คือ ส่วนที่เป็นแม่น้ำเจ้าพระยาผ่านพระบรมมหาราชวัง กรุงเทพมหานครเดี๋ยวนี้ คลองลัดเกร็ดใหญ่เชื่อมคลองลาดพร้าวกับคลองเชียงราก เมื่อ พ.ศ. ๒๑๕๑ สมัยสมเด็จพระเจ้าทรงธรรม คือ แม่น้ำเจ้าพระยาที่ไหลผ่านเมืองปทุมธานี คลองลัดเชื่อมคลองแม่น้ำน้อยกับคลองบางกรวย เมื่อ พ.ศ. ๒๑๗๘ สมัยสมเด็จพระเจ้าปราสาททอง คือ แม่น้ำเจ้าพระยาที่ไหลตรงจากเมืองนนทบุรี ถึงวัดเขมาภิรตาราม และคลองลัดเกร็ดน้อย เมื่อ พ.ศ. ๒๒๖๕ สมัยสมเด็จพระเจ้าท้ายสระ คือ ทางลัดแม่น้ำตรงบ้านปากเกร็ด

การขุดคลองลัดหลายครั้งดังกล่าว ได้ทำให้แม่น้ำเจ้าพระยาเดินทางตรงสู่ปากน้ำออกทะเลได้สะดวกยิ่งขึ้น และทำให้เกิดภูมิสถานเป็นเกาะขนาดใหญ่เช่นเดียวกับกรุงศรีอยุธยา ขึ้นที่ตำบลบางกอก (Bangkoc) ดังนั้นเมื่อสิ้นสมัยกรุงศรีอยุธยาแล้ว พื้นที่ของบางกอกที่มีแม่น้ำไหล

ล้อมรอบ เมื่อ พ.ศ. ๒๐๘๕ นั้น จึงได้ถูกตั้งเป็นกรุงธนบุรี โดยสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช ซึ่งมีการจัดผังบ้านเมืองเช่นเดียวกับกรุงศรีอยุธยาที่ยังใช้แม่น้ำลำคลองติดต่อไปมาเช่นเดิม จนเมื่อ พ.ศ. ๒๓๒๕ พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช ได้ย้ายราชธานีมาตั้งตรงข้ามกับบางกอก (Bangkok) สร้างพระบรมมหาราชวังของกรุงรัตนโกสินทร์ซึ่งตั้งเมืองเช่นเดียวกับกรุงศรีอยุธยา แต่เป็นเกาะขนาดเล็ก โดยมีแม่น้ำเจ้าพระยาที่ขุดลัด เมื่อสมัยสมเด็จพระไชยราชาธิราช แห่งกรุงศรีอยุธยา และคลองผดุงกรุงเกษมที่ขุดล้อมรอบพื้นที่ตั้งราชธานีแห่งใหม่ คือ กรุงเทพมหานครที่เป็นเมืองหลวงของประเทศไทยปัจจุบัน

แม่น้ำเจ้าพระยา เป็นแม่น้ำสายหลักของประเทศที่มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์ของการสร้างเมืองหลวงแห่งแผ่นดินสยามมาทุกสมัย ที่สามารถสืบทอดวัฒนธรรมและรูปแบบกรุงศรีอยุธยาไว้อย่างงดงามให้คงอยู่เป็นเอกลักษณ์ของคนไทยตลอดไป

โขนละครตอนนั่งเตียง

ปัญญา นิตยสุวรรณ

การแสดงนาฏกรรมของไทย ไม่ว่าจะเป็นโขน ละคร ลิเก เวลาตัวในเรื่องมีบทนั่งจะต้องมีเตียงให้นั่ง เตียงที่ใช้นั่งจะวิจิตรพิสดารสวยงาม หรือสักแต่ว่าเป็นเตียงก็สุดแท้แต่ผู้จัดหามา ตามปกติการแสดงโขนละครที่มีฉากประกอบ เช่น ฉากท้องพระโรง เตียงที่ใช้นั่งก็มักจะเป็นเตียงทอง คือ เตียงที่ทำด้วยไม้สักหรือไม้เนื้อแข็ง แกะสลักรอบขอบเตียงและขาเตียงเป็นลวดลายสวยงามแล้วลงรักปิดทอง เรียกว่าเตียงทอง เตียงชนิดนี้สำหรับตัวโขน ละครที่เป็นท้าวพญามหากษัตริย์นั่ง เตียงชั้นรองลงมาจากเตียงทอง ก็เป็นเตียงไม้ไม่มีลวดลายใช้สีทองบรอนซ์ทา ไม่วิจิตรพิสดารเท่าเตียงทอง นอกจากนี้ก็มีเตียงธรรมดาทาสีเนื้อไม้ ใช้สำหรับตัวโขน ละครที่มีฐานะต่ำกว่าท้าวพระยามหากษัตริย์นั่ง ถ้าเป็นการแสดงโขนหน้าจอตามงานวัดของคณะเอกชนหรือที่เรียกกันว่าโขนงานนอก ส่วนโขนของกรมศิลปากรเรียกว่าโขนงานหลวง การแสดงโขนงานนอกในสมัยก่อนคณะเอกชนบางคณะไม่มีเตียงทองหรือเตียงสำหรับให้ตัวโขนนั่งเป็นของคณะเอง หรือถึงจะมีก็มักไม่นำไปแสดงในงานที่หนทางกันดาร การ

เดินทางลำบาก ใครจะลงทุนขนเตียงซึ่งเป็นอุปกรณ์ประกอบการแสดงที่เป็นของใหญ่และมีน้ำหนักมากไปด้วย เจ้าของคณะก็คิดไปหาเอาที่วัด ซึ่งบางครั้งก็จะได้เตียงที่ทางวัดมีอยู่ เป็นเตียงเตี้ยๆ เวลาตัวโขนนั่งก็จะไม่สง่าผ่าเผยดีไม่ดีไปได้เตียงที่ใช้สำหรับคนตายนอนรอให้คนมารดน้ำศพก็จะยุ่งกันใหญ่ ส่วนมากเวลาไปแสดงโขนงานวัด เขามักจะตั้งโรงโขนหันทางด้านหลังเวทีเข้าหาโรงเรียนวัด นับว่าได้ประโยชน์ตรงที่พวกโขนได้พักอาศัยในห้องที่ใช้เป็นห้องเรียนกันฝนตกแดดร้อนได้ หัวโขนและเครื่องแต่งตัวโขนก็อยู่ในร่ม มีฝาห้องมิดชิด สะดวกในการแต่งเครื่องโขน ประโยชน์ที่ได้รับอีกอย่างหนึ่งจากการที่พวกโขนไปพักในโรงเรียนวัด ก็คือได้นำเอาโต๊ะและม้านั่งเรียนหนังสือของเด็กนักเรียนมาทำเตียงสำหรับแสดงโขน ถ้าท่านผู้อ่านเคยเรียนหนังสือโรงเรียนวัดหรือเคยเห็นห้องเรียนของโรงเรียนวัดมาก่อนก็คงจะทราบได้ดีว่า โต๊ะเรียนของโรงเรียนวัดในสมัยก่อนจะเป็นโต๊ะยาวๆ นั่งเรียนได้ ๒ คน โดยมีม้านั่งที่มีความยาวพอๆ กับความยาวของโต๊ะเรียนให้นักเรียน ๒ คนนั่งคู่กันเรียนหนังสือ โต๊ะเรียนนี่แหละเอามาทำเป็นเตียงสำหรับให้ตัวโขนนั่งได้ โดยนำโต๊ะเรียน ๒ โต๊ะมาตั้งชิดกันแล้วเอาเชือกผูกขาโต๊ะทั้ง ๒ ให้ติดกัน เวลานั่งจะได้ไม่แยกจากกัน โต๊ะเรียนนี้ตามปกติจะมีความสูง ไม่สามารถขึ้นไปนั่งได้โดยสะดวก เวลาจะทำเป็นเตียงให้ตัวโขนนั่งจึงต้องมีม้ารองอีกชั้นหนึ่ง สำหรับให้ตัวโขนก้าวขึ้นไปนั่งเตียงได้สะดวก ม้าที่ใช้รองก็ใช้ม้านั่งของเด็กนักเรียน ๒ ตัว นำมามัดขาให้ติดกันแล้วนำไปวางข้างหน้าโต๊ะ ๒ ตัวที่ทำเป็นเตียง แล้วมัดขาม้านั่งให้ติดกับขาโต๊ะ เท่านี้ก็สำเร็จใช้เป็นเตียงนั่งสำหรับแสดงโขนหน้าจอของงานนอกได้แล้ว ถ้าจะให้ดูสวยงามขึ้นก็นำพรมไปปูทับโต๊ะและม้านั่ง แต่ส่วนมากที่เคยเห็นในสมัยก่อนจะเป็นโต๊ะและม้านั่งในสภาพเดิมอย่างนั้น ส่วนโขนหลวงหรือโขนของกรมศิลปากรจะมีเตียงเตรียมไปพร้อม จึงไม่ต้องไปหาเตียงของวัดหรือนำโต๊ะกับม้านั่งของนักเรียนมาทำเป็นเตียง การแสดงลิเกในสมัยก่อนก็มีเตียงนั่งเหมือนกับโขน แต่เป็นเตียงเตี้ยๆ ไม่สูงอย่างเตียงโขน ปัจจุบันนี้บางครั้งเคยเห็นตัวลิเกนั่งเก้าอี้เหล็กแทนนั่งเตียงก็คงจะเป็นวิวัฒนาการของการนั่งเตียงไปอีกแบบหนึ่ง ซึ่งการแสดงโขนละครยังไม่วิวัฒนาการถึงขั้นนี้

ที่ว่าตัวโขนตัวละครจะต้องนั่งเตียงในเวลามีบทนั่งนั้น เห็นจะต้องมีข้อยกเว้นสำหรับการแสดงโขนนั่งราว เพราะโขนนั่งราวไม่มีเตียงนั่ง เขาใช้ไม้กระบอกทำเป็นราวสำหรับนั่งแทนเตียง โขนนั่งราวจะทำโรงโขนแบบเดียวกับโรงโขนหน้าจอ แต่ในสมัยโบราณจะทำหลังคาทางด้านหลังโรงสำหรับให้ตัวโขนพักนอนค้างคืน ส่วนจอผ้าขาวตามแบบโขนหน้าจอก็จะทำเป็นภาพพนูนรูปภูเขา ปัจจุบันนี้เวลาจะแสดงโขนนั่งราวเพื่อการสาธิต จะไม่ทำภาพพนูนให้ยุ่งยาก ก็ใช้จอผ้าขาวแบบโขนหน้าจอนั่นแหละ ทำเป็นจออยู่ทางด้านหลัง ถัดจอออกมาประมาณ ๑ วา ทำราวไม้กระบอกยาวจากขอบประตูด้านในทางขวาไปจรดขอบด้านในประตูทางด้านซ้าย ราวไม้กระบอกจะสูงเหนือพื้นเวทีประมาณ ๑ ศอกเศษ โดยมีขาหย่างตั้งอยู่เป็นระยะ ๆ เพื่อบังคับไม้กระบอกให้ตั้งอยู่ได้โดยไม่ทรุดลงมา เวลาตัวโขนที่มีบทต้องนั่งเตียงออกมาแสดงก็จะไปนั่งบนราวไม้กระบอกนี้ มีผู้สงสัยว่าเหตุใดในสมัยโบราณจึงให้ตัวโขนนั่งบนราวไม้กระบอก ซึ่งเป็น

การนั่งที่ยากลำบากและทรมานมากกว่าการนั่งเตียง เวลานั่งก็ไม่สามารถนั่งลงไปเต็มก้นหรือทิ้งน้ำหนักตัวลงไปทั้งหมดได้ ต้องนั่งหย่งตัวเอาเท้าข้างหนึ่งยันพื้นไว้ ผู้เขียนคิดว่าการที่โบราณให้ตัวโขนนั่งบนราวไม้กระบอก เพื่อให้ตัวโขนนั่งแบบอกผายไหล่ผึ่ง ลำตัวตรง ไม่นั่งตัวงอ ซึ่งเป็นลักษณะที่ถูกต้องของการนั่งเตียงของตัวโขนตัวละคร การนั่งบนราวไม้กระบอกนั้น ผู้นั่งจะนั่งตามสบายไม่ได้ ต้องนั่งอย่างระวัง และการนั่งไม่เต็มที่บนราวไม้กระบอกจึงไม่มีโอกาสได้นั่งตัวงอ ต้องนั่งตัวตรงเอาเท้าข้างหนึ่งยันพื้นตลอดเวลา ทำให้ตัวโขนนั่งอย่างสง่างามตามแบบการนั่งของตัวโขนละคร อาจจะมีผู้สงสัยว่าแล้วตัวโขนที่เป็นตัวนางเช่น นางสีดา นางมณโฑ จะนั่งราวไม้กระบอกอย่างไร ขอเรียนให้ทราบว่าการแสดงโขนนั่งราวในสมัยโบราณไม่มีการแสดงตอนที่มีตัวนาง แต่ก็น่าแปลกใจที่ตามตำนานเล่าว่าโขนนั่งราวหรือโขนโรงนอกหรือโขนนอนโรง แสดงตอนพระรามเข้าสวนพิราพ ถ้าแสดงตอนนี้จริงๆ ก็จะต้องมีนางสีดา แล้วจะว่าโขนนั่งราวไม่มีตัวนางได้อย่างไร ผู้เขียนศึกษาไปก็ยิ่งโง่ขึ้นทุกที ท่านผู้ทราบเรื่องนี้ดีโปรดช่วยอธิบายด้วยเถิด

ครูอาคม สายาคม *(ถึงแก่กรรมแล้ว)* เคยเล่าให้ฟังว่า ท่านแสดงโขนนั่งราวในสมัยรัชกาลที่ ๗ มีทั้งราวไม้กระบอกและมีทั้งเตียงให้ตัวนางนั่ง แสดงว่าการแสดงโขนนั่งราวในครั้งนั้นคงจะนำเอาการแสดงโขนแบบหน้าจอที่มีเตียงนั่งเข้ามาปนด้วย และคงเป็นเหตุให้ในสมัยต่อมายกเลิกราวไม้กระบอกสำหรับนั่งเปลี่ยนมาเป็นเตียงเพียงอย่างเดียว และแสดงกันสืบมาจนถึงทุกวันนี้

ว่าจะเล่าเรื่องโขนละครตอนนั่งเตียง แต่กลับไปเล่าถึงเรื่องเตียงที่ใช้นั่งเสียตั้งนาน แต่ก็นับว่าเป็นการปูพื้นหรือนำทางเข้าสู่เรื่องที่จะเล่าได้เหมือนกัน การนั่งเตียงของตัวโขนละครมีหลายแบบ ถ้าเป็นการแสดงกลางแจ้งที่ไม่มีม่านปิดเปิด ตัวโขนตัวละครจะนั่งเตียงได้ก็ต้องเดินออกจากโรงแล้วจึงมานั่งเตียง เวลาจะนั่งเตียงจะต้องก้าวขาแล้วจึงขึ้นไปนั่ง ตามปกติเวลาตัวโขนตัวละครก้าวขาขึ้นนั่งเตียง จะต้องก้าวขาซ้ายขึ้นนั่งเตียง และเป็นท่าทางการขึ้นนั่งเตียงตามแบบแผน แต่เคยมีครั้งหนึ่งอาจารย์ละครผู้หนึ่งคงจะเผลอไปสอนให้ลูกศิษย์ก้าวขึ้นนั่งเตียงด้วยขาขวา เวลาที่อาจารย์ท่านนั้นก้าวขาขวาขึ้นนั่งเตียง ท่านทำด้วยท่าทางที่ไม่เคอะเขินและดูแนบเนียนไม่เห็นข้อผิดพลาด ครั้นลูกศิษย์ทำตามโดยก้าวขาขวาขึ้นนั่งเตียงตามอย่างบ้างกลับเคอะเขินเหมือนคนแสดงละครไม่เป็น ที่เป็นเช่นนี้คงจะเป็นเพราะอาจารย์ท่านนั้นชำนาญการร่ายรำจนทำอะไรที่ผิดพลาดหรือก้าวขาผิดข้างก็ยังไม่มีใครทราบว่าผิด แต่ลูกศิษย์ที่ไม่มีความชำนาญเท่ากับอาจารย์เมื่อต้องไปทำท่าผิดๆ จึงไม่แนบเนียนอย่างอาจารย์ เป็นอันว่าตัวโขนละครจะขึ้นนั่งบนเตียงจะต้องก้าวขาซ้ายขึ้นไปนั่ง นี่เป็นการนั่งเตียงตามแบบการแสดงกลางแจ้งที่ไม่มีม่านปิดเปิด ส่วนการแสดงโขนละครที่มีม่านปิดเปิดนั้น ตัวแสดงที่มีบทนั่งเตียง ไม่ต้องเดินออกมาแล้วก้าวขึ้นนั่งเตียงเหมือนการแสดงกลางแจ้ง ก่อนเปิดฉากตัวโขนตัวละครก็จะนั่งอย่างเรียบร้อยอยู่บนเตียงแล้ว พอเปิดม่านก็เริ่มบทบาทการแสดงตามบทได้ทันที ทำให้การดำเนินเรื่องรวดเร็วขึ้น ผู้ชมก็ไม่ต้องเสียเวลาดูตัวแสดงเดินมานั่งเตียง แต่การที่ผู้ชมได้ดูตัวโขนตัวละครเดินมานั่งเตียง ก็จะได้มีโอกาสดูว่า

ตัวแสดงตัวนั้นทำท่าเดินตามแบบศิลปะการแสดงได้สวยหรือไม่ ตัวละครบางคนเวลาร่ายรำสวยงาม แต่อาจจะทำท่าเดินไม่สวยก็ได้

ถ้าตัวโขนตัวละครมีบทนั่งเตียงเพียงผู้เดียว ก็จะนั่งกลางเตียง แต่ถ้ามีตัวแสดงเพิ่มขึ้นและต้องนั่งเตียงเดียวกัน เช่น พระราชากับมเหสี หรือพี่น้องนั่งคู่กัน เช่นพระรามและพระลักษมณ์ ตัวโขนตัวละครที่มีบทนั่งอย่างนี้จะต้องมีข้อกำหนดในการนั่ง กล่าวคือตัวแสดงที่เป็นตัวพระกับตัวนางนั่งคู่กัน ตัวพระจะต้องนั่งทางด้านซ้าย ตัวนางนั่งทางด้านขวา การนั่งแบบนี้เป็นลักษณะการนั่งของตัวโขนตัวละครตามแบบแผน เพราะการแสดงโขนละครมีกฎว่าเมื่อตัวแสดงออกมาปรากฏกายบนเวที ไม่ว่าจะเป็นเวลานั่งหรือเวลาร่ายรำคู่กัน ตัวพระจะต้องอยู่ทางด้านซ้าย และตัวนางอยู่ทางด้านขวา อาจจะมีผู้สงสัยว่าเหตุใดจึงต้องออกกฎแบบนี้ ผู้เขียนไม่ทราบว่านาฏศิลปินในสมัยโบราณท่านอธิบายว่าอย่างไร แต่เท่าที่เคยถามนาฏศิลปินรุ่นใหม่ ก็บอกว่าระเบียบของการนั่งและการรำคู่กันของตัวพระและตัวนางเป็นอย่างนี้สืบมาตั้งแต่สมัยโบราณแล้ว จึงต้องแสดงแบบนี้ตลอดไป สำหรับผู้เขียนมีเหตุผลที่คิดว่าน่าจะเป็นไปได้ที่โบราณาจารย์ทางด้านนาฏศิลป์ไทย กำหนดให้ตัวพระอยู่ทางซ้ายและตัวนางอยู่ทางขวานั้น เพราะว่าตามปกติตัวโขนตัวละครที่เป็นฝ่ายพระคือ ตัวผู้ชายไม่ว่าจะเป็นพระ ยักษ์ และลิง ส่วนมากมักจะพกอาวุธ เช่น กระบอง พระขรรค์ ตรี ฯลฯ อาวุธต่าง ๆ เหล่านี้ เวลาร่ายรำก็ใช้ถือ แต่เวลาเข้าไปนั่งเตียงเคียงคู่กับตัวนางหรือมีบทเล้าโลมแล้ว ตัวพระจะต้องเอาอาวุธเหน็บไว้ที่เอวทางด้านซ้าย เมื่อตัวแสดงฝ่ายพระเหน็บอาวุธที่บางชนิดยาวเกินกว่าศอกไว้ที่เอวด้านซ้ายถ้าเข้าไปนั่งใกล้ชิดติดกันกับตัวนาง โดยให้ตัวนางอยู่ทางด้านซ้าย ปลายอาวุธก็จะไปทิ่มแทงตัวนางหรือไม่ก็เกะกะ ดังนั้นการที่โบราณาจารย์ทางด้านนาฏศิลป์ไทย กำหนดเป็นระเบียบแบบแผนให้ตัวพระต้องอยู่ทางด้านซ้ายของตัวนางจึงเหมาะสมและถูกต้องตามเหตุผลอย่างที่ว่ามาแล้ว

เวลานั่งเตียงตัวพระอยู่ทางด้านซ้ายของตัวนาง ไม่ว่าตัวพระจะมีศักดิ์สูงส่งเพียงใด เช่น พระอิศวรนั่งคู่กับพระอุมา พระอุมาก็ต้องนั่งทางด้านขวา ถ้าเป็นตัวพระที่นั่งคู่กับตัวพระแล้วจะนั่งอย่างไร ท่านผู้อ่านอาจจะสงสัยและใคร่จะทราบ ผู้เขียนก็จะเรียนให้ทราบดังนี้ เวลาตัวพระนั่งคู่กันบนเตียงเดียวกันก็ต้องนั่งเหลื่อมกันตามศักดิ์ เช่น พระรามนั่งคู่กับพระลักษมณ์ พระรามจะนั่งทางด้านขวาและนั่งให้หัวเข่าชิดขอบเตียงด้านหน้า ส่วนพระลักษมณ์นั่งทางด้านซ้าย และนั่งลดลงมาเล็กน้อย คือหัวเข่าไม่ชิดขอบเตียงเหมือนพระราม ถ้าตัวพ่อนั่งคู่กับลูกชายก็นั่งแบบนี้เหมือนกัน และเพื่อให้การนั่งเป็นสัดเป็นส่วนเหมาะสม เวลาแสดงโขนละครที่มีบทพ่อลูก หรือพี่น้องนั่งอยู่ในสถานที่เดียวกัน เขาจึงมักจัดให้ตัวพ่อหรือตัวพี่นั่งเตียงใหญ่ตรงกลาง ตัวลูกหรือตัวน้องนั่งเตียงเล็กทางด้านข้างก็ดูเหมาะสมและถือปฏิบัติกันมาเช่นนี้ ทั้งการแสดงแบบมีม่านปิดเปิดและการแสดงกลางแจ้ง เว้นแต่การแสดงโขนของคณะเอกชนบางคณะที่มีเตียงสำหรับนั่งเป็นเตียงยาวเตียงเดียว โดยทำจากม้านั่งและโต๊ะเรียนอย่างที่เล่าไว้ก็จะให้ตัวพระราม พระลักษมณ์ นั่งเตียงเดียวกัน การนั่งก็นั่งในลักษณะที่เล่ามานี้

การนั่งบนเตียงนั้น ตัวพระ ตัวนาง ตัวยักษ์ ตัวลิง ยังนั่งเตียงผิดแผกแตกต่างกันไปอีก ตัวพระจะนั่งพับเพียบแบะหน้าขาออกไปกว้าง หรือนั่งห้อยขาข้างหนึ่งลงไปที่หน้าเตียง ตัวนางนั่งพับเพียบหนีบเข่าเข้ามาให้ชิดกัน ส่วนตัวยักษ์จะนั่งได้ ๓ แบบ คือนั่งพับเพียบอย่างตัวพระก็ได้ นั่งคุกเข่าก็ได้ หรือนั่งห้อยขาข้างหนึ่งก็ได้ โดยเฉพาะเวลาที่ตัวทศกัณฐ์รำเพลงช้าปี่จะต้องนั่งคุกเข่ารำจึงจะองอาจผึ่งผาย ตัวพระรามเวลารำเพลงช้าปี่ก็นั่งพับเพียบรำ ไม่ได้นั่งคุกเข่าเหมือนทศกัณฐ์ ผู้แสดงโขนเป็นทศกัณฐ์จะนั่งคุกเข่ารำเพลงช้าปี่กันทั้งนั้น แต่มีครูยักษ์ที่มีฝีมือเลิศท่านหนึ่ง คือ ครูอร่าม อินทรนัฏ *(ถึงแก่กรรมแล้ว)* บางครั้งเวลารำเพลงช้าปี่ในบทของทศกัณฐ์ ท่านก็นั่งห้อยขาข้างหนึ่งลงมาที่หน้าเตียง แล้วร่ายรำเพลงช้าปี่ คนดูหรือแม้แต่สายตาของพวกศิลปินด้วยกัน ได้ดูครูอร่ามนั่งห้อยขารำเพลงช้าปี่แล้วก็นึกนิยมชมชอบและเห็นว่าท่านรำได้สวยงาม มีสง่าอย่างไม่มีที่ติ ทั้งๆ ที่การนั่งห้อยขารำเพลงช้าปี่ไม่มีระเบียบให้รำเช่นนั้นได้ แต่เมื่อครูอร่ามลองรำดูก็สวยงาม ถึงแม้ว่าครูอร่ามจะรำเพลงช้าปี่ด้วยการนั่งห้อยขารำแล้วสวยงามก็ตาม ท่านก็มิได้ทำเช่นนั้นบ่อยครั้งนัก นอกจากนาน ๆ ครั้ง หรือการแสดงโขนที่มีบททศกัณฐ์รำเพลงช้าปี่ซ้ำๆ กันหลายวัน ท่านจึงจะเปลี่ยนจากท่านั่งคุกเข่ามาเป็นท่านั่งห้อยขารำบ้าง ในสมัยที่ผู้เขียนแสดงโขนเป็นเสนายักษ์และครูอร่ามแสดงเป็นทศกัณฐ์นั้น ได้เคยเห็นท่านนั่งห้อยขารำเพลงช้าปี่เพียงครั้งเดียวเท่านั้นเอง เพื่อนของผู้เขียนคนหนึ่งซึ่งถึงแก่กรรมแล้ว หัดโขนเป็นลูกศิษย์ของครูอร่าม เวลาไปแสดงโขนงานนอกเล่นเป็นทศกัณฐ์ก็นั่งห้อยขารำเพลงช้าปี่เลียนแบบครูอร่าม

บ้าง แต่ผู้เขียนแสดงเป็นเสนายักษ์นั่งดูแล้วรู้สึกว่ามันขัดเขินและไม่สวยงามเหมือนครูอร่ามรำ ในสมัยหลังๆ เมื่อครูอร่ามไม่ได้แสดงโขนเพราะท่านอายุมาก จึงไม่มีใครรำเพลงช้าปี่นั่งห้อยขาเลียนแบบท่านอีก เวลานี้ถ้าใครแสดงโขนเป็นทศกัณฐ์แล้วนั่งห้อยขารำเพลงช้าปี่ คนที่ไม่เคยดูครูอร่ามรำมาก่อน ก็คงจะต้องบอกว่าผู้แสดงคนนั้นรำผิดแบบแผนเป็นแน่

ที่เล่ามาถึงตัวโขนตัวละครนั่งเตียงยังค้างอยู่อีกตัวหนึ่ง คือ ลิง เวลาผู้แสดงเป็นตัวลิงนั่งเตียงจะมีทั้งนั่งพับเพียบและนั่งแบบพับเพียบแต่ยกก้นขึ้นไม่นั่งราบลงไปกับพื้น บางครั้งก็นั่งแบบคุกเข่าข้างหนึ่งแล้วชันเข่าอีกข้างหนึ่ง แต่อิริยาบถของลิงอยู่ไม่สุข ดังนั้นผู้แสดงเป็นลิงเวลานั่งเตียงจึงสลับผลัดเปลี่ยนท่านั่งตลอดเวลา การแสดงโขนแต่ละชุด จะมีศัพท์เรียกตอนตัวยักษ์ตัวพระออกมานั่งเตียงครั้งแรกที่เริ่มการแสดงว่า "ตั้งพระ" และ "ตั้งยักษ์" ศัพท์นี้เป็นที่รู้กันในหมู่ผู้แสดงโขนว่า ถ้า **"ตั้งพระ"** ก็หมายความว่าการแสดงโขนชุดนั้นหรือการแสดงโขนในคืนนั้น ฝ่ายพระคือพระรามและพลวานรออกแสดงก่อน ถ้า **"ตั้งยักษ์"** ก็หมายถึงทศกัณฐ์หรือพญายักษ์ต่างๆ ออกมานั่งเตียงเริ่มแสดงก่อน

การออกมาแสดงโขนละครของตัวแสดงตอนนั่งเตียงนี้ ลักษณะการนั่งจะเหมือนๆกันทุกครั้งที่แสดง แต่การหันหน้ามาทางผู้ชมจะผิดแผกแตกต่างกันไปตามแบบแผนของการแสดงแต่ละชนิด ถ้าเป็นการแสดงโขนละครภายในโรงที่มีฉากประกอบและมีม่านปิดเปิด ตามปกติตัวแสดงที่มีบทนั่งเตียง จะนั่งหันหน้ามาทางด้านหน้าเวทีที่คนดูนั่งอยู่ทางด้านนั้น แต่ถ้าเป็นการแสดงโขนหน้าจอ จะตั้งเตียงสำหรับฝ่ายยักษ์ไว้ทางด้านซ้ายของเวที และตั้งเตียงของฝ่ายพระไว้ทางด้านขวาของเวที เตียงที่ตั้งจะตั้งขวางเวที เวลาตัวแสดงออกมานั่งเตียง เช่น ฝ่ายยักษ์ก็จะหันข้างซ้ายให้คนดู หันหน้าไปทางความยาวของเวที เรียกว่านั่งตะแคงข้างให้คนดู ตัวพระก็เช่นเดียวกัน เวลาออกมาแสดงจะนั่งเตียงทางด้านขวา จึงหันด้านข้างขวาให้คนดู มีตัวโขนหลายคนที่แสดงเป็นพระราม ทศกัณฐ์ และยักษ์ต่างเมืองต่างๆ เวลาออกมานั่งเตียงแสดงโขนหน้าจอ มักไม่นั่งหันข้างให้คนดู แต่จะนั่งเตียงแบบเฉียงๆ พยายามหันหน้าไปทางคนดูที่ยืนดูอยู่หน้าเวที การนั่งแบบนี้ก็เก๋ไปอีกแบบ แต่ถ้าจะถามว่าเป็นการนั่งเตียงตามแบบการแสดงโขนหน้าจอถูกต้องหรือไม่ ผู้เขียนก็ขอเรียนว่าคงไม่ถูกต้อง เพราะท่านั่งเตียงของตัวแสดงโขนหน้าจอต้องนั่งหันข้างให้คนดู และหันหน้าไปตามความยาวของเวทีจึงจะถูกต้อง

ในสมัยปัจจุบันนี้มีการแสดงละครบนเวทีโขนหน้าจอ ซึ่งตามปกติจะมีเตียงนั่งฝ่ายพระรามทางด้านขวา และเตียงสำหรับฝ่ายยักษ์ทางด้านซ้าย แต่เมื่อเป็นการแสดงละครหน้าจอ ก็จะยกเตียงมาตั้งตรงหน้าจอเพียงเตียงเดียว เวลาตัวละครออกมานั่งเตียง ก็จะนั่งหันหน้าออกไปทางคนดู มิได้หันข้างให้คนดูเหมือนตัวโขน การนั่งเตียงของตัวโขนตัวละครก็เห็นทีว่าจะจบเพียงนี้

กาพย์สุรางคนางค์ ๒๘

พระโพธิสัตว์ รู้สาเหตุชัด มิได้บินหนี
ทรงคิดคำนึง ถึงปวงญาตินี้ อันตรายมี เกิดแก่เหล่ากา
จึงคิดสงเคราะห์ หมู่ญาติจำเพาะ พ้นภัยพาลา
รำลึกบารมี ที่บำเพ็ญมา พลางแผ่เมตตา ราชาปวงชน
เหล่าราชบุรุษ ที่ได้ประทุษ- ร้ายกาทุกคน
ทรงอธิษฐาน แล้วก็รีบร้น บินไปบันดล ถึงวังราชา
ราชบุรุษ มิได้ประทุษ- ร้ายพระยากา
ด้วยอานุภาพ แห่งความเมตตาคุ้มครองรักษา พระยากาไว้
เมื่อพระยากา เข้าเฝ้าราชา เคารพนบไหว้
เกาะอยู่ในที่ อันดีสมวัย แล้วจึงปราศรัย กับพระภูมี

กาพย์ยานี ๑๑

ข้าแต่มหาราช ผู้องอาจดั่งราชสีห์
พระคุณประเสริฐมี แก่สรรพสัตว์ทุกวันวาร
ย่อมอยู่ในทศพิธ- ธรรมสถิตสิบประการ
พระองค์ทรงประหาร อคติทั้งสี่หนา
ฉันทะและโทสะ อีกโมหะและภยา
ไม่มีในราชา พระองค์ละเลิกสิ้นไป
จึงทรงได้สมญา พระมหากษัตริย์ไผท
บัดนี้พระภูวไนย เชื่อคนพาลประหารกา
ปุโรหิตอาจารย์นี้ ช่างไม่มีสติปัญญา
ด้วยเขามีโทสา- คติผิดคิดจองเวร
ให้ราชบุรุษ คนหลายชุดถูกกะเกณฑ์
ฆ่ากาตายเหลือเดน เพราะความแค้นแน่นอุรา
ธรรมดากาไม่มี มันเหลวนี้อย่างเขาว่า
ตั้งแต่โบราณมา เหตุด้วยกามันตกใจ
สะดุ้งอยู่เป็นนิตย์ กายาคิดแต่เคลื่อนไหว
อีกอย่างมนุษย์ใน โลกมีใจเกลียดชังกา

คอยเบียดเบียนเสมอ ถ้าหากเจอต้องยิงฆ่า
กาสะดุ้งเป็นนิตย์มา จึงมิมีมันเหลวเลย
ข้าแต่มหาราช ผู้เป็นปราชญ์อย่านิ่งเฉย
ข้าพระองค์ได้เฉลย ให้ทราบเบื้องพระบาทา

กาพย์สุรางคนางค์ ๒๘

พระเจ้าพาราณสี ได้ฟังวจี แห่งพระยากา
ก็สิ้นสงสัย มิได้กังขา มันเหลวแห่งกา แท้จริงไม่มี
อันเทศนา ของพระยากา นั้นสุดแสนดี
ทรงสักการะ บูชาเต็มที่ ด้วยพระทัยมี เต็มตื้นศรัทธา
ยกราชสมบัติ ถวายพระโพธิสัตว์ ทั่วทั้งพารา
พระยาปักษิณ มิทรงปรารถนา ถวายราชา กลับคืนดังเดิม
แล้วให้โอวาท อย่าให้ศีลขาด กุศลเพิ่มเติม
ใจสุจริต ไม่คิดเหิมเกริม สมาทานเพิ่ม ไม่เบียดเบียนกัน
จิตตั้งขันติ จงทรงดำริ เมตตาสัตว์ครัน
จงโปรดอภัย ให้กาทั้งนั้น เป็นปวงญาติกัน ขอทรงกรุณา
พระเจ้าพาราณสี ก็ทรงยินดี ให้อภัยกา
สั่งปวงอำมาตย์ อย่าอาฆาตฆ่า ตั้งแต่นั้นมา กาสุขสบาย
พระราชทาน โภชนาหาร เลี้ยงกาทั้งหลาย
ให้หุงข้าวสุก คลุกเนื้อปลากราย เช้ากลางวันบ่าย ให้กาได้กิน
ส่วนพระยากา ทรงพระกรุณา ให้อาหารบดินทร์
พระองค์เสวย อย่างไหนทั้งสิ้น พระยากากิน เหมือนองค์บดี

กาพย์ฉบัง ๑๖

พระเจ้าพาราณสี ชนทั้งบุรี
รักษาศีลห้าประการ
ครั้นสิ้นชีวังสังขาร สถิตวิมาน
เทวสถานเสวยรมย์

บันดาลให้เห็นฉายา ใต้ไพรพฤกษา
พ่อค้าก็กรูเข้าไป
หยุดพักร่างกายอยู่ใต้ ร่มเงาต้นไทร
ค่อยคลายรุ่มร้อนชีวี

กาพย์สุรางคนางค์ ๒๘

องค์เทวดา เหยียดกระเบื้องขวา ศักดิ์สิทธิ์ฤทธิ์
ทันใดอุทก ตกจากองคุลี ดุจธารนที ให้คนดื่มกิน
อีกโคทั้งหลาย เหน็ดเหนื่อยแทบตาย ได้ดื่มทั้งสิ้น
ทั้งคนและโค มากโขชีวิน หายใจรวยริน เพราะหิวโหยครัน
ครั้นนายพาณิช ปรารถนาคิด อาหารหวานมัน
บัดเดี๋ยวข้าวปลา ปรากฏฉับพลัน เทพยดานั้น บันดาลให้มา
พ่อค้าทั้งสิ้น ต่างก็ได้กิน อาหารน้ำท่า
อิ่มหนำสำราญ เบิกบานอุรา ด้วยความเมตตา ของเทพแห่งไพร
ครั้นนั้นท่านพราหมณ์ จิตใจต่ำทราม ด้วยความโลภไซร้
กระซิบอังกุระ ว่าเราจะไป ค้าขายที่ใด ลำบากยากเย็น
เดินทางกลางป่า เหน็ดเหนื่อยกายา ยากแค้นแสนเข็ญ
บุกป่าผ่าดง พงไพรลำเค็ญ พวกโจรป่าเห็น ก็จักรังควาน
หากเอาสินค้า ทิ้งเสียในป่า ให้พ้นรำคาญ
แล้วจับเทวดา มัดพาไปบ้าน แม้นเราต้องการ ทรัพย์สินเงินทอง
ให้เทวดา นิรมิตมา ดีกว่าทั้งผอง
อยากได้สิ่งใด เราคงได้ครอง ให้เราทั้งสอง ร่วมด้วยช่วยกัน

กาพย์ยานี ๑๑

อังกุระครั้นได้ฟัง ก็ยับยั้งเสียทันควัน
ไม่ควรคิดอย่างนั้น ท่านเมตตามาช่วยเรา
น้ำท่าและอาหาร มาให้ทานช่วยบรรเทา
ความหิวโหยค่อยเพลา มีพระคุณสุนทรการ
พึ่งพาและอาศัย ใต้ต้นไทรมหาศาล
อย่าคิดเป็นคนพาล ประทุษร้ายให้เทวดา

อังกุระครั้นห้ามพราหมณ์ จึงร้องถามเทพเทวา
ท่านทรงอิทธิฤทธา มีเดชานุภาพครัน
ท่านสร้างกุศลใด น้ำอันใสไหลออกพลัน
จากนิ้วมือท่านนั้น ดุจลำธารอันเยือกเย็น
อีกทั้งภัตตาหาร มีปริมาณดั่งได้เห็น
ให้เราผู้ลำเค็ญ ได้เอมโอชโภชนา
ดูกรนายพาณิช ผู้มีจิตกรุณา
ตัวเราเทพยดา แต่ชาติก่อนเป็นช่างชุน
แต่เรามีเมตตา ชี้มรรคาด้วยการุญ
ให้คนจนค้ำจุน ไปรับทานของเศรษฐี
ครั้นสิ้นชีวิตลง อานิสงส์ที่เราชี้
บอกมรรคาวิถี เกิดเป็นรุกขเทวา
น้ำใสไหลจากนิ้ว ดุจลอยลิ่วจากธารา
กรรมดีที่ทำมา ได้สำเร็จเสร็จสมใจ
อังกุระแสนยินดี อัญชลีประนมไหว้
กำหนดในหทัย จักกอปรกรรมอันดีงาม
ทำสิ่งที่ไร้โทษ เป็นประโยชน์แก่เขตคาม
เป็นมงคลทุกยาม ตามท่านสอนบวรแล

(ต่อฉบับหน้า)

(ด้วยความเอื้อเฟื้อจากสำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย)

เล็งอีก พลันก็ตัดสินใจกลั้นลมหายใจกระดิกนิ้วชี้ลั่นไกกล้องดังแชะ ๒-๓ ครั้งติด ๆ กัน

ภาพนี้ก็คือกล้วยไม้ต้นหนึ่งชื่อ **เอื้องกุหลาบแดง** (Aerides crassifolium) ซึ่งกำลังออกดอกชูช่อสวยงามอยู่บนหลังกิ่งหนึ่งของต้นไม้ใหญ่ซึ่งอยู่ห่างจากทางเดินออกไปมากนัก

หลังจากความรู้สึกดังกล่าวซึ่งเป็นเพียงชั่ววูบหนึ่งผ่านพ้นไปแล้ว แต่อย่างน้อยก็ช่วยให้ถ่ายภาพสวยๆ จากมุมหนึ่งเอาไว้ได้ แล้วจึงสะดุดคิดขึ้นมา เพราะฉันเริ่มมองเห็นประเด็นหนึ่งซึ่งน่าจะนำมาศึกษาวิเคราะห์อย่างรู้สึกท้าทายมาก

ทั้งนี้และทั้งนั้นเนื่องจากฉันเป็นคนใช้ชีวิตสัมผัสกับป่าอย่างต่อเนื่องกันมาแล้วหลายต่อหลายครั้ง และเป็นคนสนใจนำเอาทุกสิ่งทุกอย่างซึ่งผ่านเข้ามาสู่ชีวิตให้ตนมีโอกาสสัมผัสมาคิดเพื่อค้นหาเหตุผลอย่างลึกซึ้งที่สุดเท่าที่สติปัญญาจะกระทำได้

และแล้วก็เริ่มรู้สึกว่า กล้วยไม้ต้นที่กำลังมองเห็นออกดอกสวยงามให้เห็นอยู่ในขณะนั้นมันยืนอยู่อย่างโดดเดี่ยวจริง ๆ

บางคนอาจสงสัยว่า **เหตุใดฉันจึงจับเอาประเด็นความโดดเดี่ยวของชีวิตที่ปรากฏให้เห็นมากล่าวเน้น โดยที่สิ่งนี้มันมีอะไรสำคัญหนักหนาเชียวหรือ ?**

ใช่แล้ว ถ้าไม่ลืมที่จะนำเอาหลักธรรมบทหนึ่งซึ่งถือเป็นพื้นฐานสำคัญของทุกชีวิตและทุกสิ่งทุกอย่างมาคิดค้นหาความจริงภายใต้จิตสำนึกของแต่ละคนอย่างเป็นธรรมชาติว่า **ทุกชีวิตและทุกสิ่งทุกอย่างจำเป็นต้องอยู่ร่วมกัน และมีการพึ่งพาซึ่งกันและกันเป็นสัจธรรม ยิ่งกว่านั้น หากคิดให้ลึกซึ้งลงไปอีกระดับหนึ่งน่าจะพบว่าภายในภาพรวมซึ่งมีทุกชีวิตและสรรพสิ่งต่าง ๆ ร่วมกันย่อมมีมนุษย์แต่ละคนรวมอยู่ด้วย**

จึงทำให้รู้ว่า แต่ละชีวิตและแต่ละสิ่งจะสามารถดำรงอยู่ร่วมกัน อีกทั้งเอื้อประโยชน์แก่กันและกัน รวมทั้งมีกระแสสืบทอดต่อ ๆ กันไปได้ ทุกชีวิต ไม่ว่าคน สัตว์ หรือต้นไม้จำเป็นต้องมีชุมชนที่มีชีวิตอย่างหลากหลายอยู่ร่วมกันอย่างมีเหตุมีผลบนพื้นฐานตนเองเป็นสิ่งรองรับ แม้เพียงเห็นได้จากกล้วยไม้ชนิดใดชนิดหนึ่ง ย่อมสานกระแสช่วยให้อ่านถึงความจริงเกี่ยวกับชีวิตอื่นๆ ได้ด้วย

อนึ่ง ภายในกรอบของแต่ละชุมชน ย่อมต้องมีทั้งเด็กที่เกิดใหม่ไปจนถึงผู้ใหญ่ซึ่งชีวิตกำลังจะสิ้นสภาพปะปนกันอยู่เป็นธรรมชาติ ยิ่งไปกว่านั้นถ้ามองได้ลึกซึ้งสักหน่อยจะพบว่า **ทุกชีวิตต่างก็อยู่บนพื้นฐานการเปลี่ยนแปลงที่มีกระแสสัจธรรมเชื่อมโยงถึงซึ่งกันและกัน** นอกจากนั้นทิศทางการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว ต่างก็มีเหตุผลปรากฏอยู่ในรากฐานจิตใจมนุษย์ไม่ว่าจะนำไปสู่การสร้างสรรค์หรือทำลาย

ถ้าสามารถเข้าใจถึงกระบวนการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวได้อย่างลึกซึ้งย่อมเห็นเองว่าท่ามกลางความหลากหลายของรูปลักษณะและสภาวะซึ่งอยู่บนพื้นฐานสัจธรรมของชีวิต **ภาพที่เห็นได้เฉพาะหน้าว่านั่นคือกล้วยไม้ต้นใหญ่ซึ่งกำลังออกดอก โน่นคือกล้วยไม้ต้นเล็กที่พึ่งเกิดใหม่ จริง ๆ แล้วคือรูปแบบซึ่งปรากฏในช่วงหนึ่งระหว่างการเปลี่ยนแปลงของแต่ละชีวิตเท่านั้น** เราจึงควรสนใจศึกษาถึง

เหตุผลของการเชื่อมโยงถึงกันมากกว่ามุ่งยึดติดอยู่เพียงรูปแบบใดรูปแบบหนึ่ง

บุคคลผู้มีโอกาสพบเห็นจึงควรเข้าใจว่าเป็นภาพสะท้อนที่มีเหตุมีผลสอนสัจธรรมปรากฏอยู่บนพื้นฐานธรรมชาติ ทั้งที่เป็นต้นไม้ซึ่งอยู่ร่วมกันในป่าและเป็นมนุษย์ที่อยู่ร่วมกันในสังคม นอกจากนั้นถ้าสามารถมองเห็นความจริงได้ลึกซึ้งลงไปถึงอีกระดับหนึ่ง ย่อมพบว่า **กระแสซึ่งปรากฏขึ้นในสังคมมนุษย์ย่อมมีเหตุสานถึงปรากฏการณ์ที่ปรากฏขึ้นกับต้นไม้ภายในป่า** อันมีผลสืบเนื่องมาจากการกระทำของมนุษย์ในสังคมด้วย

ดังนั้น ประเด็นที่จะนำมาเน้นความสำคัญในขณะนี้ จึงหาใช่เพียงภาพของกล้วยไม้ต้นหนึ่งซึ่งกำลังยืนออกดอกสวยงามอยู่บนคาคบไม้เท่านั้น หากชวนให้หวนกลับไปนึกถึงภาพที่เคยพบเห็นในอดีตแม้เพียงไม่ถึง ๒๐ ปีที่ผ่านมา ซึ่งฉันยังจำได้ดีว่า ในช่วงนั้นตนไม่เพียงมีโอกาสสัมผัสกับกล้วยไม้ต้นใหญ่ๆที่กำลังให้ดอกบานสะพรั่งซึ่งอยู่ร่วมกันเป็นจำนวนมาก หากยังพบต้นขนาดรองลงมาจนถึงขนาดเล็กที่พึ่งเกิดใหม่ขึ้นกระจายปะปนกันอยู่ในบริเวณใกล้เคียงอย่างเป็นธรรมชาติ ดังเช่นคำกล่าวซึ่งมักได้ยินกันในช่วงก่อนๆ ว่า **ลูกไม้ย่อมหล่นไม่ไกลต้น**

อันที่จริงแล้วก็หาใช่ว่าจะเป็นคำกล่าวแต่เพียงในอดีต และบุคคลผู้หยั่งรู้ถึงความจริงย่อมกระดากปากที่จะใช้คำว่า **โบราณ** เพราะเมื่อมีโบราณก็ย่อมมีสมัยใหม่อยู่ในอีกด้านหนึ่งด้วย ซึ่งเท่ากับว่ามีการกำหนดรูปแบบขึ้นมาแล้วนำไปผูกติดไว้กับกาลเวลา แต่ประเด็นนี้น่าจะถือเป็นสัจธรรมที่สามารถค้นพบความจริงได้อย่างอิสระ

ดังนั้น การกล่าวว่าเป็นคำโบราณจึงทำให้เกิดความรู้สึกเสมือนว่า ในรากฐานจิตใจตัวเองยังคงมีสภาพแปดเปื้อนด้วยเงื่อนไขจากสิ่งภายนอกปะปนอยู่ด้วยไม่มากก็น้อย แม้การนำเอาประเด็นของ **กาลเวลา** มาผูกติดไว้อะไรก็ตามซึ่งปรากฏอยู่ในความเชื่อของตน

อนึ่ง เมื่อเกิดความสงสัย แม้จากประเด็นความโดดเดี่ยวของกล้วยไม้ต้นหนึ่ง ซึ่งยืนออกดอกอยู่เพียงต้นเดียวอย่างปราศจากต้นขนาดรองๆ ลงมาจนถึงต้นเล็กที่พึ่งงอกใหม่ สภาพเช่นนี้เป็นที่พบเห็นกันทั่วๆ ไปในป่ายุคปัจจุบัน จนถึงขั้น **ล้านเลี่ยน เตียนโล่ง**

อนึ่ง เมื่อนำเรื่องนี้มาพูดกับบางคน ยังทำให้เกิดความรู้สึกสงสัยต่อไปอีก ในเมื่อมีผู้ถามว่า **ต้นไม้มันก็ควรอยู่ส่วนต้นไม้ สภาพของกล้วยไม้เพียงต้นเดียวแม้อยู่อย่างโดดเดี่ยว มันไปมีส่วนเกี่ยวข้องอะไรกับความเป็นความตายของชีวิตคนเช่นเรา ๆ ด้วยล่ะ ?**

หากไม่มองสิ่งต่างๆ อย่างลืมนึกถึงกระแสธรรมชาติที่เชื่อมโยงถึงซึ่งกันและกันระหว่าง **ชีวิตมนุษย์กับชีวิตอื่น ๆ รวมถึงสรรพสิ่งต่าง ๆ** และไม่ลืมนึกถึงสัจธรรมซึ่งชี้ไว้อย่างชัดเจนว่า **ทุกสิ่งทุกอย่างที่ชีวิตมนุษย์สัมผัสได้รู้ได้ ย่อมมีเหตุอยู่ในรากฐานจิตใจมนุษย์** อีกทั้งตระหนักได้ว่า กระแสที่เชื่อมโยงถึงซึ่งกันและกันระหว่างจิตใจกับร่างกายซึ่งประกอบขึ้นเป็นชีวิตมนุษย์ภายในภาพรวม ถือเป็นสิ่งสำคัญที่สุด คงสามารถหยั่งรู้ได้ว่า **ภาพที่พบเห็นในขณะนั้นเป็นผลสืบเนื่องมาจากพฤติกรรมซึ่งถูกกำหนดโดยแนวคิดความ**

ช่วงหลังๆ เราจึงพบความจริงว่า ผู้รักษาความเป็นตัวเองไว้ได้อย่างมั่นคง และมุ่งมั่นทำงานโดยให้ความสำคัญแก่ชนรุ่นหลังอย่างชัดเจน ในที่สุดย่อมยืนอยู่อย่างโดดเดี่ยวเพื่อรอวันตายที่จะมาถึงในที่สุด แต่ผู้ที่รักศักดิ์ศรีความเป็นคน ก็คงคิดยอมตายดีกว่าตกเป็นทาสอิทธิพลของสิ่งซึ่งอยู่ในกระแสสภาพแวดล้อม

เชื่อของมนุษย์

ดังนั้น จึงตัดสินใจสรุปได้ว่า **เมื่อภาพต้นไม้มีผลปรากฏออกมาอย่างไร ในสังคมมนุษย์ซึ่งมีเหตุอยู่ในพื้นฐาน ย่อมปรากฏผลออกมาเป็นภาพเช่นเดียวกันกับสิ่งซึ่งกำลังเห็นอยู่ในขณะนั้นด้วย**

แม้จับภาพกล้วยไม้ซึ่งครั้งหนึ่งเคยมีธรรมชาติรวมกันเป็นชุมชน โดยมีทั้งลูกเล็กเด็กแดงไปจนถึงต้นซึ่งใกล้หมดสภาพ เมื่อมีการเปลี่ยนแปลงมาจนทำให้ปรากฏเห็นได้แต่เพียงต้นใหญ่ยืนอยู่อย่างโดดเดี่ยว แม้พบจากภาพรวมของกล้วยไม้เพียงชนิดเดียว หากเชื่อในสัจธรรมของกระแสที่เชื่อมโยงถึงกัน ย่อมอ่านได้ทุกเรื่อง โดยเฉพาะในประเด็นของการสืบทอดเชื้อสายเผ่าพันธุ์ อันนับแต่นี้ไปคงมีแต่รอวันสูญสิ้น เริ่มจากขาดการสืบสานความคิดระหว่างชนรุ่นก่อนกับรุ่นหลังซึ่งควรจะแนบสนิทเป็นเนื้อเดียวกัน

ดังนั้น ในเมื่อมีเหตุแห่งการสูญเสียอยู่ในกระแสจิตวิญญาณมนุษย์ การที่ใครมาอ้างว่าพันธุ์ไม้ชนิดนั้นชนิดนี้จะสูญพันธุ์ จนทำให้คนลืมตัวคิดใช้อำนาจทำลายคนด้วยกันเอง ทำไมไม่คิดห่วงใยว่า วิญญาณความเป็นมนุษย์กำลังถูกทำลายไปเพราะมนุษย์ด้วยกันเองผู้มากด้วยกิเลสเช่นเขาทั้งหลาย ก่อนที่จะข้ามไปคิดเรื่องนอกใจนอกกายมนุษย์

ด้วยเหตุนี้เอง ช่วงหลังๆ เราจึงพบความจริงว่า ผู้รักษาความเป็นตัวเองไว้ได้อย่างมั่นคงและมุ่งมั่นทำงานโดยให้ความสำคัญแก่ชนรุ่นหลังอย่างชัดเจน ในที่สุดย่อมยืนอยู่อย่างโดดเดี่ยวเพื่อรอวันตายที่จะมาถึงในที่สุด แต่ผู้ที่รักศักดิ์ศรีความเป็นคน ก็คงคิดยอมตายดีกว่าตกเป็นทาสอิทธิพลของสิ่งซึ่งอยู่ในกระแสสภาพแวดล้อม แม้ว่านับวันจะยิ่งเพิ่มมากขึ้น ดังนั้นชีวิตฉันในช่วงหลังๆ จึงมุ่งมั่นสู้สู่ประเด็นนี้แบบแลกด้วยชีวิตตัวเองมาโดยตลอด

หากสมมุติจากภาพที่เห็นได้ง่าย เริ่มต้นจากดอกซึ่งกำลังบานสวยงามอยู่บนคาคบไม้ใหญ่ในขณะนั้น แม้ว่าอาจมีการติดฝักและให้เมล็ดซึ่งหากรอต่อไปจนกระทั่งสุก จะมีโอกาสกระจายออกไปติดอยู่ตามเปลือกของต้นไม้ใน

บริเวณใกล้เคียง เราคิดหรือว่ามันจะสามารถงอกขึ้นมาได้เช่นปกติ ทั้งนี้เนื่องจากชีวิตพรรณไม้ใหญ่น้อยภายในป่าซึ่งเคยปรากฏหลากหลายและเคยร่วมกันช่วยให้ธรรมชาติอันถือเป็นพื้นฐานชีวิตมีความสมบูรณ์พร้อม ได้สูญเสียไปจนทำให้เกิดสภาวะสับสนขึ้นภายในบรรยากาศของป่าอย่างกว้างขวาง

จึงหมายความว่าสภาพแวดล้อมธรรมชาติทั่ว ๆ ไปเช่นความชุ่มชื้นและปัจจัยอื่น ๆ ไม่อาจเอื้อให้ชีวิตซึ่งไม่เพียงกล้วยไม้เท่านั้น แม้ต้นไม้อื่นๆ และสัตว์ใหญ่น้อยสามารถเกิดและเจริญขึ้นมาทำหน้าที่เพื่อความสมบูรณ์ได้อีก หรือหากมีบางต้นที่เล็ดลอดเกิดได้ แต่ก็คงต้องตายไปก่อนจะเติบโตขึ้นมาถึงขั้นผลิดอกออกผลเพื่อหวังสืบพันธุ์ต่อไปในอนาคต

ดังนั้น แม้ใครจะคิดแก้ปัญหาแบบหัวชนฝาหรือคิดแบบตื้นๆ ว่า **ต้องใช้อำนาจห้ามคนเก็บกล้วยไม้ป่าเพื่อหวังจะเห็นส่วนที่เหลือมีการสืบทอดเชื้อสายและกระจายต่อไป แม้การเอาเมล็ดที่หาได้มาเพาะ เพื่อนำกลับไปปลูกในป่าอีก นอกจากจะพบในที่สุดว่าเป็นการสูญเปล่าแล้ว การหมดไปก็ยังคงรวดเร็วยิ่งขึ้น**

เนื่องจากสิ่งแรก เมื่อป่าสิ้นสภาพความเป็นป่า ทุกชีวิตทุกสิ่งในป่าก็ย่อมหมดสิ้นตามไปด้วย แถมคนในกลุ่มซึ่งมีความรักและความสนใจที่หลงเหลืออยู่ อีกทั้งเป็นความหวังในการเกิดและขยายวงเพื่ออนุรักษ์ ยังถูกขัดขวางการนำมาปลูกเลี้ยง อันถือเป็นการทำลายสื่อความรักซึ่งควรมีอยู่ในรากฐานคนอย่างเป็นธรรมชาติให้สูญสิ้นไปในที่สุด เพราะความรู้เท่าไม่ถึงการณ์ของคนในด้านถืออำนาจเหนือกว่า

อนึ่ง ตามปกติวิสัยของพันธุ์ไม้ทั่วๆไป ภายในองค์ประกอบของเมล็ดซึ่งทำหน้าที่เป็นเครื่องมือของธรรมชาติในการสืบทอดเชื้อสาย จะมีส่วนสำคัญเพื่อการงอกของต้นอ่อนอยู่สองส่วน คือ ส่วนซึ่งเป็นเชื้อเพื่อเจริญเป็นต้นอ่อนโดยตรง กับส่วนซึ่งเป็นอาหารสำหรับป้อนสู่เชื้อและต้นอ่อนในขณะที่ยังไม่พร้อมสำหรับการหาอาหารได้เองจากภายนอก

แต่เมล็ดกล้วยไม้คงมีเพียงเชื้อเพื่อการงอกเป็นต้นอ่อนโดยตรงเท่านั้น อย่างไรก็ตามธรรมชาติก็ได้จัดสิ่งทดแทนไว้ให้ โดยที่มีเชื้อราจากภายนอกกลุ่มหนึ่งซึ่งอาศัยดำรงชีวิตอยู่ในผิวรากกล้วยไม้ที่เจริญงอกงามเป็นปกติ และมีการกระจายอยู่ตามผิวพื้นในบริเวณใกล้เคียงจากรากกล้วยไม้เก่าๆ ซึ่งสิ้นสภาพไปแล้วหากพร้อมที่จะช่วยเป็นพี่เลี้ยงเสริมอาหารให้เมล็ดซึ่งปลิวมาตกลงในบริเวณที่มีโอกาสงอกได้ แต่เมื่อสภาพแวดล้อมเสื่อมโทรมลงจนถึงขั้นที่เชื้อราจำพวกนี้ไม่อาจมีชีวิตอยู่ได้ ย่อมตัดอนาคตของกล้วยไม้ซึ่งหวังว่าจะงอกจากเมล็ด จึงเท่ากับมีผลทำลายปัจจัยสำคัญของการสืบทอดเชื้อสายในระดับพื้นฐาน

อย่างไรก็ตาม ก่อนอื่นใคร่ขอชี้ให้มองไปยังประเด็นซึ่งน่าจะถือเป็นเหตุสำคัญคือ ในอดีตที่ผ่านมามนุษย์จากด้านซึ่งมีอิทธิพลและอำนาจเหนือกว่าอีกด้านหนึ่ง ได้มุ่งวิถีทางทำลายธรรมชาติทั้งกระบวนการโดยเฉพาะอย่างยิ่งที่สำคัญที่สุดก็คือการทำลายธรรมชาติซึ่งอยู่ในรากฐานจิตใจเพื่อนมนุษย์ในอีกด้านหนึ่ง ซึ่งชีวิตยังตกอยู่ในสภาพด้อยโอกาสกว่าตนรวมทั้ง

เยาวชนคนรุ่นหลัง โดยใช้กระบวนการจัดการศึกษาและระบบการจัดการทางสังคมและเศรษฐกิจเป็นเครื่องมือ จนกระทั่งทำให้ธรรมชาติของคนในด้านนี้จำต้องตกเป็นผู้ทำลายป่า รวมทั้งหวนกลับมาทำลายตัวเองเป็นวัฏจักร เช่นเดียวกับสัจธรรมซึ่งชี้ไว้ว่า **กรรมย่อมสนองตอบแก่ผู้ประกอบกรรม**

ดังเช่นที่มีการกล่าวกันเป็นครั้งคราวว่า **ทุกสิ่งทุกอย่างหลังจากเกิดขึ้นและมีการพัฒนาตัวเองมาถึงจุดหนึ่งแล้ว ย่อมหวนกลับไปสู่จุดดับในที่สุด** อันถือเป็นสัจธรรม แม้สังคมและชีวิตมนุษย์แต่ละคนก็ไม่มีการยกเว้นจากกฎแห่งกรรมข้อนี้ไปได้

เราควรเข้าใจว่า มนุษย์เป็นสิ่งมีชีวิตและจิตวิญญาณ จึงมีธรรมชาติซึ่งต้องดิ้นรนเพราะรู้สึกหวงแหนชีวิตตัวเองเป็นธรรมดา แม้เมื่อถึงจุดจบแล้วทุกสิ่งทุกอย่างก็ย่อมจบสิ้นลงไปตามกระแสด้วยตัวของมันเองอย่างไม่มีสิ่งใดที่จะเห็นและสัมผัสได้ หลงเหลืออยู่อีก

มนุษย์จึงน่าจะเป็นชีวิตที่พัฒนาตัวเองมาถึงจุดอันเป็นที่สุด และหวนกลับมาทำลายล้างโลกให้ดับสูญไปโดยไม่มีชีวิตและสิ่งใดจะหลงเหลืออยู่อีกต่อไป

ดังนั้น หากหวนกลับมาพิจารณาค้นหาความจริง จากสิ่งต่างซึ่งปรากฏอยู่ในกระบวนการอยู่ร่วมกันของมนุษย์ ก็น่าจะพบกับสัจธรรมที่สะท้อนออกมาปรากฏให้เป็นภาพเดียวกันคือ **มนุษย์ยังคงใช้อำนาจทำลายกันเองโดยนำเอาเหตุผลเพื่อต้องการอนุรักษ์ธรรมชาติจากการมองข้ามตัวเองไปที่ต้นไม้และสัตว์ป่าเป็นรายชนิด และนำมาใช้เป็นข้ออ้างเพื่อผลประโยชน์แห่งตนและพรรคพวก ซึ่งกระแสนี้จะหยุดลงได้ก็ต่อเมื่อไม่มีชีวิตใดหลงเหลืออยู่ในโลกนี้อีกต่อไปแล้ว แม้แต่การจะกล่าวว่ามนุษย์เกิดมาเพื่อเรียนรู้ความจริง**

จึงสรุปได้ ณ บัดนี้ว่า สานติสุขของโลกซึ่งทุกคนมุ่งหวังจะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อไม่มีมนุษย์อยู่ในโลกนี้อีกต่อไป อันถือว่า มนุษย์และโลกยุคนี้ได้ก้าวมาถึงจุดอันเป็นที่สุด จุดจบแล้ว

โครงสร้างทำนองของ "ครูเอื้อ"

ใหญ่ นภายน

(ตอนจบ)

ต่อจากนี้ไปผมจะขอกล่าวถึงการบรรเพลงวงดนตรีสุนทราภรณ์ในจังหวะโบเลโร่ (Bolaro) ว่าทำไมจังหวะนี้วงดนตรีคณะอื่นๆ จึงเล่นไม่เหมือนกับวงดนตรีสุนทราภรณ์ เมื่อสักครู่นี้ท่านอาจารย์ ดร.เจตนา นาควัชระ ท่านได้พูดไว้ว่าอันจังหวะโบเลโร่ นี่มันเป็นของฝรั่งมังค่าเขา ผมว่าท่านอาจารย์ ดร.เจตนา นาควัชระ ท่านพูดถูกต้อง และเป็นความจริงทุกประการ

ส่วนตัวผมนั้นกลับคิดไปอีกแบบหนึ่งว่าจังหวะโบเลโร่ (Bolaro) ของวงดนตรีสุนทราภรณ์นั้นไม่เหมือนของฝรั่งอย่างแน่นอน สาเหตุที่ไม่เหมือนก็เพราะว่าคุณครูเอื้อฯ ท่านได้นำเอาจังหวะของวงดนตรีไทยนี่ล่ะ มาทำเป็นจังหวะโบเลโร่ (Bolaro) ผมจะขอยกตัวอย่างมาให้ท่านได้เห็นอย่างชัดๆ ท่านเคยฟังวงปี่พาทย์มอญมั้ย โดยมากจะบรรเลงตามงานวัดในการฌาปนกิจศพ เวลาเขาบรรเลงเพลงปี่พาทย์มอญ ท่านจะได้ยินเสียงตะโพนมอญใบใหญ่ ตีดังเสียงคับศาลาเป็นจังหวะแบบนี้ *"ทึง เท่ง เท่งเท่ง ทึง. .เท่ง เท่งเท่ง ทึง"* จังหวะของตะโพนมอญนี่หละ ที่คุณครูเอื้อฯ ท่านถอดเอามาใส่ในเพลงจังหวะโบเลโร่ (Bolaro) เข้ากันพอดีเลย และยังฟังไพเราะกว่าจังหวะโบเลโร่ (Bolaro) ของฝรั่งซะอีก แสดงว่าจังหวะโบเลโร่ (Bolaro) ของวงดนตรีสุนทราภรณ์ไม่ใช่ของฝรั่ง แต่เป็นจังหวะของไทยๆ เรานี่เอง จึงทำให้วงดนตรีวงอื่นๆ เล่นไม่เหมือน อ้อ ผมลืมไปอีกข้อหนึ่ง ที่ท่านอาจารย์นายแพทย์พูนพิศ อมาตยกุล ท่านได้กล่าวไว้ว่า สำหรับมีคนตายถึงจะได้ฟังวงดนตรีปี่พาทย์มอญ คนโบราณเขาถือห้ามวงดนตรีปี่พาทย์มอญเล่นในบ้าน แต่ในปัจจุบันนี้กลับกัน เพราะสมัยนี้คนไทยเราชอบฟังดนตรีปี่พาทย์มอญกันมาก เพราะว่าเพลงสำเนียงมอญนั้นเป็นสำเนียงที่อ่อนหวาน ดังนั้น ครูเพลงหลายท่านไปได้ทำนองมาจากการไปงานฌาปนกิจศพนั่นหละ เสียงประโคมของวงปี่พาทย์มอญบนศาลาวัดเป็นเพลงสำเนียงทั้งนั้น เลือกเอาตามใจชอบ เช่นเพลงมอญร้องไห้ มอญกละ หรือ มอญคละ มอญยาดเร้ มอญยอเร มอญรำดาบ มอญอ้อยอิ่ง ทะแยมอญ มอญดูดาว แขกมอญ แขกมอญบางช้าง แขกมอญบางขุนพรหม สมิงออดอ้อน ทำนองเหล่านี้ล่ะที่

นำมาทำเป็นสากลกันมาก เช่น กล้วยไม้ลาที กล้วยไม้ยอดดอย กล้วยไม้ยอดเขา นำทำนองเพลงมอญกละหรือคละ อ้อ ลืมไปอีกสองเพลงคือ กุหลาบในมือเธอ สุรานารี มอญอ้อยอิ่งเป็นฟ้าแดง มอญยาดเร้เป็นรักเดียว แขกมอญบางขุนพรหมเป็นพรพรหม

นี่ล่ะครับ อิทธิพลของเพลงทำนองมอญที่ใช้บรรเลงอยู่ที่ศาลาวัดก็ขยับมาสู่ในบ้าน เพลงที่ร้องกันเกร่อมันก็เป็นทำนองที่วงปี่พาทย์มอญเขาบรรเลงประจำ สมัยนี้เขาเลยไม่ถือกันว่าจะเป็นวงปี่พาทย์อะไร มอญก็มอญบรรเลงกันได้ทุกที่ไม่จำกัดขอบเขต งานอะไรก็สามารถนำเข้าไปบรรเลงได้สบายมาก ดูแต่ยี่เกซียังใช้วงปี่พาทย์มอญรับร้องเลย จะไปเอาความแน่นอนอะไรทุกสิ่งทุกอย่างมันสามารถเปลี่ยนแปลงกันได้จริงมั้ยละ

ผมขออนุญาตผ่านกลับไปที่นักร้องเสียงดี คือ คุณเพ็ญศรี พุ่มชูศรี ศิลปินแห่งชาติ ได้พูดไว้ถึงวิธีการสอนนักร้องของคุณครูเอื้อฯ นั้น มีความละเอียดอ่อนมาก สามารถจะบันดาลให้นักร้องแต่ละคนลง ให้มีเสียงร้องไปตามแนวที่ท่านได้กำหนดไว้ และเวลาร้องนั้นต้องสังเกตที่คันชักของไวโอลิน ถ้าร้องผิดไปตามแนวที่คันชักไวโอลินบอก สิ่งที่ได้รับก็คือคันสีไวโอลินนั่นเองจะกระทบศีรษะอย่างแรงเป็นทำนองบอกว่า *"อย่าลืมจำให้แม่นนะ"*

คุณครูเอื้อฯ ท่านเคยพูดให้ผมฟังว่า บรรดาเสียงร้องเพลงของนักร้องในโลกนี้ที่จะจดบันทึกเป็นตัวโน้ตได้ยากที่สุดในโลก คือ เสียงร้องของนักร้องอินเดีย เพราะว่าการร้องนั้นกว่าเสียงร้องจะผ่านลำคอออกมาได้ เสียงร้องที่สั่นระรัว สะบัดสะบิ้งกรอกกลิ้งอยู่นานจึงจะหลุดออกมาเป็นประโยคข้อนี้หละครับ ถ้าจะให้จดบันทึกเป็นตัวโน้ต ก็ไม่รู้จะเขียนตัวโน้ตนั้นลักษณะไหนจึงจะถูกต้อง จะต้องใช้โน้ตกี่ตัวต่อหนึ่งจังหวะจึงจะครบเสียงที่ร้อง หรือถ้าจะเป็นโน้ตในลักษณะ ๘ ตัวจังหวะ ๑๖ ตัวจังหวะ หรือ ๓๒ ตัวจังหวะ ก็คงไม่ครบอยู่ดี ถ้าขืนเขียนไปๆ ก็คงเวียนหัวตกบันไดตายแน่ๆ หรือถ้าท่านไม่เชื่อว่างๆ ก็ลองไปเชิญแขกอินเดียมาร้องเพลงให้ท่านฟังซิครับ

จากแนวการร้องเพลงของชาวอินเดียนี่ล่ะ คุณครูเอื้อฯ ท่านจึงนำมาประยุกต์สำหรับใช้ในการแนะนำให้นักร้องของท่านปฏิบัติตามด้วยการร้องให้มีเสียงเอื้อนนิดๆ เสียงสั่นระรัวน้อยๆ ให้เสียงนั้นคล้อยเคลื่อนเลื่อนไหล ไปกับทำนองเพลงในระหว่างช่องว่างของจังหวะจากโน้ตตัวหนึ่งไปยังโน้ตอีกตัวหนึ่ง เสียงมันถึงจะมีความไพเราะ นิ่มนวล อ่อนหวาน และมีชีวิตจิตใจ

ในราวปี ๒๔๘๓-๒๔๘๔ เป็นปีที่วงดนตรีลีลาศกรมโฆษณาการ เพิ่งจะเริ่มส่งกระจายเสียงคลื่นสั้นและยาวด้วยเพลงไทยสากล ในขณะนั้นมีนักร้องเพียง ๓ คนเท่านั้นคือ คุณล้วน ควันธรรม คุณรุจี อุทัยกร คุณจุรี โมรากุล ทั้ง ๓ ท่านนี้เป็นนักร้องรุ่นแรก ผมอยากจะเปรียบเทียบให้เห็นว่า นักร้องในสมัยโน้นกับนักร้องในสมัยนี้ต่างมีลีลาวิธีการร้องไม่เหมือนกัน สาเหตุที่ไม่เหมือนกันก็เพราะว่า คุณครูเอื้อฯ ท่านพิจารณานักร้องแต่ละคนว่า มีพลังในการใช้เสียงมากน้อยแค่ไหน มีความกังวานของเสียงเท่าไหร่ กำลังในการระบายลมหายใจได้นานมั้ย อันนี้เป็นหลักเกณฑ์ของท่าน ดังนั้น ท่านจึงแนะนำวิธีการร้องไปคนละแนว ตามทฤษฎีของท่าน เช่น

คุณมัณฑนา โมรากุลผู้มีแก้วเสียงที่กังวาน มีการระบายลมหายใจให้เสียงนั้นยาว และสามารถทอดเสียงจากจังหวะหนึ่งไปยังอีกจังหวะหนึ่งได้สบายมาก คุณครูเอื้อฯ ท่านจึงแนะให้คุณมัณฑนาฯ ว่า เวลาร้องเพลงให้เอื้อนเสียงไปก่อน แล้วจึงไปตกคำทีหลัง ถ้าท่านไม่เชื่อลองหาแผ่นเสียงที่คุณมัณฑนาฯ ร้องไว้ มาเปิดฟังดูซิครับ

ท่านต่อไปก็คือ **คุณเพ็ญศรี พุ่มชูศรี** นักร้องผู้มีพลังเสียงมาก แก้วเสียงกังวานใส สามารถร้องเอื้อนทอดเสียงให้เลื่อนไหล จากประโยคหนึ่งไปอีกประโยคหนึ่งด้วยความสั่นพริ้วของแก้วเสียงครับ

ส่วน**คุณรวงทอง**นั้น สมัยแรกที่เข้ามาอยู่ที่วงดนตรีกรมประชาสัมพันธ์ใหม่ๆ มีพลังเสียงในการเอื้อนและทอดเสียงได้น้อยมาก แต่มีแก้วเสียงที่ใสและกังวานดี คุณครูเอื้อฯ ท่านจึงแนะและสอนลีลาการขับร้อง โดยให้ร้องตกคำก่อนแล้วเอื้อนต่อทีหลัง ดังนั้น คุณรวงทองฯ จึงร้องเพลงที่มีอักขระชัดเจนที่สุด

นักร้องอีกคนหนึ่งของวงดนตรีกรมประชาสัมพันธ์ ที่ผมใคร่จะนำมากล่าวเปรียบเทียบให้เห็นถึงวิธีการร้องเพลง ที่คุณครูเอื้อฯ ที่ท่านได้สั่งสอนไว้ คือ **คุณโฉมฉาย อรุณฉาน** ที่เป็นนักร้องสุดท้ายที่ได้นำลีลาการร้องของนักร้องรุ่นคุณป้า รุ่นคุณน้า และรุ่นคุณพี่ มาผนวกเป็นแบบฉบับในการร้องเพลง ซึ่งฟังคล้ายๆ กันกับนักร้องรุ่นต่างแทบทุกคน เพราะว่ามีพลังเสียงดีและมีเสียงใสกังวานพอใช้ การเอื้อนการทอดเสียงจัดในขั้นดีมาก และก็ร้องอักขระชัดพอสมควร นี่หละครับ นักร้องตั้งแต่รุ่นแรกจนถึงรุ่นสุดท้ายที่ผมนำมาให้เห็นถึงวิธีการแนะนำ สั่งสอนลีลาการร้องจนประสบผลสำเร็จมีชื่อเสียงกันทุกคน แต่เป็นที่น่าเสียดายท่านคงจะไม่ได้ฟังเสียงนักร้องรุ่นต่อไปอีกแล้วนะ เพราะว่าขณะนี้คุณครูเอื้อฯ ท่านกำลังไปฝึกสอนนักร้องรุ่นพิเศษอยู่ที่สรวงสวรรค์ชั้นฟ้าพิมานแมนครับ

ที่นี้ผมจะขอย้อนกลับไปพูดถึง เพลงไทย *(เดิม)* ของเราบ้างไม่ว่าจะเป็นลีลาของการขับร้องหรือว่าลีลาของการเดี่ยวเครื่องดนตรีต่างๆ เช่น ขลุ่ย ซอด้วง ซออู้ ซอสามสาย และไวโอลิน จะมีเสียงสั่นพริ้ว เสียงสะบัดสะบิ้ง เสียงเอื้อนปนเสียงขัดจังหวะ เสียงขืนจังหวะ คละกันไปในทำนองเพลงนั้นๆ สิ่งเหล่านี้ล่ะที่คุณครูเอื้อฯ ท่านนำมาใช้กับบทเพลงของท่านเป็นจำนวนมาก อย่างเช่นเพลง **เสียดายบัว** ที่เนื้อร้องว่า

พิศโฉม เพียงโสมสว่างหล้า
ซาบอุราช่าจิตรพิศวง ดูยิ่งงามทรามสงวนนวลอนงค์
งามทรวดทรง สาระพัดมัดฤดี
เสียดายดอกบัวงาม แลดูทรามสิ้นสี
ความแฉล้มแก้มของเทวี ข่มสีบัวสดหมดงาม

เห็นมั้ยครับ ลีลาการร้องของเพลงที่มีสำเนียงเพลงไทยเราปะปนอยู่ทุกขั้นตอน จากมันสมองของคุณครูเอื้อฯที่มีลีลาของเพลงไทย *(เดิม)* ฝังอยู่มิรู้เลือน ยังมีอีกครับที่ผมจะนำตัวอย่างมาแนะนำให้เห็น อย่างเช่นเพลง **รสตาล** ที่หม่อมราชวงศ์ถนัดศรี สวัสดิวัตน์ เป็นผู้ขับร้องไว้นานมาแล้ว เพลงนี้มีลีลาในด้านทำนองเพลง คล้ายๆ กับเพลงเสียดายบัว ที่คุณครูเอื้อฯ ท่านร้องไว้ ถ้าท่านไม่เชื่อลองฮัมทำนองเพลงนี้ดูก็ได้เนื้อร้องมีดังนี้

เจ้าของตาล รสหวานขึ้นปีนต้น
เพราะดั้นด้นอยากลิ้ม ชิมรสหวาน
ครั้นได้รสสดสาว จากจาวตาล
ย่อมซาบซ่านหวานซึ้ง ตรึงถึงทรวง

เพลงนี้ถ้าร้องกันจริงๆ คงปีนต้นตาลไม่ถึงยอดตาลอย่างแน่นอน เพราะความอ้อนสร้อยจากสำเนียง และลีลาของบทเพลงนี้ นอกจากจะใช้พะองมาพาดแล้วปีนขึ้นไปเท่านั้น จึงจะถึงยอดตาลได้อย่างรวดเร็ว

ยังมีอีกครับ ยังไม่หมดเรื่องที่จะนำมาเล่าให้ท่านได้รับฟัง ไหนๆ ก็ได้ยกตัวอย่างไปแล้ว ก็จะยกตัวอย่างซะให้หมดทั้งฝ่ายชายและฝ่ายหญิง จะได้ไม่เสียเปรียบและได้เปรียบกัน ประเดี๋ยวจะหาว่าผมลำเอียงยกย่องแต่นักร้องชาย ที่นี้ก็จะเป็นผลงานของบรรดานักร้องหญิงบ้าง เป็นนักร้อง

รุ่นแรกคือ คุณมัณฑนา โมรากุล ในลีลาที่มีชื่อว่า **ชีวิตหญิง** มีเนื้อดังนี้

โอ้ชีวิตหญิงเอย น่าเชยเมื่อครั้งยังสาว
มีค่าเพียงครั้งคราว รุ่นราวเนื้อสาวยังนวล
เมื่อยามสาวนวลเต็มที่ สมสง่ามีราศียียวน
เมื่อหมดยางหายนวล ค่าควรก็ไร้ราคา

เป็นอย่างไรบ้างขอรับ เพียงลีลาท่านก็คงมองเห็นคุณค่าของเพลงบทนี้แล้ว บางท่านอาจจะฟังไปสะอื้นไปก็ได้ใครจะไปรู้พราะความเอ่ยเอื้อนออดอ้อนสั่นเครือแถมเศร้านิดๆ ทั้งรำพึงรำพรรณของชีวิตตัวเองให้เห็นคุณค่าของความเป็นหญิง

ต่อไปผมขอเสนออีกคนเดียวเท่านั้น แล้วจะได้ผ่านไปเรื่องอื่นๆบ้าง ยังมีเรื่องที่จะนำมาให้ท่านทราบอีกเยอะแยะสำหรับนักร้องคนสุดท้ายนี้ ผมก็ใคร่ขอแนะนำคุณรวงทอง ทองลั่นธม ศิลปินแห่งชาติอีกคน ในบทเพลงที่ท่านพอจะได้ยินมาบ้างไม่มากก็น้อย อย่างเช่นเพลง **สุดแสนเสียดาย** ดังมีเนื้อร้องต่อไปนี้

รักเจ้าเอ๋ย ใยมาร้างห่างหาย
ครำ่ครวญแสนเสียดาย รักนั้นทุกวันคืน
รักเคยหวาน รักเคยได้ชื่น
ยามหน่ายกลายกลืน ฝืนแต่ความระทมใจ

เป็นอย่างไรบ้างครับสำหรับเนื้อร้องของเพลงนี้ ทำนองอ้อยสร้อยสมกับลักษณ์ของผู้ร้องที่บอบบาง มีเสียงร้องที่ปนเสียงสะอื้นนิดๆ หวนไห้หน่อยๆ ไม่เชื่อท่านลองไปร้องดูก็ได้ ไม่สงวนลิขสิทธิ์สำหรับแฟนของสุนทราภรณ์

ขอย้อนก่อนหน้านี้ขึ้นไปในราวปี ๒๔๘๓-๒๔๘๔ การเรียบเรียงเสียงประสานในบ้านเมืองเราในยุคนั้น ยังไม่ทันสมัยเหมือนในยุคนี้ เพราะฉะนั้นเสียงประสานสำหรับวงดนตรีลีลาศกรมโฆษณาการ จึงใช้วิธีประสานเสียงแบบธรรมชาติ ทุกท่านคงทราบดีนะครับว่าคุณครูเอื้อฯนั้น ท่านเป็นศิษย์ของท่านศาสตราจารย์ พระเจนดุริยางค์ ดังนั้น วิชาการเรียนเรื่องเสียงประสานต่างๆ นับว่าท่านนั้นเคยผ่านมาแล้วจากตำราต่างประเทศ ที่ท่านศาสตราจารย์พระเจนดุริยางค์ได้สั่งเข้ามา เพื่อสำหรับไว้สอนแก่บรรดาศิษย์ของท่าน ก่อนหน้าจะมีตำราทฤษฎีโน้ตฉบับภาษาไทยเล่มแรก ท่านอาจารย์พระเจนฯ ต้องใช้ความอุตส่าห์วิริยะเป็นแรมปี โดยแปลจากภาษาต่างประเทศ เช่น อังกฤษ เยอรมัน ฝรั่งเศส หลายเล่ม *(ตำราฉบับที่ท่านอาจารย์แปลเป็นลายมือของท่านนั้นผมเก็บรักษาไว้ทุกฉบับ)* และในสมัยนั้นการพิมพ์ตัวโน้ตในประเทศเรายังไม่มี ดังนั้น ท่านอาจารย์พระเจนดุริยางค์ จึงได้คิดประดิษฐ์เหล็กตอกเป็นตัวโน้ตขึ้นชุดหนึ่ง สำหรับใช้ในการตอกตัวพิมพ์เป็นเล่มแรกในปี ๒๔๗๖ และใช้เป็นตำราเรียนทฤษฎีโน้ตสากลเบื้องต้น จนถึงขั้นเรียบเรียงเสียงประสานมาจนถึงทุกวันนี้ นี่ก็เป็นพระคุณอย่างเหลือล้น ที่พวกเราได้มีโอกาสศึกษาวิชาดุริยางคศาสตร์สากลกันสืบเนื่องต่อๆ กันมา เมื่อพูดมาถึงตรงนี้ผมก็ใคร่จะเรียนชื่อหนังสือตำราของท่านศาสตราจารย์ พระเจนดุริยางค์ให้ท่านได้ทราบไว้ในโอกาสนี้

๑. หนังสือแบบพิเศษการประสานเสียง โดย สังเขป อธิบายหลักของวิชาพร้อมด้วยการปฏิบัติ พระเจนดุริยางค์ ผู้เรียบเรียง พิมพ์ครั้งที่หนึ่ง ๕๐๐ เล่ม พุทธศักราช ๒๔๗๗ มีลิขสิทธิ์ตามพระราชบัญญัติ *(ตำราเรียบเรียงเสียงประสานเล่มนี้เป็นเล่มแรกของท่านศาสตราจารย์พระเจนดุริยางค์ และได้ทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวายพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวในรัชกาลปัจจุบัน และพระองค์ทรงโปรดเกล้าฯ ให้จัดพิมพ์จำหน่ายเพื่อการศึกษาวิชาดุริยางคศาสตร์ขึ้น ๒ เล่มในราคาเล่มละ ๔๕ บาท เล่มลายกนกสีน้ำเงินกับเล่มลายกนกสีน้ำตาล)*

๒. ตำราวิชาดุริยางคศาสตร์สากล ทฤษฎี

เบื้องต้น ฉบับทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวาย พระเจนดุริยางค์ผู้เรียบเรียง พิมพ์ครั้งที่หนึ่ง ๕,๐๐๐ เล่ม ราคา ๑๕ บาท

๓. ในพระบรมราชูปถัมภ์หลักวิชาการดนตรีและการขับร้อง เรียบเรียงโดย พระเจนดุริยางค์ พิมพ์ครั้งที่หนึ่ง ๕,๐๐๐ เล่ม ราคา ๕ บาท มีทั้งหมด ๓ เล่ม เล่มที่ ๓ ราคา ๔ บาท

๔. ตำราหลักวิชาเครื่องดุริยางคศาสตร์ ในเล่มมีบทความเรื่องอคูสติส พระเจนดุริยางค์เรียบเรียง จัดพิมพ์โดยกรมตำรวจ

๕. ตำราเครื่องดนตรีไทยวงปี่พาทย์ เป็นภาษาอังกฤษ โดย พระเจนดุริยางค์ พิมพ์เมื่อ พ.ศ. ๒๔๙๗

ทั้งหมดนี้เป็นตำราที่ท่านศาสตราจารย์พระเจนดุริยางค์ ท่านกรุณาเรียบเรียงเป็นตำราขึ้นเพื่อให้อนุชนรุ่นหลังได้ศึกษา ทางด้านวิทยาการด้านดุริยางคศาสตร์สากล

คุณครูเอื้อฯ ท่านได้นำความรู้ที่ท่านเคยได้เรียนมา นำมาใช้เป็นหลักกับวงดนตรีลีลาศกรมโฆษณาการที่ท่านควบคุมอยู่ ดังนั้นแนวเพลงต่างๆ ในปี ๒๔๘๓-๒๔๘๔ จึงยังเป็นเสียงประสานแบบธรรมชาติดังที่ผมได้กล่าวไว้แต่ตอนต้นแล้ว

การเรียบเรียงเสียงประสานแบบธรรมชาตินั้นเป็นอย่างไร คุณครูเอื้อฯ ท่านเคยพูดให้ผมฟังว่า สมมุติว่าเรามีโน้ตตัวใดอยู่หนึ่งตัว ถ้าให้เปียโนเล่นเสียงนั้นก็จะเป็น *"สี"* หนึ่ง แต่ถ้าให้ไวโอลินเล่นเสียงนั้นก็จะเป็นอีก *"สี"* หนึ่ง หรือถ้าจะนำไปให้ทรัมเปทเป่า เสียงนั้นก็จะเกิดขึ้นมาเป็นอีก "สี" หนึ่ง หรือจะนำไปให้แซ็กโซโฟน เป่าโน้ตตัวเดียวกันนี้ก็จะเกิดขึ้นเสียงอีก *"สี"*หนึ่ง เมื่อสรุปแล้วเสียงที่เกิดขึ้นมาจากเครื่องดนตรีต่างๆ นี่ล่ะ ที่เขาเรียกว่า **เสียงแห่งสีหรือ** Tone colours ดังนั้น คุณครูเอื้อฯ ท่านจึงใช้วิธีประสานเสียงแบบธรรมชาติอย่างนี้แหละครับ

คุณครูเอื้อฯ ท่านเคยพูดกับผมว่า อันทำนองของเพลงไทย *(เดิม)* ของเรานี้ มีความนุ่มนวลอ่อนหวานอยู่ในตัวของมันแล้ว ซึ่งไม่เหมือนกับเพลงฝรั่งเขา ฉะนั้น จึงไม่มีความจำเป็นอย่างใดที่จะต้องไปประสานเสียงให้มากนัก แม้แต่ฟังทำนองเปล่าๆ ก็ยังฟังไพเราะเพราะพริ้งมากแล้ว ขอให้มันเป็นเสียงธรรมชาติจริง ขอความกรุณาอย่าไปเพิ่มเติมเสริมแต่งอะไรให้มันมากนัก ต่อไปนี้เป็นคำถาม

"ทำไมคุณครูเอื้อฯ ท่านจึงเล่นดนตรีทางแจ๊สได้" ทั้งที่เรียนมาทางคลาสสิคโดยตรง ข้อนี้ท่านอาจารย์ สุกรี เจริญสุข ก็ได้อภิปรายไปแล้ว แต่ถ้าท่านยังกังขาและมีความสงสัยอยู่อีก กระผมนายใหญ่ นภายน ขอกราบอนุญาตมาเป็นผู้ตอบปัญหาซะเอง สาเหตุเพราะว่าตัวท่านเองนั้นไม่อยู่กำลังประชุมใหญ่เรื่องวิวัฒนาการ ดนตรีแห่งเมืองสวรรค์ครับ

อันว่าคุณครูเอื้อฯ ท่านนี้ ท่านมีความรู้ทางดนตรีไทย *(เดิม)* อยู่ในสมองมิใช่น้อย ดังนั้น ท่านจึงสนใจในการบรรเลงของวงดนตรีไทยทุกประเภท โดยเฉพาะวงปี่พาทย์ท่านชอบมาก เพราะว่ามีอะไรบางอย่างในการบรรเลงคล้ายคลึงกับวงดนตรีสากลบรรเลงเพลง **แจ๊ส** ท่านพูดไว้อย่างนั้น ท่านบอกว่าเวลาวงปี่พาทย์บรรเลงนั้นขอให้ท่านลองจับตาดูหูฟังของการบรรเลงเครื่องดนตรีต่าง ๆ เช่น ระนาด ระนาดทุ้ม ฆ้องวงใหญ่ ฆ้องวงเล็ก กับปี่ ทั้งสี่อย่างนี้มีลีลาแนวทางการบรรเลงเป็นทาง **แจ๊ส** ของดนตรีสากล

ระนาดเอก นั้น เวลาการบรรเลงจะไม่บรรเลงตามทำนองโดยตรง แต่กลับไปบรรเลงในทางเก็บและคลุกเคล้าไปกับทำนองคล้ายๆกับ **แซกโซโฟน** (Saxophone) ส่วนฆ้องวงใหญ่นั้นมีหน้าที่

บรรเลงทำนองโดยตรง คล้ายๆ กับการเล่นเปียโน สำหรับระนาดทุ้มนั้นจะบรรเลงเพลงแปลกกว่าเพื่อน คือจะไม่เล่นทางเก็บเหมือนระนาดเอก และจะไม่เล่นทำนองโดยตรงเหมือนอย่างฆ้องวงใหญ่ แต่จะไปเล่นในแนวของตนเองคือประเภท ตอดนิดตอดหน่อย มี ขัดจังหวะ ลูกขืนจังหวะ ลูกลักจังหวะ และลูกล้ำหน้า ลีลาคล้ายเทเนอร์แซกโซโฟนเป่าในทาง **แจ๊ส** มากครับ

ท่านที่เคารพ ตามโบราณที่ได้กล่าวขานกันมา ถ้าจะฟังเพลงไทยให้สนุก ท่านจะต้องฟังวงปี่พาทย์ และจะต้องเป็นวงปี่พาทย์ไม้แข็งซะด้วย ทั้งนี้ด้วยเหตุผลหลายประการ เช่น ได้ฟังรสชาติของบทเพลงที่ผู้บรรเลงใช้ลีลาอารมณ์ ได้ฟังฝีมือของผู้บรรเลงแต่ละเครื่องมือ คือ ผู้ตีระนาดเอก ผู้ตีระนาดทุ้ม ผู้ตีฆ้องวงใหญ่ ผู้ตีฆ้องวงเล็ก ผู้ตีกลองสองหน้า มาจนกระทั่งถึงคนเป่าปี่ ต่างก็มีหน้าที่จะต้องบรรเลงไปด้วยลีลาที่พลิกแพลง ตามความสามารถที่ตนมีอยู่ถ้าฟังๆดูก็จะคล้ายๆกับการบรรเลงดนตรีสากลในแนว **แจ๊ส** อย่างที่คุณครูเอื้อฯ ท่านพูดเอาไว้ในตอนต้น ทำไมถึงเป็นเช่นนั้น ก่อนอื่นต้องขออนุญาตครูบาอาจารย์ทางเพลงไทยด้วย ที่ผมอาจหาญกล้าเขียนประวัติของวงปี่พาทย์ ด้วยความรู้อันน้อยนิดจากเด็กชั้น ป.๔ และก็เป็นโรงเรียนประชาบาลซะด้วย

ท่านครูบาอาจารย์สมัยก่อนนั้น เวลาท่านจะแต่งเพลงไว้บรรเลงกับวงปี่พาทย์ ท่านก็จะเริ่มต้นด้วยการแต่งทำนองหลักอันเป็นแม่บทขึ้นเรียกว่า **ลูกฆ้อง** เพราะว่าการแต่งทำนองนั้นใช้**ฆ้องวงใหญ่** ดังนั้น เมื่อท่านแต่งทำนองเสร็จแล้ว ท่านก็จะต่อทำนองทาง **ลูกฆ้อง** ให้แก่ศิษย์ของท่านทุกคนเพื่อใช้ในการบรรเลงร่วมวง เช่น คนระนาดเอกเมื่อต่อทำนองทางลูกฆ้องมาแล้วก็เอามาแปลเป็นทางระนาดเอก คนตีระนาดเอกนั้นต้องมีปฏิภาณ ไหวพริบและประสบการณ์ ความชำนาญที่สามารถบรรเลงให้ฟังไพเราะในทาง เก็บ ทางกรอ ทางเก็บขยี้ ซึ่งเป็น การด้น ทำนองของ ลูกฆ้อง ให้เปลี่ยนแปลงไปในทางของตน ที่คิดค้นขึ้นมาอย่างฉับพลัน ทางวงดนตรีสากลเวลาบรรเลงเพลง**แจ๊ส** เขาเรียกว่า **แอ๊ดลิบ** (Adlib) ซึ่งคำนี้แปลงมาจากศัพท์ดนตรีของวงออร์เครสตราเรียกว่า **อัลลิบีตูม** (Adlibitum) ที่เป็นภาษาลาติน และยังมีอีกคำหนึ่งที่ชอบใช้เรียกขานกันว่า **อิมโพรไว้ซ์** (Improvise) ดังนั้น จึงมีคำพูดของคนโบราณว่า *"คนระนาดคนนี้ฉลาดดี"*จึงถือว่าเป็นพระเอกของวงปี่พาทย์

ถัดต่อไปก็จะถึงหน้าที่ผู้ตี **ระนาดทุ้ม** ถือว่าเป็นตัวตลกของวงปี่พาทย์ เช่นเดียวกับเครื่องดนตรีในวงออร์เครสตร้า คือ **ปี่บาสซูน** (Bassoon) ที่ได้รับฉายาว่าตัวตลกของวงดุริยางค์ เวลาบรรเลงเป่าเสียงห้วนๆ ถ้าฟังอย่างเร็วๆ จะฟังเสียงดัง ปุด -ปุดๆ ดังหนึ่งท่าทางของตัวตลกที่กระโดดหยอยๆ อยู่กลางเวที คนระนาดทุ้มนั้นเมื่อต่อทำนองทางลูกฆ้องมาแล้ว ก็ต้องนำมาแปลเป็นทางระนาดทุ้ม ต้องใช้ไหวพริบในการบรรเลง เช่น การตีประกบสองมือทำให้เสียงสั้นๆ - เสียงขืนจังหวะ เสียงขัดจังหวะ ที่ทางดนตรีสากลเรียกการเล่นแบบนี้ว่า **ซินโคเพชั่น** (Syncopation) เรียกว่าเป็นแนวทางของการบรรเลงดนตรี **แจ๊ส** โดยตรง นี่ล่ะคือหน้าที่ของคนตีระนาดทุ้ม

ทีนี้ก็เป็นหน้าที่ของคนตี **ฆ้องเล็ก** ที่เสียงแหลมเล็กคล้ายเสียงของผู้หญิง จึงรับหน้าที่เป็นนางเอกภายในวง หลังจากที่ผู้ตีฆ้องเล็กได้ต่อ**ลูกฆ้อง** แล้วก็นำมาแปลเป็นแนวทางของฆ้องเล็ก ซึ่งเป็นแนวทางที่ไม่ค่อยจะเหมือนใคร ผู้ตีฆ้องเล็กนั้นก็ต้องมีไหวพริบของตนเป็นหลัก ต้องจำทำนองของเดิมผสมประสานไปด้วยลูกเก็บเป็นบางวรรคบางตอน แล้วก็มาบรรเลงทำนองเดิมอีก ทั้งนี้

เป็นการช่วยให้ผู้ตีระนาดทุ้มได้ยินท่วงทำนองของเดิมอย่างเด่นชัดจะได้ไม่หลงออกนอกทางเพลง เพราะปกตินั้นตนเองก็ต้องทำหน้าที่ในการตีประเภทลูกขัดจังหวะ ลูกขึนจังหวะ ลูกลักจังหวะ ลูกล้ำหน้าหรือว่าลูกโย้หลัง อีกอย่างหนึ่งที่น่าจะสรรเสริญพระคุณของครูบาอาจารย์สมัยโบราณที่ท่านมีปัญญาอันล้ำเลิศที่นำเอา **ฆ้องวงเล็ก** ไปตั้งประกบพลังของ **ระนาดทุ้ม** ด้วยเหตุนี้เอง

ที่นี้ก็เป็นหน้าที่ของเสาหลักแห่งแม่บทคือ **ฆ้องวงใหญ่** ผู้ผลิตทำนองเพลง (Melody) หรือผู้สร้างทำนองเพลง (Anatomy) ไว้สำหรับแจกจ่ายให้แก่เครื่องดนตรีทั้งวง ไปบรรเลงคนละแนวทาง แต่เสียงกลับมาผสมผสานกันอย่างกลมกล่อม (Cosonant) ฟังดูไพเราะเพราะพริ้ง ทั้งเพลิดเพลินทั้งสนุกสนาน นอกจากนั้นเวลาบรรเลงยังเกิดเสียงประสานแบบธรรมชาติขึ้นอีก โดยมิต้องมีผู้หนึ่งผู้ใดมาเสริมแต่งเช่นวงดนตรีสากล ซึ่งมีผู้มาเรียบเรียงเสียงประสาน (Arranged) ให้

ฆ้องวงใหญ่ นั้นมีหน้าที่จะต้องตีแต่ท่วงทำนองเพลงไว้อย่างมั่นคง ไม่โอนอ่อนผ่อนตามไปกับเครื่องดนตรีใด ๆ ทั้งสิ้น เนื่องจากมี **ลูกฆ้อง** ที่ไม่สามารถจะแปลออกเป็นทางอื่นได้โดยหน้าที่บังคับนอกจากจะบรรเลงไปตามลูกฆ้องที่ได้กำหนดไว้ให้เท่านั้น อีกอย่างหนึ่งท่านครูบาอาจารย์ในอดีตท่านกำหนดให้ **ฆ้องวงใหญ่** ไปตั้งประกบหลัง **ระนาดเอก** ก็เพื่อที่จะให้คนตีระนาดเอกนั้นได้ยินทำนองหลัก (Anatomy of Melody) อย่างชัดเจนเพื่อจะได้นำไปบรรเลงไปเก็บและทางอื่นๆ ได้อย่างแม่นยำ

ฆ้องวงใหญ่ มีทางเดียวเท่านั้น ที่จะแปลเป็นทางอื่นได้ก็คือ ทางเดี่ยว ซึ่งเป็นทางที่ท่านครูบาอาจารย์แต่งขึ้นไว้สำหรับ **เดี่ยวทางฆ้องวงใหญ่** โดยเฉพาะ การบรรเลง **ทางเดี่ยว** (Solo) ผู้เล่นต้องใช้ทักษะสูง ต้องใช้ไหวพริบปฏิภาณ เพราะว่าการเดี่ยวนั้นเป็นสิ่งที่ยาก ผู้เล่นต้องใช้ฝีมือและความรู้แนวทางการเดี่ยวอย่างแม่นยำและดีเลิศ

ท่านที่เคารพ ในวงปี่พาทย์ไม้แข็งนี้ ยังมีเครื่องดนตรีที่สำคัญอีกอย่างหนึ่งคือ **"ปี่ใน"** เมื่อคนปี่ในต่อทำนองเพลงจาก **ลูกฆ้อง** แล้วก็นำมาแปลเป็นทาง **ปี่ใน** ส่วนในการบรรเลงนั้นก็เป่าไปตามทำนองบ้าง เป่าโหนไปตกจังหวะบ้าง บางครั้งก็เป่าพริ้วพรมนิ้วไปตามทำนอง บางครั้งก็ **ด้น** (Improvisation) หรือที่เรียกกันว่า **คีตะปฏิภาณ** ที่ผู้บรรเลงมีอิสระในการบรรเลงไปตามความรู้สึกของตนเอง

นอกจากนี้ยังมีเครื่องประกอบจังหวะ (Percussion) เช่น กลองแขก ๑ คู่, กลองสองหน้า ฉิ่ง ฉับ กรับ โหม่ง มีหน้าที่สำคัญในการยืนเป็นเสาหลักแห่งวงดนตรีจึงเปรียบได้ว่า **จังหวะ (Rhythm)** คือหัวใจของวงดนตรีครับ

ดังนั้น เมื่อนำมาเปรียบเทียบทางดนตรีสากลในประเภท **แจ๊ส** ซึ่งถือกำเนิดมาจาก เมืองนิวออร์ลิน เมืองเซ็นท์หลุยส เมืองชิคาโก แห่งสหรัฐอเมริกา โดยคนผิวดำหรือที่เรียกกันว่า **นิโกร** ได้นำเครื่องดนตรีที่นิยมมาเล่น มีเพียงแค่ ๖ - ๗ ชิ้นเท่านั้นเช่น

เครื่องดนตรีสากลประเภท **"แจ๊ส"**

๑. เปียโน (Piano)
๒. แบนโจ หรือ กีต้าร์ (Banjo)
๓. คลาริเนต (Clarinet)
๔. ทรัมเปต (Trumpet)
๕. ทรอมโบน (Trombone)
๖. เบส (Bass)
๗. กลองชุด (Drums)

การบรรเลงก็มี **เปียโน** ดีดทำนองพร้อมกับ

คอร์ด (Chords) เป็นหลัก จากนั้นก็มีเครื่องดนตรีแต่ละชิ้นผลัดกัน **แอ๊คลิบ** (Adlib) เช่น คลาริเนต ทรัมเปต ทรอมโบน ในการแอ๊ดลิบของดนตรีสากลนั้น มักจะมีจังหวะที่ไม่ราบเรียบ เป็นการขัดจังหวะบ้าง ขืนจังหวะบ้าง (Syncopation) หรือจะกระโดดขึ้นกระโดดลงอยู่เสมอ ตามแบบอย่างการบรรเลงเพลง **แจ๊ส** แหม เกือบเลยไปอีกเรื่องคือนักดนตรีที่เล่นในวง **แจ๊ส** นั้น ต่างคนต่างก็ใช้ไหวพริบความสามารถที่มีอยู่ แอ๊ดลิบ (Adlib) ตามที่คนถนัด จะมีท่วงทำนองปนอยู่ก็ได้ หรือไม่มีท่วงทำนองปนอยู่ก็ได้ แต่จะต้องอยู่ภายในคอร์ดของบทเพลงนั้นๆ เป็นหลัก เหมือนเมื่อตอนเราเป็นเด็กๆ ครูให้เราท่องสูตรคูณเช่น แม่สาม เราก็จะท่องว่า *"สามหนึ่งเป็นสาม หรือสามสองเป็นหก"* หรือแม่สองเราก็จะท่องว่า *"สองหนึ่งเป็นสอง สองๆ เป็นสี่"* ถ้าเรากำลังท่องแม่บทอยู่อย่างนี้แล้ว มีใครคนหนึ่งทะลึ่งไปท่องแม่หกหรือแม่เจ็ด ก็คงถูกไล่เข้าป่าไปเลย แต่ว่ามาถึงสมัยนี้วิธีการเล่นเพลงในแนว**แจ๊ส** (Jazz) นั้นได้เปลี่ยนแปลงไปโดย **หลุยส์ อาร์มสตรอง** เป็นผู้ริเริ่มค้นคิดการเล่นดนตรีในแนว **แจ๊ส** (Jazz) ขึ้นมาใหม่โดยมีทำนอง (Melody) เป็นหลัก และให้นักดนตรีผลัดกันเล่นทีละคน ต่างคนต่างก็ **แอ๊ดลิบ** (Adlib) อยู่ภายในของกรอบเพลงนั้น ๆ บางครั้งก็มีการเล่นพร้อมๆ กัน ทำให้ผู้สนุกสนานไปด้วยลีลาของเพลงแบบ **ดิ๊กซี่แลนด์** (Dixieland Style)

ทีนี้ผมก็จะพาคุณท่านไปพบกับวงปี่พาทย์ไม้แข็งของเราดูบ้าง ในการบรรเลงนั้นเราก็มีเครื่องดนตรีเพียง ๖ - ๗ ชิ้นเหมือนกัน เครื่องดนตรีนั้นมีดังนี้คือ

เครื่องดนตรีวงปี่พาทย์ไม้แข็ง

๑. ระนาดเอก (The Ranad Ek)

๒. ระนาดทุ้ม (The Ranad Thume)

๓. ฆ้องวงใหญ่ (The Gong Wong Yai)

๔. ฆ้องเล็ก (The Gong Wong Lek)

๕. ปี่ใน (The Pinai)

๖. กลองสองหน้า (The Klong Song Na)

๗. ฉิ่ง (The Ching)

ทั้งหมดนี้เป็นเครื่องดนตรีไทยในวงปี่พาทย์ไม้แข็ง ซึ่งมีแนวการบรรเลงคล้ายๆ ลีลา **ดิ๊กซี่แลนด์** (Dixieland Style) ของฝรั่งไม่มีผิด ไม่ว่าจะเป็นระนาดเอก ระนาดทุ้ม ฆ้องวงใหญ่ ฆ้องวงเล็ก ปี่ใน กลองสองหน้า ฉิ่ง โดยมี **ฆ้องวงใหญ่** ทำหน้าที่บรรเลงทำนองเพลงเป็นหลัก ระนาดเอกก็บรรเลงไปในทางแปล และอีกหลายเครื่องมือต่างคนต่างก็ตีไปในแนวใครแนวมันจึงมีสำเนียงไปในทาง **แจ๊ส** ขึ้น ผมว่าอีกวิธีการหนึ่งซึ่งดนตรีไทยของเรานั้น ไม่ชอบวิธีการดูโน้ตเป็นหลัก แต่กลับไปชอบวิธีการต่อเพลงด้วย **ลูกฆ้อง** โดยตรง ดังนั้น ความไพเราะเพราะพริ้งของวงดนตรีไทย ก็คือวงปี่พาทย์ไม้แข็งและอยู่ที่การแปล **ลูกฆ้อง** ออกมาเป็นแนวทางต่างๆ ของเครื่องดนตรีแต่ละชนิด อ้อ ยังมีอีกข้อหนึ่งที่ทำให้ผมยังกังขาว่าวิธีการเล่นดนตรีในแนว **แจ๊ส** นั้น ทางเมืองนิวออร์ลีนส์เล่นแจ๊สก่อนเรา หรือว่าดนตรีของไทยเราเล่นแนวแจ๊สก่อนนิวออร์ลีนส์ ท่านลองคิด ค.ศ. กับ พ.ศ. ดูซิครับว่าใครเกิดก่อนใคร

ท่านที่เคารพ ผมก็คิดว่าผมนั้นกำลังเล่าเรื่อง **โครงสร้างทำนองของครูเอื้อฯ** แต่ไหงถึงได้ออกนอกเรื่องไปซะไกลจนแทบกู่ไม่กลับ เอาล่ะฮะก็ขอกลับเข้าเรื่องเดิม ถ้าท่านผู้อ่านยังไม่จุใจในการบรรเลงเพลงแจ๊สของคุณครูเอื้อฯ ล่ะก้อ ผมยังมีข้อที่จะนำมาเสนออีกมากมาย สมัยที่คุณครูเอื้อฯ ท่านยังเด็กหนุ่ม เพิ่งสำเร็จวิชาดนตรีจากโรงเรียนเครื่องสายฝรั่งหลวงมาใหม่ๆ ท่านได้อาศัยอยู่กับ *คุณครูนารถ ถาวรบุตร* ผู้มีฝีมือเยี่ยมในทางเปียโนในสมัยนั้น ด้วยเหตุนี้ท่านจึงพาคุณครูเอื้อฯ เที่ยว

ตระเวนเล่นดนตรีประเภทแจ๊ส ตามโฮเต็ล ไนท์คลับ คาบาเร่ท์ต่างๆ ในสมัยนั้น จนมีความชำนาญมากในวิธีการบรรเลงเพลงแจ๊ส จากการสอนของคุณครูนารถ ถาวรบุตร คุณครูเอื้อฯ จึงให้ความเคารพประดุจพี่ชายและครู ไม่เคยลืมพระคุณอันนี้เลย จวบจนกระทั่งเสียชีวิต

ขอย้อนกลับไปที่วงดนตรีลีลาศกรมโฆษณาการ ในปี พ.ศ. ๒๔๘๒-๒๔๘๓ ในขณะนั้นการบรรเลงลีลาศของกรมโฆษณาการยังใช้โน้ตเพลงเซ็ตของฝรั่งที่คุณหลวงสุขุมนัยประดิษฐ เป็นผู้สั่งเข้ามาและให้ทางวงดนตรีลีลาศกรมโฆษณาการยืมมาเล่นดังที่ได้กล่าวไว้แต่ตอนต้นแล้ว หลังจากนั้นคุณครูเอื้อฯ ท่านก็ได้ตั้งวงดนตรี **แจ๊ส** วงเล็กๆ ขึ้นมาก่อน เพื่อไว้สำหรับวิทยุภาคภาษาต่างประเทศ คลื่นสั้นในสมัยนั้น โดยใช้นักดนตรีที่เป็นชาวฟิลิปปินส์เป็นหลักเช่น

๑. กีต้าร์ (Guitar) บิลลี่ ฟลอเรส หรือ คีติ คีตากร

๒. คลาริเนต (Clarinet) เปเปง . . . . หรือ ปิยะ วาทิตดาคม

๓. ทรอมโบน (Trombone) โจ . . . หรือ ภิญโญ สุรวาทย์

๔. เปียโน (Piano) สริ ยงยุทธ

๕. ทรัมเปต (Trumpet) เวส สุนทรจามร

๖. เบส (Bass) บุญช่วย วันชาญเวส

๗. กลองชุด (Drum) สาลี่ กล่อมอาภา

๘. แซกโซโฟน (Sexsophone) บุญเอื้อ สุนทรสนาน

โดยใช้ชื่อเวลาส่งวิทยุว่า **บิลลี่ แอนด์ ฮิส บอย** เป็นวงดนตรีแจ๊สประเภท **ดิ๊กซี่แลนด์** (Dixieland Style) โดยมอบหมายให้ครูบิลลี่เป็นผู้ควบคุมวงเพราะว่าระเบียบของกรมโฆษณาการในสมัยนั้น ห้ามหัวหน้าวงดนตรีกรมไปเป็นผู้ควบคุมวงดนตรีวงอื่นๆ อีก ดังนั้นคุณครูเอื้อฯ ท่านจึงจำเป็นที่จะต้องตั้งให้ครูบิลลี่ ฟลอเรส เป็นผู้ควบคุมแทน

ตอนนี้ผมขอทวนกลับมาที่ความทรงจำของผมอีกที ตานี้ก็จะขอพูดไปถึงเรื่องการเรียบเรียงเสียงประสาน (Arranged) ในยุคที่วงดนตรีลีลาศกรมโฆษณาการจนกระทั่งมาใช้ชื่อว่าวงดนตรีสุนทราภรณ์ โดยนำเอานามแฝงที่ใช้เวลาร้องเพลงมาตั้งเป็นชื่อวงดนตรี

ดังนั้น วิธีการเรียบเรียงเสียงประสานแบบธรรมชาติของยุคก่อน ที่มีแต่ความนุ่มนวลอ่อนหวาน สำเนียงไพเราะ เหมาะสำหรับในการบรรเลงให้ฟังอย่างเดียว แต่พอมาถึงในยุคสมัยใหม่การดนตรีก็เจริญขึ้นมีเพลงฝรั่งที่จังหวะ ทันสมัยเข้ามาสู่ประเทศไทยอย่างว่าเล่น และอีกอย่างหนึ่งงานประเภทลีลาศก็ประดังเข้ามา เช่น งานรับปริญญาจากสถาบันต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นที่จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ซึ่งสถาบันเหล่านี้ทางดนตรีลีลาศกรมโฆษณาการ หรือ สุนทราภรณ์ต้องแต่งเพลงประจำสถาบันให้ในจังหวะใหม่ๆ ที่ทันสมัยที่สุดในเวลานั้น ดังนั้น จึงจำเป็นที่จะต้องเปลี่ยนแนวประสานเสียงใหม่ทั้งหมด ด้วยการทำให้เสียงประสาน (Harmoy) ให้หนักแน่น สำหรับไว้ใช้ในงานลีลาศและรำวง พร้อมยังต้องแต่งเพลงขึ้นมาใหม่ โดยยึดถือแบบฉบับของเพลงฝรั่งทั้งสำนวนทั้งลีลาและทั้งจังหวะอันมาตรฐานนำมาใช้

ในระยะหลังๆ นี่ เมื่อวงดนตรีลีลาศกรมโฆษณาการหรือวงดนตรีสุนทราภรณ์นั้น มีงานแข่งขันลีลาศกันมากเหลือเกิน ไม่ว่าจะเป็นเวทีสวนอัมพร เวทีวังสราญรมย์ เวทีสมาคมพ่อค้าไทย สมาคมนักเรียนเก่าอังกฤษ สมาคมนักเรียนเก่าอเมริกา แทบจะไม่มีการว่างเว้น การแข่งขันก็มักจะใช้เพลงประเภทบอลรูม และจังหวะที่แข่งขัน

กันมากก็คือ จังหวะวอลทซ์ (Waltz) เป็นหลัก เพราะว่าเวลาเต้นรำแล้วดูสวยงามตาลีลาแช่มช้อย และในขณะนั้นเพลงฝรั่งที่มีจังหวะวอลทซ์ (Waltz) ที่ฮิตมากก็คือเพลง Sleepy Lagoon และในเวลาเดียวกันนี้ คุณครูเอื้อฯ ท่านก็ได้นำเอาโครงสร้างของทำนองเพลง (Anatomy of Melody) นี่ล่ะ มาแต่งเป็นเพลงไทยสากลของเราทั้งให้คงรูปแบบทั้งจังหวะทั้งลีลาอยู่ในลักษณะเดียวกัน

ผมขอย้อนกลับไปหาเรื่องใหม่ๆบ้าง มีเพื่อนๆผมที่เป็นนักดนตรีหลายคน แต่ละคนล้วนแต่มีฝีมือกันทั้งนั้น บางคนเคยพูดกับผมว่า *"เฮ้ย ใหญ่ เพลงของวงดนตรีกรมโฆษณาการ หรือวงดนตรีสุนทราภรณ์นี่เล่นง่าย โน้ตที่* ***อะเร้นจ์ (Arranged)*** *ก็ไม่เห็นมีอะไรเลย พอขึ้นอินโทร นักร้อง ร้องจนจบเพลง ดนตรีรับแปดห้องท้าย นักร้องกลับไปร้องที่ท่อนกลาง พอถึงโกดาวก็ลงจบเลย เล่นแบบนี้สบายมากว่ะ"* ผมฟังพวกเพื่อนมันพูดก็ได้แต่ยิ้มๆ ไม่พูดอะไร

ครั้งหนึ่ง ผมไปตามเจ้าเพื่อนคนนั้นไปเล่นแทนนักดนตรีในวงที่ป่วย ตั้งแต่งานคืนนั้นเริ่มต้นจนกระทั่งเขาเลิก ผมเห็นไอ้เจ้าเพื่อนคนนั้นมันมัวแต่มองดูโน้ต ทำท่าจดๆ จ้องๆ แต่เพลงก็จบไปแล้ว สรุปแล้วงานคืนนั้นมันเป่าได้ซัก ๒ - ๓ ปี๊ด

เมื่องานคืนนั้นเลิกแล้ว เขาก็เดินตรงมาหาผมพร้อมกับพูดขึ้นว่า *"เพลงอะไรวะ หาแทบตาย ไม่เห็นตรงกับโน้ตที่เขียนไว้เลย นึกว่าลงตรงนี้แต่กลับไปลงที่อื่น หนอย นึกว่าจะย้อนตรงนี้ตามเครื่องหมาย แต่กลับไม่ย้อนลงจบเลย โธ่ กว่าจะจับทางถูกเพลงเขาเล่นจบไปแล้ว งงเหมือนไก่ตาแตกวะ โธ่ นึกว่าเพลงหมูๆ ที่ไหนได้ กลับไปเจอกระดูกชิ้นเบ้อเร่อเข้าจนได้"* นี่ล่ะ เพลงของวงดนตรีกรมโฆษณาการ หรือวงดนตรีสุนทราภรณ์ สาเหตุที่เป็นดังนี้ มันมีที่มาและที่ไปดังผมจะนำมาเล่าให้ท่านต่อไปนี้

การเรียบเรียงเสียงประสาน ในยุคสมัยใหม่นี้ไม่เหมือนในยุคสมัยก่อน ดังที่ผมเคยนำมากล่าวไว้แล้วแต่ตอนต้น บทเพลงต่างๆ ที่คุณครูเอื้อฯ ได้แต่งขึ้นใหม่ เมื่อเสร็จเรียบร้อยแล้ว ก่อนที่จะส่งไปเรียบเรียงเสียงประสาน ท่านจะต้องพิจารณาก่อนว่า ผู้ที่จะทำการเรียบเรียงนั้น ใครถึงจะเหมาะสมกับเพลงบทนี้ เมื่อท่านคิดได้แล้วก็เรียกคนนั้นเข้าไปหา ไม่ใช่ใครก็ได้ที่จะมาทำการเรียบเรียงเสียงประสาน เมื่อผู้เรียบเรียงมาแล้ว คุณครูเอื้อฯ ท่านก็จะบอกกับผู้เรียบเรียงว่าเพลงนี้ตอนขึ้นอินโทร (Introduction) ควรจะใช้ ฟลุต (Flute) หรือ คลาริเนต (Clarinet) เป็นตัวนำ เพราะว่าเป็นบทเพลงที่ทำนองหวานๆ ปนเศร้า ไม่ควรใช้เครื่องดนตรีประเภทเครื่องบราส (Brass)

หมายถึง ทรัมเปต (Trumpet) หรือ ทรอมโบน (Trombone) มากนัก มันจะทำให้ทำนอง (Melody) นั้นหมดความหมายไป เพราะว่าเสียงเหล่านั้นจะดังไปกลบทำนอง (Melody) หมด ที่นี้เมื่อมาถึงทำนอง (Melody) ท่อนกลาง ท่อนนี้มีเนื้อร้องที่มีความหมายมาก สมควรที่จะใช้คอร์ด (Chords) โปร่งๆ หรือทำให้จาวๆ ไม่ต้องใส่คอร์ด (Chords) พิศดารอะไรให้มากนักเพื่อจะได้ฟังเสียงร้องท่อนนี้ให้เด่นชัดเห็นมั้ยครับ ว่าคุณครูเอื้อฯ นั้นท่านมีความรู้ทางทฤษฎีแห่งการดนตรีแค่ไหน ดังนั้น ผู้ที่ทำหน้าที่เรียบเรียงเสียงประสาน ก็เลยสบายไป โดยไม่ต้องไปวางแนวการประสานเสียงให้เปรื่องสมอง ยังไม่หมดเรื่องราวผมขอต่อไปอีกหน่อยนะครับ ที่นี้ก็จะถึงเวลาซ้อมเพลงที่เรียบเรียงเสียงประสานมาใหม่ๆ เมื่อถึงตอนนี้ทั้งๆ ที่ไม่มีโน้ตที่เรียบเรียงไว้แต่ท่านกลับมีวิธีการสอนให้นักดนตรีที่ท่านต้องการจะให้เป็นดังท่านคิด ท่านก็จะแนะนำให้เครื่องดนตรีชนิดนั้นเป่าทำนองที่ท่านคิด

ประดิษฐ์ขึ้นใหม่ ทำให้เสียงมันเลื่อนไหลไปหากัน มันจะทำให้มีความไพเราะเพราะพริ้งขึ้น หรือบางครั้งคุณครูเอื้อฯ ท่านก็จะบอกว่าคำร้องตรงนี้มันเพราะ เพื่อให้เหมาะแก่บทกวี ฉะนั้น จึงขอให้บรรเลงซ้ำอีกหนึ่งเที่ยวแล้วค่อยไปประโยคอื่น การฝึกซ้อมทุกครั้งเมื่อเห็นว่าพร้อมเพรียงกันดีแล้วก็สั่งให้เลิกซ้อมทันที โดยไม่มีการเขียนโน้ตที่บอกไว้นั้นแม้แต่สักตัวเดียว ท่านเชื่อหรือไม่ว่าทำนองเพลง (Melody) ที่คุณครูเอื้อฯ ท่านต่อไว้นั้น นักดนตรีทุกคนภายในวงจะจำได้อย่างแม่นยำ และจะจำไปตลอดกาลไม่ว่าจะไปบรรเลงที่ไหนทุกๆงาน นักดนตรีทุกคนก็คงเป่าได้เหมือนอย่างที่ท่านต่อไว้ให้ แล้วใครล่ะที่ไม่ใช่นักดนตรีภายในวงจะสามารถจำได้นี่หละครับ ดนตรีทางครูเอื้อฯ ล่ะ

เอาล่ะที่นี้ผมจะพูดถึงความสำคัญในการแต่งเพลงของคุณครูเอื้อฯ ท่านมีวิธีการอย่างไร ผมคิดว่าน้อยคนมากนะฮะที่จะได้ทราบเรื่องนี้ ผมเป็นคนบุญดีมากจากเด็กที่เคยแห่ใบปลิวให้แก่คณะละครร้อง*แม่เลื่อน ไวนุนาวิน* ซึ่งเดิมทีนั้นท่านเคยเป็นหัวหน้าวงดนตรีแจ๊ส ให้กับคณะละครแม่เลื่อนมาก่อน ความผูกพันตั้งแต่ครั้งนั้น บุญที่ท่านยังจำไอ้เด็กตัวดำๆ ที่ทำหน้าที่ซื้อน้ำชากาแฟร้อนให้กับตัวละครกับพวกนักดนตรีที่อยู่ในคอกหน้าเวที คุณครูเอื้อฯ ท่านแต่งเพลงได้เร็วมาก ใครจะนั่งคุยกันเสียงดังลั่นยังไงท่านก็ไม่สน นั่งผิวปากแบบแปลกๆ ที่มีเสียงดัง ซี๊ดๆ ไม่เหมือนใครและไม่มีใครเหมือน มือของท่านก็เขียนโน้ตลงไปในกระดาษ ซักครู่เดียวก็แต่งเพลงได้เพลงหนึ่งแล้ว มิใยที่ใครจะส่งเสียงเจียวจ๋าว ผมยังเห็นเคล็ดลับวิธีการแต่งเพลงของท่านอีกหลายรูปแบบ ข้อนี้ผมจำเป็นต้องเก็บไว้เป็นความลับ ถ้ารู้กันมากๆก็จะเป็นการชี้โพรงให้กระรอก

ครั้นเมื่อท่านแต่งเพลงเสร็จแล้ว ท่านก็จะส่งโน้ตเพลงมาให้ผมเอาไปเรียบเรียงเสียงประสาน พอผมรับโน้ตมาดูเท่านั้นแทบตกเก้าอี้ตาย ก็จะไม่ให้ตกเก้าอี้ตายได้ยังไง ก็โน้ตที่คุณครูเอื้อฯ ท่านเขียนมาให้นั้น มันไม่มีหลักประจำหัวกุญแจสำหรับ "Clef" ว่าจะให้เล่นกี่ช้าป (Sharp) กี่แฟล็ต (Flat) กันแน่ ตัวโน้ตก็ใช้วิธีแต้มเป็น จุด.จุด. เอาบนบรรทัด ๕ เส้น ทางของตัวโน้ตก็ไม่มี ห้องก็ไม่ได้กั้นเป็นสัดเป็นส่วนเพื่อให้คำนวณได้ ดูเอาเถิดครับ แล้วจะไม่ให้ผมงงเป็นไก่ตาแตกได้ยังไงจริงมั้ย

เมื่อคุณครูเอื้อฯ ท่านเห็นผมจ้องมองโน้ตที่ท่านส่งมาให้อยู่นาน ท่านคงสงสารเลยพูดเปรย ๆ ขึ้นว่า *"เอ็งแตกสตางค์เป็นหรือเปล่าถ้าเป็นก็คงจะรู้ว่า หนึ่งบาทนั้นมีกี่สลึง แล้วก็หนึ่งสลึงมันมีกี่สตางค์ ถ้าเอ็งแตกสตางค์เป็น เอ็งก็เอาไปรวมให้มันเป็นหมวดเป็นหมู่เข้าซิวะ จากนั้นเอ็งก็เติมทางให้มันซักหน่อย เสร็จก็กั้นห้องให้มันอยู่ตามอัตราของตัวโน้ต เท่านั้นมันก็เป็นทำนองเพลงขึ้นมาแล้ว และถ้าอยากจะรู้ว่าเป็น "Scale" อะไร เอ็งก็ดูโน้ตตัว ลีดดิงโน้ต (Leading Note) ซิวะ"*

นี่ล่ะครับ คือ วิธีการทดสอบของคุณครูเอื้อฯ ให้คนมีไหวพริบ ทั้งด้านความรู้และภูมิปัญญา ไม่รู้ว่าอะไรต่อมิอะไรท่านมีเยอะเหลือเกิน ซึ่งปัญญาอย่างพวกเราคงตามท่านไม่ทัน บางครั้งท่านก็เรียกผมเข้าไปในห้องที่ทำงานของท่าน แล้วก็ส่งกระดาษโน้ตมาให้ผมหนึ่งแผ่น ในนั้นเขียนบทเพลงไว้แล้วพร้อมกับถามผมว่า *"เอ็งดูเพลงนี้ซิ.. ข้าแต่งเพลงนี้มันไม่จบด้วยตัวโทนิค (Tonic)"* แล้วท่านยังแกล้งถามอีกว่า *"ใช้ได้มั้ย"*

โถ หัวหน้าที่เคารพ มีเรื่องอะไรที่จะมาแกล้งถามผมอีกเท่านั้นก็แทบตายไม่ทันอยู่แล้วโธ่โธ่. ผมก็ตอบท่านไปแบบกำปั้นทุบดินเหมือนกัน *"ถ้าหัวหน้าจะเอาแบบนี้มันก็ใช้ได้ แต่ว่ามันไม่ถูกต้องตามทฤษฎีแห่งการดนตรีเท่าไรนัก หรือถ้า*

หัวหน้าจะเอาเพลงนี้จริงๆ ก็ต่อทำนองจากเสียงร้องไปลงที่ ตัวโทนิค (Tonic) ก็ใช้ได้ครับ" พอผมพูดจบท่านมองหน้าผมแล้วยิ้มๆ ไม่พูดอะไรเลย ดึงเอาโน้ตเพลงแผ่นนั้นจากมือผมกลับไปใส่ลิ้นชักโต๊ะไว้ นี่ล่ะคือวิธีทดสอบ

มีอยู่ครั้งหนึ่งตอนนั้นมีเพลงแนวลูกทุ่งแล้ว คุณครูเอื้อฯ ท่านคิดอยากทำละครเพลงตามแบบลูกทุ่งบ้าง จึงได้เชิญคุณครูแก้ว อัจฉริยะกุล มาปรึกษาให้แต่งเรื่องแบบชนบทขึ้น แล้วร่วมกันแต่งเพลงที่เป็นไตเติ้ลของเรื่องชื่อ *"ขวัญใจเจ้าทุย"* เพื่อจะให้คุณรวงทอง ทองลั่นธม ร้อง เพื่อจะปั้นให้เป็นนักร้องอมตะตามความหมายของหัวหน้าท่าน ละครเรื่องขวัญใจเจ้าทุยนี้ แสดงออกทีวีช่อง ๔ บางขุนพรหม เมื่อวันที่ ๑ มกราคม พ.ศ. ๒๔๙๙

พอถึงกำหนดวันแสดงเวลา ๑๐.๐๐ น. คณะวงดนตรีของกรมประชาสัมพันธ์ หรือวงดนตรีสุนทราภรณ์ ก็ไปถึงสถานีโทรทัศน์ช่อง ๔ บางขุนพรหม พวกนักดนตรีต่างก็แยกย้ายกันไปตั้งวงเพื่อรอซ้อม ในระหว่างที่กำลังรอซ้อม คุณครูสริยงยุทธ นักดนตรีฝีมือเอกของวงดนตรี ก็เรียกให้คุณรวงทอง ทองลั่นธม มาต่อเพลงที่คุณครูเอื้อฯ ท่านเพิ่งแต่งเสร็จขึ้นใหม่ๆ และฝากโน้ตเพลงไว้กับคุณครูสริฯ ให้มาแนวทางร้องให้กับคุณรวงทองฯ พอคุณครูสริฯ ส่งเนื้อร้องให้แก่คุณรวงทองฯ เท่าก็ได้ยินเสียงร้องไห้จากคุณรวงทองฯ โฮใหญ่ สะอึกสะอื้นอยู่นาน พร้อมกับพูดกับคุณครูสริ ว่า *"หนูไม่ยอมร้องเพลงนี้เป็นเด็ดขาด"* แล้วก็นั่งร้องไห้ต่อไป

ครั้นเมื่อคุณครูเอื้อฯ มาถึงสถานีโทรทัศน์ เข้าไปที่ห้องซ้อมคุณรวงทองฯก็เดินเข้าไปคุณครูเอื้อฯ พร้อมกับพูดปนเสียงสะอื้นว่า

"หัวหน้าคะ หนูไม่ขอร้องเพลงนี้ นะคะ" หัวหน้าถาม

"ทำไมถึงไม่ร้องเพลงนี้ มันไม่เพราะหรือยังไง" คุณรวงทองก็พูดต่อไปด้วยเสียงสะอื้นปนน้ำตา

"เพลงอะไร สัตว์ตัวเล็กตัวน้อยที่น่ารักก็มีตั้งเยอะเช่น นก หนู กระรอกกระแต กระต่าย ชะนี มีสารพัดให้เลือก แต่กลับให้หนูไปรักกับ "ควาย" หนูไม่ร้องนะคะ" คุณครูเอื้อฯ ท่านโกธรมาก พูดด้วยน้ำที่ขุ่น ๆ ไปว่า

"ถ้าไม่ร้องเพลงนี้ ต่อไปก็ไม่ต้องมาร้องเพลงร่วมกันอีกเลย" คุณรวงทองจึงจำใจต้องร้องเมื่อโดนข้อเสนอแบบนี้ ต่อจากนั้นก็เดินไปต่อเพลงกับคุณครูสริ ร้องไปด้วย ร้องไห้ไปด้วย เรียกว่าเสียงร้องคละน้ำตาของรวงทองผู้อ่อนไหว

ครั้นถึงเวลาแสดง ประมาณสี่ทุ่มเห็นจะได้ ละครเพลงทางโทรทัศน์ช่อง ๔ เรื่อง **ขวัญใจเจ้าทุย** ก็เริ่มขึ้น เป็นฉากยามรุ่งอรุณกำลังเบิกฟ้า ดนตรีบรรเลงเพลง *"ชาวนาวัฒนา"* ที่มีเนื้อร้องว่า *"แสงทอง ส่องนภา. . สว่าง. ."* เพลงนี้ดูเหมือนคุณครูเอื้อฯท่านนำเอาทำนองของเพลงไทย (เดิม) ที่มีชื่อว่า *"อกทะเล"* มาทำเป็นไตเติ้ล อันนี้ต้องชมเชยคุณครูเอื้อฯ เป็นอย่างยิ่งที่สามารถนำเอาเพลงไทย (เดิม) มาเป็น เพลงแบ็คกราวน์ (Background) ได้อย่างสละสลวย สมแล้วที่ท่านเป็นผู้ที่บันทึกเพลงไทย (เดิม) เป็นโน้ตสากล พูดไปทำไมมี ในฉากนี้มีผมแสดงเป็นตัวพ่อด้วยนะจะบอกให้ กำลังนั่งอยู่บนแคร่ที่หน้ากระท่อม สูบบุหรี่ใบจากพร้อมพูดกับลูกสาวขึ้นว่า

"รวงเอ๊ย เอ็งไปดูเจ้าทุยมันหน่อยสิ เดี๋ยวพ่อจะเอามันไปนาด้วย" มีเสียงของคุณรวงทองซึ่งพูดมาจากในฉาก

"จ๊ะพ่อ หนูจะไปจูงมันมาให้นะ"

ตอนนี้กล้องตัดไปฉากเป็นกองฟางและมีเจ้าทุยถูกสนสพายกับหลักข้างกองฟาง เมื่อคุณรวงทองเดินไปถึงเจ้าทุย *(ขอโทษควายจริง ๆ นะ*

ขอรับ) ดนตรีก็เริ่มบรรเลงอินโทรดักชั่น (Introduction) ของเพลงขวัญใจเจ้าทุย แหม พอจบฉากแม่รวงกับเจ้าทุยเท่านั้นหละ เจ้าประคุณเอ๋ย เสียงโทรศัพท์เข้ามาทางสถานีโทรทัศน์สายแทบไหม้ ขอแสดงความยินดีกับคุณรวงทองแทบรับไม่ไหว สงสารแต่เจ้าทุยเท่านั้นที่ยืนให้ไฟสปอทไลท์ฉายจนกระผิวหนังแทบไหม้ สมกับคำที่เขาพูดกัน *"หนังหนายังกะควาย"* มันจึงไม่สะทกสะท้านใด ๆ ทั้งสิ้น

ตั้งแต่บัดนั้นเป็นต้นมา ชื่อของ **รวงทองทองลั่นธม** ก็เลื่อนขึ้นมาอยู่แถวหน้า ยังยิ้มไม่หายด้วยความสำเร็จอย่างคาดไม่ถึง ก่อนที่จะร้องเพลงนี้ร้องไห้แทบเป็นแทบตาย พอร้องเสร็จ ก็หัวเราะแทบเป็นแทบตายเหมือนกัน นี่ล่ะโลกแห่งความเป็นจริง ล่ะครับ คือความเป็นอัจฉริยะของคุณครูเอื้อฯ ที่สามารถจะบันดาลให้นักร้องคนหนึ่งคนใดไม่ว่าจะเป็นหญิงหรือเป็นชาย ให้ดังทะลุฟ้ามาแล้ว

เมื่อก่อนหน้านี้ขึ้นไปหน่อยผมเคยพูดไว้ว่า คุณครูเอื้อฯ ท่านได้นำโครงสร้างของทำนองเพลงฝรั่งมาทำเป็นรูปแบบของเพลงไทยสากลหลายเพลงต่อหลายเพลงดังที่ปรากฏให้เห็นมาแล้ว ทีนี้ผมอยากจะพูดถึงวิธีการที่คุณครูเอื้อฯ ท่านได้นำโครงสร้างของเพลงไทย (เดิม) มาทำเป็นรูปแบบของเพลงไทยสากลบ้าง ดังที่ผมได้เก็บข้อมูลไว้มากเหมือนกัน ดังเช่นผมจะนำเนื้อร้องในทำนองที่ท่านดัดแปลงมาจากเพลงไทย (เดิม) มาให้เห็นสักเพลงหนึ่ง ซึ่งทำนองของเพลงนี้นำมาขยาย โปรดพิจารณาเนื้อร้องนะครับ

นั่นเธอนั่งมองจ้องอยู่ทำไมกัน
อย่ามองอย่างนั้นฉันกลัวเหลือใจ
เอ๊ะ. ดูซิมองทำไม สายตาพบตาร่ำไป
ฉันมองเมื่อไรก็เจอ. .

วงดนตรีลีลาศกรมโฆษณาการรุ่นแรก

เพลงนี่ล่ะ ที่คุณครูเอื้อฯ ท่านได้นำเพลงไทย (เดิม) มาขยาย จากเพลง **แขกกุลิต** ถ้าชื่อของเพลงไทย (เดิม) นี้ผิด ขอโปรดอภัยให้แก่ผมด้วยครับ เพราะว่าเพลงไทย (เดิม) ที่คุณครูเอื้อฯ ท่านนำมาดัดแปลงนั้นมากเหลือเกิน ยากที่จะจำประวัติได้หมด

ท่านที่เคารพ สำหรับคำถามที่เกี่ยวกับวงดนตรีลีลาศกรมโฆษณาการ หรือ วงดนตรีสุนทราภรณ์ หรือวงดนตรีกรมประชาสัมพันธ์ นั้นมันมีมากมายเหลือเกิน ถ้าใครไม่เคยคลุกคลีกับวงดนตรีที่ผมได้กล่าวไว้นี้ ก็ยากที่จะทราบถึงความเป็นมาและเป็นไปอย่างละเอียดถี่ถ้วน คำถามคำสุดท้ายที่ผมพอจะตอบได้ และมักจะเป็นคำถามว่า ทำไมวงดนตรีลีลาศกรมโฆษณาการ หรือวงดนตรีสุนทราภรณ์ หรือวงดนตรี กรมประชาสัมพันธ์ จึงได้รับความนิยมมากในการบรรเลงสำหรับงานลีลาศไม่ว่าจะเป็นงานสถาบันการศึกษา งานสโมสรสันนิบาต งานประดับยศทั้ง ๓ เหล่าทัพและนายร้อยตำรวจสามพราน ไม่ว่าจะเป็นอะไรก็จะขาดวงดนตรีวงนี้ไปไม่ได้ คุณครูเอื้อฯ ท่านเคยพูดกับผมว่า

"ใหญ่ ถ้าเอ็งได้เป็นหัวหน้าวงดนตรีวงนี้ล่ะก็ (แหม. . หัวหน้าท่านดูแม่นยังกะหมอดู

นักร้องวงดนตรีกรมโฆษณาการกำลังขับร้องในงานเลี้ยง ส.ส. ที่ทำเนียบรัฐบาล (๒๕ กุมภาพันธ์ ๒๔๘๖)

หมอดูแม่นๆ) เอ็งจงจำไว้อย่างหนึ่งนะ คือเวลาบรรเลงลีลาศ ไม่จำเป็นจะต้องให้นักดนตรีอวดฝีมือกันมากนัก โดยเฉพาะเครื่องดนตรีประเภทรักษาจังหวะ เช่น เปียโน เบส กลองชุด กีต้าร์ ขอให้เล่นเฉพาะจังหวะให้แน่น เมื่อจังหวะของวงดนตรีแน่นแล้ว บรรดานักลีลาศเท้าไฟทั้งหลายสนุกสนานไปกับการเต้นรำ ไม่มีใครอยากเห็นนักดนตรีมาเล่นโชว์ฝีมือในขณะที่บรรดาท่านเหล่านั้นกำลังลีลาศ ไม่ใช่กีต้าร์เล่นโซโลเพื่อโชว์ฝีมือ เล่นลอยไปลอยมาหาจังหวะไม่ได้ ฝ่ายกลองก็ไม่ยอมแพ้เองโชว์ฝีมือได้ข้าก็โชว์มั่ง จังหวะจะเป็นยังไงข้าไม่สนขอให้ได้โซโลก็แล้วกัน กลองน่ะมันคือหัวใจของวงดนตรี มีหน้าที่รักษาจังหวะหนอยแน่ะ กลับไปเล่นพลิกแพลงซะเนี่ย ทีนี้ก็ไปถึงคนเบสบ้างแทนที่จะช่วยกันรักษาจังหวะไว้ให้มันแน่น โธ่ กลับไปเล่นเดิน ๔ เดิน ๘ ให้มันแสบไปทั้งวง เหลือเปียโนอีกตัวก็พึ่งจังหวะไม่ได้ ดีดเป็นน้ำไหลไฟลามทุ่งเสียงเกรียวกราวลั่นไปทั่วทั้งเวทีลีลาศ ไม่มีแม้แต่ทำนองเพลง แล้วจะเอาจังหวะที่ไหนไปให้เขาลีลาศกันล่ะ"

ทั้งหมดที่ผมนำมากล่าวไว้นี้เป็นเคล็ดลับที่ท่านใช้ควบคุมการบรรเลงดนตรีในจังหวะลีลาศจนได้รับคำชมว่า **มาตรฐาน** ยังมีอีกข้อหนึ่งที่เตือนให้ผมจำไว้ให้แม่น ข้อนั้นก็คือ เวลาเราเล่นดนตรีเพื่อให้นักลีลาศเขาเต้นรำกัน ด้วยความสนุกสนาน ไม่ใช่เราเล่นดนตรีเพื่อความสนุกสนานของเรากันเอง แต่ถ้าอยากจะสนุกสนาน หรือต้องการจะเล่นโชว์ฝีมือให้คนชมเขาล่ะก็ เมื่อถึงคราวที่เขาไปเล่นโชว์บนเวทีอย่างเดียว ไม่มีใครไปห้ามเล่นหรอก เล่นให้หมดความสามารถมีฝีมือเท่าไหร่ไม่ต้องเก็บเอาไว้เอาออกมาแสดงให้หมดไส้หมดพุงไปเลย

เอาล่ะครับ ผมก็ได้ใช้เวลามานานแล้ว เรียกว่าแทบจะหมดไส้หมดพุงเหมือนกัน กว่าจะนั่งสมาธิฟื้นความหลังที่มันจางให้กลับคืนมาเหมือนเดิมนั้นมันก็แสนจะยากหนักหนาแต่ละวรรคแต่ละตอน และก็แต่ละประโยค ต้องใช้พลังเป็นอันมาก ผมเคยเรียนให้ท่านผู้อ่านทุกท่านได้ทราบไว้แล้วว่า ผมนั้นเป็นคนที่ความรู้น้อย ด้อยปัญญา การศึกษาต่ำ ดังนั้นเมื่อจะเขียนเรื่องที่เราเรียนมาน้อย ก็ต้องย่อมใช้เวลามาก ไม่เหมือนท่านที่ภูมิปัญญามาก ท่านนึกจะขีดจะเขียนอะไรก็เหมือนปอกกล้วยเข้าปาก ส่วนผมนั้นเจ้าประคุณเอ๋ย กว่าจะจบแต่ละตอนๆ นั้นมันแสนยากมันแสนเข็ญ กว่าจะเป็นตัวหนังสือออกมาให้ท่านอ่านได้ ต้องนั่งคิด ยืนคิด และก็นอนคิดว่ามันจะถูกต้องเปล่า บางครั้งเขียนไปเขียนมาเพลินไปหน่อย เรื่องมันก็ไม่อยู่กับร่องกับรอย แถมยังเลอะเลือนซะอีก สำหรับครั้งนี้ ผมขอถือโอกาสลาไปก่อนครับ สวัสดี

“ตะไคร้หอม”

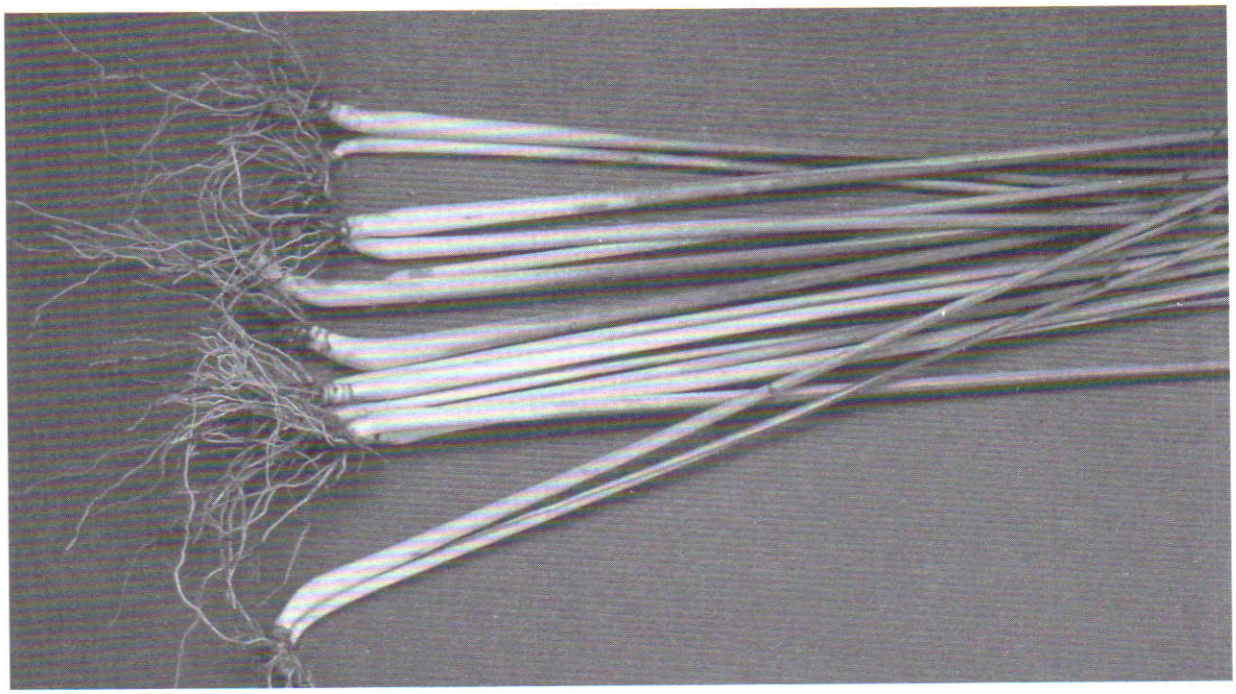

พืชสมุนไพรที่ควรรู้จักให้มากขึ้น

..... ชมรมพัฒนาและพิทักษ์การเกษตรแห่งประเทศไทย

จากความห่วงใยในเรื่องสุขภาพของประชาชนโดยทั่วไป ได้มีความเอาใจใส่ระมัดระวังกันเป็นอย่างดีเพิ่มมากขึ้น รวมทั้งเรื่องความจำเป็นที่จะต้องเพิ่มความเอาใจใส่ ในเรื่องการอนุรักษ์ธรรมชาติก็ได้มีเพิ่มมากขึ้นด้วย

ในปัจจุบันนี้เกษตรกรโดยทั่วไปก็ได้ตระหนักถึงภัยที่เกิดจากสารพิษตกค้างในพืชผักและผลไม้ที่ผลิตออกมาสู่ตลาด ว่าผู้บริโภคต่างก็พากันรังเกียจ และหลีกเลี่ยงพืชผลเหล่านั้นกันมากขึ้นแล้ว จึงสมควรที่เกษตรกรผู้ผลิตทั้งหลายจะได้ลดและงดการใช้สารเคมีกับผลิตผลการเกษตรทั้งพืชผักและผลไม้ทั้งหลายนั้นลงให้มากที่สุด เพื่อความปลอดภัยของชีวิต ทั้งของผู้ผลิตเองและผู้บริโภคทั้งหลายด้วย

แหล่งผลิตการเกษตรในจังหวัดต่างๆ ทั่วประเทศ เกษตรกรจึงได้รับการแนะนำให้ร่วมรณรงค์ในเรื่องลดการใช้สารเคมีทางการเกษตรนั้น ให้ปฏิบัติกันอย่างแข็งขันยิ่งขึ้นแล้วละครับ และได้มีประชาชนที่ให้ความสนใจ หันมาปลูกพืชสมุนไพรนานาชนิดในท้องถิ่นขึ้นด้วย บนพื้นที่ว่างทั่วไปในที่ดินของเขาเหล่านั้น เพื่อให้นำมาใช้ประโยชน์และสกัดเป็นยาสมุนไพรได้ด้วยแล้ว

พืชสมุนไพรที่แนะนำให้ปลูกกันนั้นก็มีทั้งพวกไม้ยืนต้น ตลอดจนพืชที่เป็นไม้ดอกไม้ประดับและพืชผักพื้นบ้านนานาชนิดของไทยเราด้วย

สะเดา

มะขาม

อย่างเช่น สะเดา ฝรั่ง มะขาม มะนาว ใบชะพลู ขมิ้นชัน กระเทียม ข่า ขิง ตะไคร้แกง พริก กะเพราแดง ดาวเรือง ฟ้าทะลายโจร เสลดพังพอน ว่านหางจระเข้ หญ้าหนวดแมว เหล่านี้เป็นต้น แล้วก็ยังมี **"ตะไคร้หอม"** รวมอยู่ด้วย

สำหรับ **"สะเดา"** นั้น ปัจจุบันเกษตรกรได้รับคำแนะนำ ให้รู้จักใช้ประโยชน์จากทั้งสารสกัดจากเมล็ดสะเดา และใบสะเดา เอามาใช้ในการฉีดพ่นป้องกันและกำจัดแมลง ศัตรูพืชผักและผลไม้ต่างๆ หลายชนิดได้ผลดี ช่วยให้เกษตรกรประหยัดค่าสารเคมีลงได้ดีมาก

"ต้นฝรั่ง" นอกจากจะกินผลได้อร่อยแล้วใบของมันก็มีประโยชน์ทางยาเช่นกัน เขาจะเอาใบฝรั่งประมาณ ๑๐-๑๕ ใบ ย่างไฟแล้วเอาไปชงน้ำดื่มแบบเดียวกับชงใบชายาที่ได้นี้จะแก้ปวดท้องท้องเสียและท้องเดินได้ดี

"ใบชะพลู" ที่ใช้แกงคั่วได้อร่อยดีนั้น เอามาสัก ๑-๒ ใบ คั้นน้ำมาแก้คันที่ผิวหนัง แก้อาการแพ้ต่าง ๆ ที่ผิวออกเป็นผดผื่นแสบ ๆ คัน ๆ ได้ชะงัดนัก หรือถ้าเป็น **"ฟ้าทะลายโจร"** ใช้ใบสดประมาณ ๒-๓ ใบ ล้างสะอาดจิ้มเกลือ เคี้ยวและกลืนเฉพาะน้ำ กากให้คายทิ้งไป ใช้รักษาอาการเจ็บคอ ซึ่งเกิดจากคออักเสบ แต่ว่าผู้ต้องการรักษาต้องทนกับรสชาติของมันสักหน่อย เนื่องจากว่ามันขมสนิทดีนัก

"มะขาม" ใช้มะขามเปรี้ยวทำเป็นส้มมะขามเปียก ประมาณ ๑๐-๒๐ ฝัก จิ้มเกลือรับประทานและดื่มน้ำตามมากๆให้แก้อาการท้องผูก

แต่ถ้าเป็น **"มะนาว"** ก็เอาผลสดคั้นน้ำใส่เกลือเล็กน้อย จิบบ่อย ๆ ช่วยแก้ไอ ขับเสมหะ อีกทั้งยังเป็นยาบำรุงเสียง นอกจากจะเป็นยาสมุนไพรแล้ว มะนาวนี้ยังใช้ปรุงอาหาร เพิ่มรสชาติในรูปแบบของอาหารหลายชนิด อีกทั้งยังแปรรูปเป็นเครื่องดื่มเป็นที่นิยมกันอย่างแพร่หลายมาก

ใบชะพลู

ฟ้าทะลายโจร

"เสลดพังพอน" หากเกิดแผลจากแมลงมีพิษกัดต่อย ก็ให้เอาใบมาตำคั้นเอาน้ำทา จะแก้ได้ทั้งอาการเจ็บปวดและอาการคัน

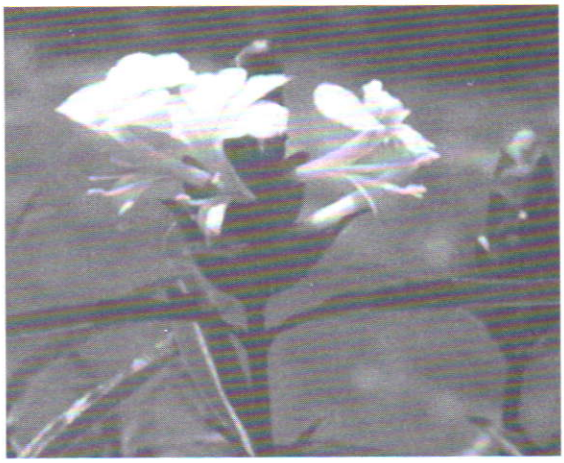

เสลดพังพอน

ว่านหางจระเข้

"ว่านหางจระเข้" ก็ถือว่าเป็นว่านสารพัดประโยชน์ ทำเป็นอาหารรับประทาน หรือเป็นเครื่องดื่มสมุนไพร แก้โรคได้หลายโรค ทั้งที่เป็นอย่างเรื้อรัง และเป็นในระยะแรกเริ่ม และไม่เป็นพิษต่อร่างกาย หากว่าจะทำเป็นเครื่องดื่มแบบอาหารเสริม ส่วนในการรักษาการเจ็บป่วยอย่างอื่นก็เอาน้ำเมือกใสๆที่อยู่ภายในใบว่านหางจระเข้นี้มาเป็นตัวยาทาแก้คันหรือลดพิษไฟน้ำร้อนลวกได้ดี

สำหรับ **"หญ้าหนวดแมว"** เขาจะเอามาตากแห้งแล้วชงดื่ม เป็นการขับปัสสาวะ แต่สมุนไพรตัวนี้มีข้อห้าม คือ อย่าใช้กับคนที่เป็นโรคหัวใจเป็นอันขาด

หญ้าหนวดแมว

แต่ถ้าเป็นพวก **"ดาวเรือง"** ก็สามารถใช้ป้องกันกำจัดพวกหนอนใยผักเพลี้ยอ่อนแมลงหวี่ขาว หนอนผีเสื้อกะหล่ำปลี และใช้กำจัดไส้เดือนฝอยได้ด้วย

พวก **"กระเทียม"** จะช่วยยับยั้งการกินอาหารของแมลงหลายชนิดได้ดี เช่น พวกเพลี้ยอ่อน หนอนกระทู้ผัก และยังใช้ป้องกันเชื้อรา กับแบคทีเรียบางชนิดได้ด้วย

กระเทียม

นอกจากนี้ก็ยังมีพวก **"สะระแหน่"** ก็ใช้ช่วยขับไล่แมลงหลายชนิดได้แม้แต่ใน **"มะเขือเทศ"** ก็มีสารยับยั้งการเจริญเติบโตของเชื้อรากับแบคทีเรียบางชนิดได้ และยังช่วยป้องกันกำจัดแมลง เช่น พวกด้วงหมัดผัก หนอนใยผัก หนอนเจาะลำต้น แมลงวัน ทั้งยังใช้ป้องกันกำจัดไส้เดือนฝอย และขับไล่หนอนผีเสื้อกะหล่ำปลีได้ด้วย

ขมิ้นชัน

"ขมิ้นชัน" ก็ใช้เป็นสารฆ่าแมลงได้หลายชนิด เช่น ด้วงเจาะเมล็ดถั่ว ด้วงงวงข้าว มอดข้าวเปลือก หนอนกระทู้ผัก แมลงวัน และไรแดง

แต่ถ้าเป็น **"ใบสาบเสือ"** ก็ใช้ป้องกันหนอนกระทู้ผัก หนอนใยผัก

และถ้าเป็นพวก **"ใบยาสูบ-ยาฉุน"** ก็ใช้เป็นสารฆ่าและขับไล่แมลง ทำลายเชื้อรา ตัวไร ด้วงหมัดผัก หนอนกอ หนอนชอนใบ เพลี้ยจั๊กจั่น มวน และโรคที่เกิดจากเชื้อราบางชนิดได้ดี แม้กระทั่งพวกพริกที่เผ็ดๆ ก็มีสารฆ่าเชื้อราและไวรัสได้ดีเหมือนกัน

ส่วน **"ตะไคร้แกง"** นอกจากใช้ประกอบอาหารแล้ว วิธีการใช้เป็นยาก็ให้เอาต้นสดประมาณ ๑ กำมือทุบพอแหลก แล้วต้มให้เดือดเอาน้ำดื่ม จะมีสรรพคุณในการแก้ท้องอืด แน่นจุกเสียดได้ชะงัดดีนักแล

แต่บรรดาพืชสวนครัวข้างบ้านที่มีคุณสมบัติเป็นสมุนไพร ที่ใช้ในการนี้ได้ดีด้วยนั้น

ตะไคร้แกง

ข่า

ขิง

นอกจากพืชต่าง ๆ ที่กล่าวถึงนี้ คือ พวกกะเพราแดง ขิงข่า และตะไคร้ทั้งหลายเหล่านี้แล้ว **"ตะไคร้หอม"** ก็เป็นอีกพืชหนึ่ง ที่เกษตรกรได้รับการแนะนำให้ปลูกกันไว้ตามไร่ตามสวนผลไม้ให้มากขึ้นด้วยแล้วละ

ทั้งนี้ก็เพราะว่า **"ตะไคร้หอม"** เป็นพืชสมุนไพรที่ใช้ในการกำจัดแมลงศัตรูพืชได้ดีเหมือนกัน จึงเป็นอีกพืชหนึ่งที่เกษตรกรยุคใหม่ใช้วิธีเกษตรธรรมชาติ หรือการเกษตรผสมผสานนี้ ก็ควรจะได้รู้จักใช้ประโยชน์กันให้มากขึ้นด้วย

"ตะไคร้หอม" เป็นพืชสมุนไพรชนิดหนึ่งที่มีปลูกกันยังไม่แพร่หลายนัก แต่ก่อนยังหาตลาดรับซื้อยาก จะเห็นมีปลูกต้นตะไคร้หอมกันอยู่บ้างในบางท้องที่ เพื่อใช้ประโยชน์เฉพาะกิจ และมีปลูกในพื้นที่ที่ภาคธุรกิจเอกชนและบางบริษัทมีการส่งเสริมให้ปลูกและรับซื้ออยู่บ้างเท่านั้นเอง แต่ที่จริงแล้วตะไคร้หอมนี้เป็นพืชที่มีประโยชน์มากเชียวล่ะ บัดนี้จึงสมควรปลูกกันให้มากขึ้นได้แล้ว

ด้วยตะไคร้หอมเป็นพืชที่มีลักษณะคล้ายตะไคร้บ้าน ใบและลำต้นมีกลิ่นฉุนแรงกว่าตะไคร้บ้าน ในลำต้นและใบมีน้ำมัน ซึ่งเป็นอันตรายต่อยุงและแมลงหลายชนิด จึงมีการผลิตยากันยุงที่มีส่วนผสมของน้ำมันตะไคร้หอมนี้ได้ และยังใช้เป็นเครื่องหอมปรุงแต่งในผลิตภัณฑ์ต่างๆ ได้อีกด้วย

ตะไคร้หอมมีลำต้นแตกเป็นกอ ที่มีลำต้นแข็งแรงกว่าตะไคร้บ้าน ต้นจะออกสีม่วง และใบยาวกว่าตะไคร้บ้านมาก สูงประมาณ ๑ เมตร ปลูกได้ในดินแทบทุกชนิด ทั้งในพื้นที่ราบและพื้นที่ราบเชิงเขาขึ้นได้ง่ายและทนแล้งได้ดี

จากตัวอย่างที่หมู่บ้านเหมืองแบ่ง หมู่ที่ ๑๑ ตำบลวังบาน ทางอำเภอหล่มเก่า จังหวัดเพชรบูรณ์ เป็นหมู่บ้านที่ได้เคยได้รับการส่งเสริม จากบริษัท

ไทยคอมมอดิตี้ จำกัด เคยให้ปลูกตะไคร้หอมตามโควต้าที่ทางบริษัทกำหนด โดยให้เกษตรกรตั้งกลุ่มกันปลูกตะไคร้หอมขึ้น และจัดแบ่งสรรพื้นที่กันปลูก โดยมีหัวหน้ากลุ่มปลูกผู้รวบรวมผลผลิต คือ ใบตะไคร้หอมนี้ตากแห้งส่งให้โรงงานสะกัดน้ำมันตะไคร้หอม

ก่อนปลูกตะไคร้หอมนี้ ควรจะต้องไถดินให้ลึกประมาณ ๑๕-๒๐ เซนติเมตร แล้วตากดินให้แห้งประมาณ ๑ สัปดาห์ รองพื้นด้วยปุ๋ยคอกหรือปุ๋ยหมักให้มากๆ เพื่อให้ดินโปร่ง การปลูกควรจะปลูกเป็นแถวขวางพื้นที่ ทำหลุมปลูกห่างกันหลุมละ ๓๕ เซนติเมตร ระยะห่างระหว่างแถว ๗๐ เซนติเมตร หลุมปลูกกว้าง ๓๐ เซนติเมตร ตัดใบต้นตะไคร้ที่จะนำมาปลูกให้เหนือท่อนยาวราว ๒๕ เซนติเมตร แล้วจึงฝังต้นตะไคร้หอมนี้ลงปลูกหลุมละ ๔-๕ ต้น กดดินทับโคนต้นให้แน่นแล้วให้น้ำพอชื้น

การปลูกเป็นแถวขวางพื้นที่ลักษณะเป็นขั้นบันได จะช่วยป้องกันการชะล้างผิวหน้าดินได้ดี ในพื้นที่ 1 ไร่จะปลูกตะไคร้หอมได้ ๖,๐๐๐-๖,๔๐๐ หลุม โดยจะใช้ท่อนพันธุ์ราว ๒๔,๐๐๐ ถึง ๒๕,๐๐๐ ท่อน หรือประมาณ ๙๕๐ ถึง ๑,๐๐๐ กิโลกรัม

ปกติฤดูปลูกตะไคร้หอมให้ประหยัด ควรจะอยู่ในช่วงต้นหรือปลายฤดูฝน เมื่อปลูกแล้วหากฝนไม่ตกต้องช่วยรดน้ำให้ทั้งเช้าและเย็น เมื่อตะไคร้ตั้งตัวได้แล้วก็รดน้ำช่วยเพียงครั้งเดียวก็พอแล้ว ต้นตะไคร้หอมจะเจริญเติบโตได้เร็วมาก เมื่อปลูกได้ ๒ เดือนเกษตรกรก็จะเริ่มตัดใบได้แล้ว หากดูแปลงปลูกตะไคร้หอมอย่างดีจะตัดใบใช้ได้นานถึง ๓-๔ ปีเชียวละ

วัตถุดิบที่บริษัทผู้สกัดน้ำมันหอมระเหยได้เคยรับซื้อเอาไปสกัดทำสารฆ่าแมลงศัตรูพืชนั้นคือส่วนใบของต้นตะไคร้หอม แต่ที่จริงแล้วทั้งส่วนต้นและเหง้าก็นำไปใช้ประโยชน์ได้ทั้งนั้น แต่ในระยะแรกจะตัดใบขายกันไปก่อน

วิธีตัดใบจะใช้เคียวเกี่ยวข้าวนั้นเกี่ยวให้หมดทั้งกอ โดยเกี่ยวให้สูงจากโคนต้นประมาณ ๓๐-๓๕ เซนติเมตร การตัดจะตัดแต่ใบที่สดและอ่อนเท่านั้น จะตัดประมาณ ๑๕ วันต่อ ๑ ครั้ง หลังเก็บเกี่ยวไปแล้วควรจะใส่ปุ๋ยยูเรีย หรือปุ๋ยเคมีสูตร ๔๖-๐-๐ ให้อีก ๑ ครั้ง เพื่อเร่งใบให้ออกใหม่ได้สมบูรณ์ดีขึ้น

ใบของต้นตะไคร้หอมที่นำไปใช้สะกัดน้ำมันจะต้องทำให้แห้งเสียก่อน โดยทางพ่อค้าผู้รับซื้อเขาจะกำหนดมาเป็นงวดๆ ก่อนที่จะนำใบต้นตะไคร้หอมมาทำแห้ง ต้องนำมาตัดเป็นท่อนๆ ด้วยเครื่องตัดใบที่ดัดแปลงขึ้น ใบมีดต้องมีความคมมาก ขนาดใบที่ตัดจะยาว ๒-๓ นิ้ว หรือบางครั้งก็ใช้ทั้งใบโดยไม่ต้องตัดก็มีเหมือนกัน

การตากใบให้แห้ง เพื่อรักษาคุณภาพของน้ำมันที่อยู่ในใบของตะไคร้หอม จะใช้วิธีผึ่งลมให้แห้งประมาณ ๕-๖ วัน ห้ามนำไปตากแดด เพราะจะทำให้ใบของต้นตะไคร้หอมนั้นไหม้และเปลี่ยนเป็นสีน้ำตาล หมดกลิ่นของน้ำมันหอมระเหย เมื่อผึ่งจนใบของตะไคร้หอมแห้งแล้ว ก็จะบรรจุลงถุงพลาสติก สีของใบที่ผึ่งลมแห้งดีแล้วจะมีสีเขียวนวล และมีกลิ่นของน้ำมันตะไคร้หอมฉุน ใช้ในการกำจัดแมลงศัตรูพืชได้ดี

การปลูกตะไคร้หอม เพื่อทำเป็นตะไคร้หอมตากแห้งนั้น ที่แล้วมานั้นเป็นงานส่งเสริมของภาคเอกชน ที่ทำกันเพียงจุดเล็กๆ ผู้ปลูกจึงมีรายได้ตอบแทนที่ค่อนข้างสูงกว่าการปลูกพืชชนิดอื่น แต่ก็เป็นรายได้ที่สม่ำเสมอตลอดไป ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับตลาดและแหล่งที่จะรับซื้อนั้นเป็นสำคัญ ในปัจจุบันนี้ได้มีผู้รู้จักใช้ประโยชน์จากตะไคร้หอม

กันได้แพร่หลายกว้างขวางขึ้นมากแล้ว พี่น้องเกษตรกรจึงควรให้ความสนใจ ปลูกตะไคร้หอมไว้ใช้ประโยชน์เองบ้างก็คงจะดี

ที่จริงสำหรับพืชสมุนไพรอื่นๆ นั้น ก็ยังมีอีกมากมายหลายสิบชนิด ที่เกษตรกรสามารถจะใช้ประโยชน์ ในการนำมาผสมเป็นสารป้องกันและกำจัดแมลงศัตรูพืชได้ดี

ซึ่งในการสกัดเอาสารพิษจากพืชสมุนไพรมาทำเป็นยากำจัดศัตรูพืชนั้น สามารถทำได้โดยการนำเอาพืชมาบดผสมกับน้ำ แต่ทิ้งไว้ประมาณ ๑-๒ วัน จากนั้นนำมากรองเอากากออก น้ำที่ได้จากการกรองนี้สามารถนำไปฉีดพ่นกำจัดศัตรูพืชได้ อย่างไรก็ตาม ในขั้นตอนการทำและการใช้สมุนไพรกำจัดศัตรูพืชนี้ก็มีข้อจำกัดบางประการที่เกษตรกรควรจะต้องระมัดระวังให้ดีด้วย คือ

เนื่องจากสารที่สกัดได้จากสมุนไพร ที่ใช้เป็นสารกำจัดศัตรูพืชนี้มีความไวต่อแสงมาก จึงมักจะสลายตัวง่ายและรวดเร็วเมื่อสัมผัสกับแสงแดด ดังนั้น เพื่อเป็นการป้องกันมิให้สารดังกล่าวเสื่อมคุณภาพเร็ว เกษตรกรจึงควรทำการเก็บสารดังกล่าวไว้ในที่ร่ม รวมทั้งในการใช้สารสกัดสมุนไพรฉีดพ่นกำจัดศัตรูพืช ก็ควรกระทำในช่วงเวลาเย็นหรือเช้ามืด เพื่อหลีกเลี่ยงมิให้แสงแดดทำลายสารนี้ได้

นอกจากนี้ เกษตรกรก็จะต้องหมั่นฉีดพ่นสารสมุนไพรให้บ่อยครั้งหน่อย โดยเฉพาะอย่างยิ่งในช่วงฤดูฝน ซึ่งสารสมุนไพรจะสลายตัวได้ง่ายกว่าฤดูอื่น เพราะถูกน้ำฝนชะล้าง จึงควรฉีดพ่นสารนี้ให้เป็นประจำและบ่อยครั้งขึ้นได้ เช่น ประมาณ ๒ วันต่อ ๑ ครั้งอย่างนี้ เป็นต้น

การใช้อย่างง่าย ๆ อีกวิธีหนึ่ง ก็คือใช้ใบสดของตะไคร้หอมที่แก่จัด ผสมกับหัวข่าสดและใบสะเดาสดบด หรือตำให้ละเอียด ในอัตราส่วนอย่างละ ๒ กิโลกรัม แช่ในน้ำ ๑ ปี๊บ หมักไว้ ๑ คืน แล้วกรองเอาเฉพาะน้ำไปเป็นหัวเชื้อโดยใช้หัวน้ำเชื้อ ๑๐ ช้อนแกง ผสมน้ำ ๑ ปี๊บ ฉีดกำจัดแมลงในพืชผัก ต้นข้าว และไม้ผลบางชนิดได้ดี เช่น ส้มเขียวหวาน เวลาใช้ให้ผสมสารช่วยจับใบด้วย จะทำให้มีประสิทธิภาพดียิ่งขึ้น

หรือจะใช้ใบสดของตะไคร้หอมที่แก่จัดรวมทั้งใบแห้ง รองพื้นยุ้งฉางไว้ ก็จะช่วยป้องกันแมลงศัตรูทำลายผลผลิต ในโรงเก็บผลผลิตการเกษตรได้ดีมากเช่นกัน ช่วยประหยัดค่าใช้จ่ายได้ดีมาก

ต่อไปนี้ทุกบ้านทุกครอบครัว มาช่วยกันเพาะปลูกและใช้ประโยชน์ จากพืชสมุนไพรไทย ๆ เราอย่างง่ายกันให้มากขึ้นจะดีไหม?

ชาคริต จุลกะเสวี

ที่ผู้เขียนนำเรื่อง **"ผู้หญิง"** มากล่าวเป็นพิเศษอีกตอนหนึ่งก็เพราะเห็นว่า สังคมปัจจุบันกำลังละเลยต่อสิ่งที่ไม่ควรละเลย คือ ผู้หญิง ซึ่งเป็นบุคคลที่เราควรเทิดทูน ยิ่งกว่านั้นยังมองหญิงไปในทางที่ด้อยศักดิ์ศรี และปฏิบัติต่อหญิงอย่างผู้ต่ำต้อยเสมือนหนึ่งผักปลา เป็นเหตุให้เกิดปัญหาด้านจริยธรรมนานัปการดังปรากฏเป็นข่าวน่าสลดใจอยู่เนืองๆ ทั้งเป็นการกระทำที่ขัดต่อความประสงค์ของพระผู้สร้างซึ่งให้หญิงมีศักดิ์ศรีเทียมชายหรือมากกว่า ที่สังคมมีปัญหาและไม่เจริญอยู่เวลานี้ก็เพราะเราไม่ได้ปฏิบัติต่อหญิงเท่าที่ควรนั่นเอง พระธรรม ๑ เปโตร ๓:๗ พระธรรมสุภาษิต ๑๑:๑๖ พระธรรม ๑ ทิโมธี ๕:๓ และพระธรรมเธสะโลนิกา ๔:๔ ได้กำหนดให้ชายยกย่องและให้เกียรติแก่หญิงอย่างจริงจัง ไม่ว่า

ภาพวาดโดย จักรพันธุ์ ไปยกฤต

หญิงคือบุคคลสำคัญของโลก

สถิตย์ เล็งไธสง

จะเป็นหญิงที่เป็นภริยา หญิงหม้าย หรือหญิงทั่วไป ต้องปฏิบัติต่อเธออย่างเหมาะสม เหตุผลที่ให้ไว้ในนั้นก็คือ เพราะเธอเป็นเพศที่อ่อนแอกว่า นั่นเป็นเพียงส่วนหนึ่งและส่วนน้อย จริงๆแล้วผู้หญิงควรได้รับความเคารพจากสังคมเป็นพิเศษ ในฐานะที่เธอเป็นบุคคลสำคัญของโลก เหตุใดผู้เขียนจึงกล่าวถึงปานนั้น ก็ขอย้อนถามท่านผู้อ่านก่อนว่า ถ้าผู้หญิงไม่ใช่คนสำคัญของโลกแล้วใครเป็น ท่านก็คงจะตอบผิดกันระนาว เช่น ตอบว่า ทางศาสนาได้แก่ศาสดาทุกองค์ ส่วนทางโลกได้แก่นักวิทยาศาสตร์ผู้ยิ่งใหญ่ เช่น ไอน์สไตน์ หรือ นิวตัน หรือ หลุยส์ พลาสเตอร์ และอื่นๆ จิตรกรและวิศวกร ก็เช่น ดาวินซี นักดนตรีก็เช่น โชแปง นักการเมืองก็เช่น มหาตมะ คานธี หรือเนห์รู ซึ่งจริงๆแล้ว ผู้หญิงสำคัญกว่าท่านเหล่านั้นทั้งหมด เพราะแม้แต่ท่านเหล่านั้นเองก็ยกย่องนับถือผู้หญิงคำตอบที่ทุกคนปฏิเสธไม่ได้คือ **ผู้หญิงเป็นแม่ของทุกคน** เป็นแม่ของผู้ยิ่งใหญ่ที่กล่าวมาแล้วทั้งหมด แม้กระทั่งพระเยซูซึ่งพระคัมภีร์ถือว่าเป็นพระเจ้าก็ทรงถือกำเนิดแต่หญิงไม่มีผู้หญิงเราเกิดมาเป็นคนไม่ได้ ไม่มีผู้ชายเสียอีกคนยังอาจเกิดได้อย่างพระเยซูเอง เกิดจากนางแมรี่หญิงพรหมจารี ขณะที่โยเซฟ คู่หมั้น ยังไม่ได้สมสู่กับนางเลย จนโยเซฟเข้าใจผิดคิดจะถอน

หมั้นอยู่ระยะหนึ่ง เราสามารถกล่าวได้เต็มปากว่า บุคคลในโลกนี้ ไม่มีใครยิ่งใหญ่ไปกว่าผู้หญิง ผู้ที่ยิ่งใหญ่กว่าผู้หญิงไม่ใช่มนุษย์ แต่เป็นพระเจ้าหรือพระผู้สร้างองค์เดียว ขอให้พิจารณาเหตุผลตามหัวข้อต่อไปนี้

ในด้านสรีระ หญิงเป็นยอดแห่งความงาม นอกจากเธอจะเกิดมาเพื่อเป็นแม่ของคนทั่วโลกแล้ว เธอยังทำหน้าที่ประดับโลก ทั่วเรือนร่าง ตั้งแต่ผมจรดเท้า ล้วนเต็มไปด้วยความงาม อ่อนช้อยละมุนละไม นุ่มนวล แต่มีความน่าเคารพและน่าบูชาอยู่ในตัว อวบอูม น่าชื่นชม น่าอภิรมย์ น่าลูบไล้ หาใดแทนมิได้ *รงค์ วงศ์สวรรค์* นักเขียนผู้ยิ่งใหญ่ของเมืองไทยคนหนึ่งชมความงามของหญิงไว้ว่า *"งามจนพระอาทิตย์ยังหลบแสงให้"* กวีโบราณชมผมของหญิงว่างามดุจปีกแมลงค่อมทอง ชมหน้าของเธอว่าเหมือนดวงจันทร์ เนตรของเธอเหมือนตาของเนื้อทราย คิ้วเหมือนวงคันศรนารายณ์ น้ำเสียงของเธอ หวาน ใส และ ไพเราะ เหมือนดนตรีสวรรค์

ในด้านหน้าที่ หญิงเกิดมาเพื่อรับภาระอันยิ่งใหญ่ของโลก เริ่มแต่แต่งงานก็รับภาระดูแลสามี ทำกับข้าวหุงหาสารพัด รับภาระในบ้านทุกสิ่งอัน ไม่มีชายใดที่จะสามารถทำได้ดั่งหญิงเลย จนได้ชื่อว่าเป็น*ภรรยา* ซึ่งแปลว่า*ผู้มีภาระ* ญาติผู้ใหญ่คนจีนท่านหนึ่งเล่าถึงประเพณีคนจีนว่า ลูกสะใภ้คนจีนต้องไปอยู่กับสามี เพื่อรับใช้ทุกคนในครอบครัวสามี เธอตื่นแต่เช้าก่อนใครอื่นทั้งหมด เพื่อตักน้ำใส่ภาชนะเรียงไว้ให้ทุกคนในบ้านล้างหน้า ก่อนไปซื้อข้าวปลาอาหารที่ตลาด มาทำกับข้าวให้ทุกคนรับประทาน เธอต้องดูแลคนในบ้านเรื่องอื่น ๆ ด้วยอีกต่างหากมากมาย

ภาระอันยิ่งใหญ่ ที่ไม่มีใครในโลกนี้รับได้นอกจากหญิงก็คือ *การตั้งครรภ์* เป็นภาระที่หนักหน่วงเท่าชีวิตเธอรับภาระอันสำคัญยิ่งนี้อยู่นานถึง ๙ เดือนเศษ ด้วยความรักและทะนุถนอมลูกในครรภ์ อดกินเผ็ด งดกินเค็ม เพราะเกรงว่าลูกน้อยในครรภ์จะเป็นอันตราย เกรงว่าลูกจะลำบาก ยามคลอดก็แสนจะเจ็บปวด ไม่มีใครปวดแทนเธอได้ ผู้เขียนเคยถามแม่ว่าเวลาคลอดลูกแม่เจ็บปวดเพียงใด ท่านตอบว่าปวดที่สุดในโลกลูกเอย ไม่ใช่ปวดเท่านั้น แม่เสี่ยงกับอันตรายแก่ชีวิตด้วย แม่บางรายคลอดลูกตายก็มีไม่น้อย กว่าจะคลอดลูกออกมาได้แม่ต้องเสียทั้งแรงเลือด และน้ำตามากมาย ถึงไม่ตายก็ปิ่มตาย ไม่มีใครรับภาระนี้แทนหญิงได้ พูดมาถึงตรงนี้ ก็ใคร่จะเล่าเรื่องแปลกแต่จริงที่ได้ฟังมาให้ฟังสักเรื่องหนึ่ง คุณพ่อของผมเป็นคนท่องเที่ยวค้าขายสมัยเมื่อยังหนุ่มท่านมักเดินทางไปตามท้องถิ่นต่างๆ ของประเทศ ซึ่งสมัยเมื่อ ๖๐-๗๐ ปีก่อนโน้น ประชาชนใช้คาถาอาคมกันมาก ท่านได้ไปพบหญิงคนหนึ่งเจ็บท้องจะคลอดลูก ขณะเจ็บอยู่นั้นเธอหิวข้าว ขอให้สามีเจ็บแทน สามีของเธอที่นั่งดูอยู่ได้เสกคาถา เพื่อเอาความเจ็บออกจากภริยามาเจ็บแทน พอท่องคาถาเสร็จสามีก็จัดแจงเจ็บแทน ลงไปนอนดิ้นร้องคร่ำครวญ ในขณะที่สามีดิ้นเจ็บอยู่นั้น ภริยาก็หายเจ็บ ลุกขึ้นไปนั่งรับประทานอาหารเหมือนไม่มีอะไรเกิดขึ้น คุณพ่อเล่าไปหัวเราะไป รับประทานอาหารเสร็จแล้วก็กลับมาทำหน้าที่เจ็บต่อไป หลังจากนั้นไม่นานก็คลอด แต่เวลานี้ไม่ปรากฏว่ามีคาถาที่ว่านั้นแสดงว่าผู้ชายรุ่นหลังไม่มีใครประสงค์จะทำหน้าที่เจ็บปวดแทนภริยากันเลย จึงไม่ได้เล่าเรียนสืบทอดคาถานี้มาใช้กันในปัจจุบัน

ภาระอันหนักหน่วงเหล่านี้พระเจ้าทรงมอบให้แก่หญิงโดยเฉพาะ และหญิงก็น้อมรับด้วยความเต็มใจ ผมเคยถามอาจารย์หลายคนที่

มหาวิทยาลัยสุโขทัยฯ ของผมว่า อยากจะเกิดมาเป็นชายกันบ้างหรือไม่ อาจารย์ทั้งหลายเหล่านั้นต่างตอบเป็นเสียงเดียวกันว่าพอใจที่ได้เกิดเป็นหญิง เป็นคำตอบที่น่าชมและน่าสรรเสริญมาก และผมเห็นว่าเป็นคำตอบที่ถูกต้องด้วย เมื่อต้นเดือนมิถุนายน ๒๕๔๓ นี้ มีหญิงไทยคนหนึ่งตั้งท้องนอกมดลูกเป็นรายแรกของไทยหรือของโลกก็ว่าได้ ซึ่งลูกจะต้องโตในช่องท้องอันเป็นอวัยวะที่ไม่ขยายตัวเหมือนมดลูก อวัยวะในช่องท้องส่วนหนึ่งส่วนใดอาจจะแตกและเลือดตกในถึงตายได้ ซึ่งหมอเป็นห่วงมาก แม่ผู้อุ้มท้องต้องทนลำบากกับลูกในครรภ์มาก ยิ่งลูกโตขึ้นมากเท่าใด ความอึดอัดก็ยิ่งมากขึ้นเป็นทวีคูณ ระยะหลังๆ แม่ต้องนอนให้หมอดูอาการที่โรงพยาบาลจุฬาฯ จนกระทั่งหมอผ่าตัดเอาเด็กออก แม้กระนั้น คุณแม่ผู้นั้นก็ยังสามารถทนลำบากอยู่ได้ถึง ๓๔ สัปดาห์เศษ หรือ ๘ เดือน เพิ่งจะได้รับการผ่าตัดเอาลูกออกมาจากช่องท้องเมื่อไม่กี่วันนี้เอง นายแพทย์ผู้ทำการผ่าตัดกล่าวแกมชมว่า โดยธรรมชาติผู้หญิงมีความอดทนมาก ท่านลองคิดดูเถิดว่า ถ้าเธอท้องสมัยที่การแพทย์ยังไม่เจริญ แพทย์ไม่สามารถผ่าตัดเอาเด็กออกมาได้อย่างเวลานี้ แม่ต้องตายไปกับลูกอย่างแน่นอน

หลังจากคลอดแม่ต้องพักฟื้น แม่หลายๆ คนรวมทั้งแม่ผมด้วย ต้องกินน้ำร้อน อาบน้ำร้อน นอนผิงไฟ ทนเจ็บแผลช่องคลอดด้วยความทรมานอยู่หลายวัน แม่เอง *(สมัยนั้น)* ต้องรับประทานข้าวกัดก้อนเกลือแทนกับ ซ้ำยังต้องเคี้ยวข้าวบีบน้ำนมตัวเองใส่ห่อด้วยใบตองไปย่างไฟมาป้อนลูกซึ่งนอนหงายบุ้ยปากดูดอยู่บนหว่างขาทั้งสองของแม่ เหงื่อก็ไหลโทรมกาย ลูกหลับแม่ได้งีบ เมื่อลูกร้องแม่ต้องรีบประคองร่างลุกขึ้นมาด้วยความยากลำบาก เพื่อให้ลูกดูดนม พอเดินได้แม่ต้องดูแลสามีด้วย กล่าวกันว่ามือซ้ายเธอไกวเปล ปากเห่กล่อมลูก มือขวาหุงหาให้สามี ไม่มีชายใดสามารถหรือแม้จะทำได้ก็คงไม่เต็มใจรับภาระนี้แทนแม่ได้ กว่าลูกจะโตแม่ต้องแบกภาระ ซักผ้าอ้อมยอมสละความสุขส่วนตัวของแม่ให้ลูกจนหมดสิ้น ไม่เคยได้สบาย พอจะหลับลูกร้องแม่ต้องลุกมาให้ลูกดูดนม แม้จะง่วงอย่างไรก็ต้องตื่น เพื่อลูกน้อยเป็นดวงใจ กับข้าวดีๆ เก็บไว้ให้สามีรับประทาน

นมแม่ก็แสนจะประเสริฐ เป็นน้ำแห่งชีวิตของลูกโดยแท้ ไม่มีน้ำใดเสมอเหมือนหรือทดแทน แม้นมอื่นล้านกระป๋องก็ไม่สู้น้ำนมแม่เพียงหยดเดียว ให้ทั้งความอบอุ่น ให้ทั้งสารอาหาร ให้ทั้งภูมิคุ้มกันโรคภัย และให้ทั้งพลานามัยอันสมบูรณ์ แก่ลูกน้อย ดีกว่าอาหารใดในโลก เด็กกินนมแม่จะไม่เจ็บไข้ได้ป่วยบ่อยเหมือนเด็กที่ดื่มนมกระป๋อง ได้ทั้งความรักจากอกแม่และได้สารอาหารไปพร้อมๆ กัน พื้นฐานจิตใจของคนดื่มนมแม่กับคนดื่มนมกระป๋องจึงต่างกัน เด็กที่ดื่มนมกระป๋องโตขึ้นมาอาจจะมีจิตใจกระด้าง ก้าวร้าวและรุนแรง แต่เด็กที่กินนมแม่จะมีสุขภาพและพื้นฐานทางจิตใจตลอดจนอารมณ์ดีกว่า

ด้านความรัก ผู้หญิงเป็นผู้ที่มีความรักที่แน่วแน่ จริงใจ และยิ่งใหญ่ เมื่อตกเป็นภริยาชายใดแล้วเธอจะรักสามีอย่างฝากผีฝากไข้ ไม่ปันใจให้ชายอื่น ภูมิใจในสามี จนมีคำพังเพยว่าได้ทองเท่าหัวก็ไม่ยอมเสียหัวผัวให้ใครนั่นเป็นเพียงคำพังเพย แต่จริงๆแล้วเธอรักมากกว่านั้น ถ้าจะให้พูดจากใจจริงของเธอแล้ว ต้องพูดว่า ถึงทองเท่าแผ่นหล้าก็แลกภัสดาของหญิงไม่ได้ อย่างนั้นมากกว่า คือแม้เธอจะได้ทองเท่าผืนหล้าก็ไม่ดีใจเท่าได้สามีไว้เคียงกาย ภริยาผมเอง ไม่ยอมแม้กระทั่งผมฝันเห็นหญิงอื่นทั้งๆที่ไม่มีใครตั้งใจฝัน

โดยธรรมชาติ หญิงจะร่วมหลับนอนกับชายที่เธอรักเท่านั้น ไม่ใช่ใครก็ได้ เพราะฉะนั้นหญิงที่ถูกข่มขืนจึงดิ้นรน และถูกฆ่าตายเพราะเหตุนั้นอยู่เนืองๆ ซึ่งตรงข้ามกับธรรมชาติของผู้ชาย ขอให้ชายทำได้แม้สักครึ่งหนึ่งของหญิง ครอบครัวจะเป็นสุขขึ้นอีกมากมาย

ความรักที่หญิงมีต่อลูก ก็แสนจะยิ่งใหญ่หาสิ่งใดเทียบไม่ได้ พ่อเสียอีกยังรักลูกไม่เท่าแม่ หญิงรักลูกอย่างไม่จืดไม่จาง ไม่มีเงื่อนไข ไม่ว่าลูกจะเป็นอะไร ดี ชั่ว อย่างไร แม่ก็ยังรัก รักแต่ลูกเกิดจนลูกตาย แก่เฒ่าอย่างไร แม่ก็รัก มีอะไรก็มอบให้ลูกได้ทุกอย่างแม้แต่ชีวิตแม่เอง แม่ไม่เคยทอดทิ้งลูก ไม่ว่าลูกจะดีเลวอย่างไร หรือแม่เองจะลำบากเพียงใด ขอยกตัวอย่างจริงให้ฟังสักสองสามเรื่อง

เมื่อหลายปีมาแล้ว ญาติผมคนหนึ่ง สามีเป็นจ่าจังหวัด มีบุตรหลายคน เธอเป็นแม่ที่เก่งมาก จัดสรรที่ดินปลูกบ้านขายหลายต่อหลายแห่ง จนมีชื่อหมู่บ้านเป็นชื่อสกุลของเธอ แต่ลูกชายคนโตแสนจะเกเร ชอบทะเลาะเบาะแว้งต่อสู้เตะต่อยกับเพื่อนนักเรียนด้วยกันอยู่เป็นประจำ กลับบ้านบางครั้งพร้อมด้วยแผลถูกฟันบ้างถูกแทงก็มี เดชะบุญที่ไม่ถูกยิงตาย เพราะสมัยนั้นนักเรียนไม่ค่อยมีปืนกัน เรียนที่ไหนก็ต้องถูกให้ออก จนพ่อไม่เอา แม่ต้องมาขอให้ผมซึ่งขณะนั้นเป็นผู้พิพากษาเป็นผู้ปกครองให้เพื่อเจ้าของโรงเรียนจะได้เกรงใจเวลาฝากเด็กคนนั้นเข้าเรียนหนังสือ เพราะเหตุว่าโรงเรียนต่างๆ รู้กิตติศัพท์แล้วเขาไม่ยอมรับเข้าเรียนเนื่องจากเขาเกรงว่าเด็กคนนั้นจะไปก่อเหตุในโรงเรียนของเขา พ่อของเด็กบอกภริยาว่า *"ทิ้งไปเถอะคุณ ลูกคนเดียว"* แต่แม่ไม่ยอมทิ้งลูกด้วยหวังว่าวันหนึ่งลูกจะกลับตนเป็นคนดีอยู่มาวันหนึ่ง ถึงคราวสิ้นเวรกรรม จะเป็นเพราะแม่ซื้อบ้านให้หรือไม่ก็ไม่ทราบ คือแม่ซื้อบ้านนั้นอยู่ที่กรุงเทพฯ ให้เด็กคนนั้นมีชื่อเป็นเจ้าของให้ลูกๆ อยู่รวมกันระหว่างเรียนหนังสือที่กรุงเทพฯ โดยให้น้องชายคนที่ถัดเขาไปเป็นผู้ปกครองเขา ตั้งแต่นั้นมาเด็กคนนั้นก็กลับดีวันดีคืน ตั้งใจเรียนจบมัธยม แล้วเขาเรียนต่อคณะนิติศาสตร์ที่มหาวิทยาลัยรามคำแหง เขาตั้งใจเรียนจบได้ปริญญานิติศาสตรบัณฑิต เมื่อเรียนจบก็ทำแต่งานและตั้งหน้าตั้งตาทำมาหากิน ภริยาตั้งสถานรับเลี้ยงเด็กอ่อน ธุรกิจเจริญดี เวลานี้เขาเป็นนักธุรกิจเจ้าของสนามกอล์ฟใหญ่แห่งหนึ่งที่จังหวัดอุดรธานี ที่เขาดีขึ้นมานี้เพราะแม่เพียงคนเดียว

หลายคนคงเคยได้ยินกิตติศัพท์พระเอกหนุ่มที่มีชื่อเล่นว่า *"โจ้"* โจ้เคยติดยาเสพติด หนีไปอยู่นอกบ้านกับเพื่อน เสาะหาเงินมาซื้อยาเสพติดด้วยวิธีการต่างๆ ปล้น จี้ ลัก ขโมย รวมทั้งขับรถจักรยานยนต์แข่งในเวลาถนนว่าง แม่ตามหาโจ้แทบพลิกแผ่นดิน ไม่เป็นอันกินอันนอน ครั้นไปพบลูกกำลังแข่งจักรยานยนต์อยู่ก็หมายจะจับตัวไว้ แต่จับไม่ทันเพราะความเร็ว แม่จึงตัดสินใจกระโดดเข้าขวางรถโจ้ขณะขับแข่งโดยไม่คิดถึงอันตรายแก่ตัวเอง โจ้เห็นใจแม่จึงตัดสินใจอดยาเสพติดได้ ความพยายามของแม่โจ้ยังมีอีกมากมาย

มีเรื่องเล่าเรื่องหนึ่งซึ่งผมคิดว่าไม่เกินความจริง คือ ลูกทรพีคนหนึ่งโกรธแม่และไล่ฆ่าแม่ แม่ก็วิ่งหนีลูกหัวซุกหัวซุนพลางขอร้องลูกไม่ให้ทำร้ายตน ขณะวิ่งไล่มารดานั้น ทูตสวรรค์ทำให้เขาสะดุดพื้นล้มลง แม่ได้ยินเสียงลูกล้มก็มองกลับ เมื่อเห็นลูกล้มก็สงสาร รีบวิ่งกลับมาประคองให้ลูกลุกขึ้นพลางถามว่า *"เจ็บไหมลูก"* ท่านผู้อ่านที่รัก เรื่องนี้ไม่แต่เพียงเรื่องผูกหรือเล่ากันปะรำปะรา จริงๆ แล้ว แม่มีความรักต่อลูกอย่างนั้นจริงๆ มาตรว่าลูกวิ่งตามทัน และฟันแม่บาดเจ็บสาหัสหากยัง

ไม่ตาย แม่ก็ยังจะรักลูกอยู่ เพราะพระเจ้ามอบภาระให้เธอมาอย่างนั้น บังเอิญลูกที่ไล่ทำร้ายแม่นั้นเป็นลูกชาย ถ้าเป็นลูกหญิงเหตุการณ์เช่นนั้นจะไม่เกิดขึ้น เพราะผู้หญิงมิได้เกิดมาเพื่อความเหี้ยมโหดก้าวร้าว แต่เกิดมาเพื่อความรัก เพื่อสร้างสรรค์สิ่งดีให้แก่โลก

เมื่อ พ.ศ. ๒๕๐๗ ผมเป็นผู้พิพากษาใหม่ๆ ช่วยราชการอยู่ที่ศาลอาญา ก่อนโปรดเกล้าฯ ไปประจำที่หัวเมือง มีจำเลยคนหนึ่งเป็นหญิง ถูกฟ้องข้อหาลักขนุนอ่อนข้างคลองหลอด ซึ่งถือกันว่าเป็นทรัพย์ที่มีไว้เพื่อสาธารณประโยชน์ โทษสูงกว่าลักทรัพย์ธรรมดา จำคุกสูงถึง ๕ ปี จำเลยรับสารภาพ วันนั้นผมเป็นเวรตัดสินคดีรับสารภาพเรียกกันว่า *"เวรซี้"* ตอนนั้นเพิ่งเป็นผู้พิพากษาใหม่ๆ ขาดความชำนาญในการใช้ดุลพินิจ ได้พิพากษาลงโทษหญิงจำเลยคนนั้นให้จำคุก ๒ ปี โดยไม่รอการลงอาญา ทำให้เธอต้องรับโทษจำคุก ปรากฏว่าเธอเป็นหญิงแม่ลูกอ่อน การที่ขโมยขนุนก็เพราะอดอยาก ถูกสามีทอดทิ้ง ไม่มีอะไรให้ลูกกิน เหตุนี้น่าจะรอการลงอาญาให้เธอได้ แต่เพราะขาดประสบการณ์จึงไม่รอบคอบและจำคุกเธอไป ลูกก็ยังเล็กอยู่มาก แม้จะยากจะจนอย่างไรแม่ก็ไม่ทอดทิ้งลูก และแม้มีผู้รับจะเลี้ยงลูกให้เธอนอกเรือนจำเธอก็ไม่ยอม ในที่สุดก็ต้องพาลูกน้อยเข้าไปอยู่ในเรือนจำ หนังสือพิมพ์ประโคมข่าวว่าศาลโหด ผมเองมานั่งเสียใจร้องไห้อยู่หลายวัน เสียใจและสงสารเธอที่ลงโทษจำคุกเธอโดยไม่รอการลงอาญา จะเห็นได้ว่า แม้จะยากจนค่นแค้นอย่างไรหญิงก็จะยังรักลูก ไม่เคยทอดทิ้งลูก จะทำทุกอย่างเพื่อลูก ที่เธอลักขนุนก็เพราะไม่มีอาหารให้ลูกกิน ปกติ เมื่อสามีทิ้ง หญิงก็จะรับเลี้ยงลูกเองทุกราย แม้จะเหนื่อยยากอย่างไรหรือแม้จะตายก็ยอม ดังที่เห็นเป็นประจำอยู่ทั่วไปขณะนี้มากมาย

เมื่อครั้งกษัตริย์โซโลมอนแห่งอิสราเอลผู้เลิศด้วยปัญญายังทรงพระชนม์อยู่ มีหญิงสองคนพิพาทแย่งลูกกัน ในที่สุดคดีขึ้นสู่การวินิจฉัยของพระเจ้าโซโลมอน ทั้งสองหญิงต่างยืนยันต่อพระพักตร์ว่าเด็กเป็นบุตรของตน ซึ่งเป็นไปไม่ได้ แต่ไม่สามารถรอมชอมได้ พระองค์แย้มพระสรวลและรับสั่งว่า *"ถ้าพวกเจ้าไม่ยอมกันเราก็จะให้ตัดเด็กออกเป็นสองท่อนแล้วแบ่งกัน"* หญิงผู้เป็นแม่แท้รักลูก กลัวว่าลูกจะถูกตัด จึงยอมสละลูกให้แก่แม่ปลอม ทำให้พระเจ้าโซโลมอนทรงทราบได้ว่าคนที่ยอมสละลูกนั้นคือแม่ที่แท้จริง พระองค์จึงทรงตัดสินให้แม่จริงชนะคดี ท่านจะเห็นได้ว่า แม้ลูกก็สละได้เพื่อให้ลูกมีชีวิตอยู่ ด้วยหวังว่าวันหนึ่งจะได้พบกัน ดีกว่าให้ลูกตายจากไป

หญิงเป็นผู้ศักดิ์สิทธิ์ คำพูดนี้ผมได้ยินจากปากของท่านสาธุคุณมูน แห่งเกาหลี ท่านกล่าวว่า **หญิงเป็นผู้ศักดิ์สิทธิ์ การร่วมเพศถือเป็นกิจกรรมที่สำคัญและศักดิ์สิทธิ์ ไม่ใช่เรื่องลามก หรือน่ารังเกียจ** ชายต้องทำด้วยความเคารพ รักและทะนุถนอม แล้วจะได้ลูกที่เป็นคนดี มีความรักแท้ ประกอบเป็นครอบครัวที่ดี ซึ่งผมเห็นด้วยอย่างยิ่ง และเห็นว่า เราต้องให้ความเคารพแก่หญิงเป็นพิเศษ มองดูทุกส่วนของร่างกายเธอในลักษณะที่น่าเคารพบูชา ไม่ล่วงเกิน แล้วผู้นั้นจะเป็นผู้เจริญ ผู้คิดประทุษร้ายหญิง หรือไม่เคารพหญิง ได้ชื่อว่าเนรคุณต่อผู้มีคุณต่อโลก ผู้นั้นจะพินาศ ชายที่ให้ความเคารพรักแก่หญิง ดุจมารดาตนจะเป็นผู้เจริญ ครอบครัวจะปกติสุขและมั่งคั่ง ผมขอยกตัวอย่างจริงที่พบมาด้วยตนเอง มีนายทหารที่ผมรู้จักคนหนึ่งสมัยเมื่อผมเป็นผู้พิพากษาศาลอุทธรณ์ ขณะนั้นท่านผู้นั้นมียศเป็นพันโท รับราชการอยู่ที่กรมการพลังงานทหาร

ที่เกียกกาย มีผู้แนะนำท่านให้พวกภริยาของท่านซึ่งมีปัญหามาปรึกษาข้อกฎหมายกับผม ผมจึงโชคดีได้รู้จัก ท่านผู้นี้ไต่เต้าขึ้นมาด้วยความสามารถอาจหาญ เริ่มจากพลทหาร ถูกส่งไปรบในสงครามเกาหลี ระหว่างรบนั้นท่านสร้างวีรกรรมอันยิ่งใหญ่ ต่อสู้กับข้าศึกมีชัยชนะอย่างน่าทึ่ง แคล้วคลาดอย่างน่าประหลาด ปืนกลยิงท่านไม่เข้า โดนกับระเบิดก็ไม่เป็นอันตราย เพียงเจ็บและอาเจียนออกมาเป็นเลือด ท่านจึงได้รับฉายาว่า *"วีรบุรุษสงครามเกาหลี"* ถึงกับมีการถ่ายทำภาพยนตร์ประวัติการรบของท่าน ท่านเล่าถึงการประหัตประหารศัตรูด้วยมีดสั้น และการหลบซ่อนตัวในน้ำนานๆ โดยใช้สายบัวหายใจและเรื่องอื่นๆ ให้ผมฟังหลายเรื่อง ล้วนแต่น่าสนใจ ผมได้ถามท่านว่า ท่านมีของดีอะไรหรือจึงยิงไม่เข้า ท่านบอกผมว่า ไม่มีอะไรนอกจากชายผ้าถุงของแม่ที่ท่านนำติดตัวไปจากบ้าน ท่านจะกราบไหว้บูชาทุกวันก่อนนอน *พรชัย ทองบุราณ* นักมวยโอลิมปิคที่ซิดนีย์ ไปต่อมวยโลกคราวนี้ก็ได้นำชายผ้าถุงของแม่อันเล็กๆ ติดตัวไปด้วย พรชัยชกมีชัยชนะมาตลอด จนวันนี้ *(๒๗ กันยายน ๔๓)* พรชัยก็สามารถเอาชนะนักมวยอียิปต์ด้วยคะแนน ๙ ต่อ ๑๔ พรชัยสามารถผ่านเข้ารอบ ๔ คนสุดท้าย ซึ่งถ้าเขาแพ้รอบที่จะถึงก็จะต้องได้เหรียญทองแดงอย่างแน่นอน เขาน่าจะได้ถึงเหรียญทอง ท่านผู้อ่านจะเห็นได้ว่า แม้แต่ชายผ้านุ่งผู้หญิงยังศักดิ์สิทธิ์เพียงนั้น ท่านลองคิดดูเถิดว่าเนื้อตัวของเธอเองจะศักดิ์สิทธิ์กว่านั้นเพียงใด ในพงศาวดารฉบับกระเป๋าเล่าว่า ก่อนนายขนมต้มไปชกกับนักมวยพม่านั้น เขามิได้ใช้คาถาอาคมอันใดแต่ได้ใช้ตีนผ้าซิ่นของผู้หญิงเองคาดศีรษะเคียนแขนเป็นผ้าประเจียดที่นักมวยไทยใช้กันอยู่เวลานี้ พอโดดลงเวที พม่าก็กลัวก่อนชก นักมวยพม่าบางคนวิ่งหนีไปเสียก่อน คนที่เข้ามาชกกับนายขนมต้มก็ใจฝ่อ ชกด้วยความกลัว เพราะเขามองเห็นนายขนมต้มเป็นสี่หน้าเหมือนอินทร์เหมือนพรหม เหมือนหญิง และเหมือนยักษ์ ชกไม่ถูก จึงวิ่งหนีไม่ยอมสู้ เมื่อครั้งผมเป็นเด็กน้อยพอจำความได้ มีครูคนหนึ่งจากอำเภอวาปีปทุม ชื่อ *ครูเชียร* มาสอนเป็นครูน้อยอยู่ที่หมู่บ้านของผม ซึ่งเป็นชนบทห่างไกล ครูคนนั้นเก่งและดุ ผมยังไม่ได้เป็นนักเรียน เพราะยังเล็กอยู่มาก แต่กลัวคนนี้ที่ไหนผมจะต้องวิ่งหนี หรือมิฉะนั้นก็หลับตาด้วยนึกว่าเมื่อหลับตาแล้วครูคนนั้นจะไม่เห็นตน หรือมิฉะนั้นผมก็จะเอาผ้าถุงของแม่ห่มคลุมศีรษะแล้วจะไม่กลัว เพราะคิดว่าแม่คุ้มครองได้ แล้วเดินผ่านบ้านครูคนนั้นได้ ท่านผู้อ่านจะเห็นได้ว่าผู้หญิงสำคัญและยิ่งใหญ่เพียงใดเมื่อเป็นดังนี้ ผู้ชายจะต้องให้ความเคารพผู้หญิงเป็นพิเศษ *หลวงพ่อสนอง กตปุญโญ* แห่งวัดสังฆทาน สอนว่า ให้เคารพหญิงอื่นเหมือนกับแม่ของเรา ซึ่งเมื่อก่อนผมเองก็ไม่สนใจมากนัก จากการศึกษาและสังเกตตลอดมาเห็นได้ว่าควรเป็นเช่นนั้นจริง ทำให้ผมเห็นผู้หญิงเป็นบุคคลสำคัญที่ควรเคารพและบูชา ต้องยกเขาไว้เหนือสิ่งใดทั้งหมดในโลกนี้ เธอเป็นทั้งแม่ของเราและแม่ของลูกเราเป็นทั้งแม่ของทุกคน แม้แต่พระศาสดาทั้งหลาย แม้กระทั่งพระเยซูคริสต์เจ้าที่คนทั้งโลกเคารพ เนื้อตัวของเราได้จากหญิงทั้งสิ้น ทำกับเขาก็เหมือนทำกับตัวเราเอง ผู้ชายเอเชียไม่น้อยเวลานี้ที่มีทัศนคติกับหญิงไปในทางที่ต่ำต้อยด้อยศักดิ์ วันหนึ่งผมเดินทางโดยรถทัวร์จากกรุงเทพฯไปอุดรพอดีรถคันนั้นมีสองชั้น คนขับอยู่ชั้นล่าง หญิงสาวที่ดูแลผู้โดยสารจะคอยห้ามมิให้ผู้โดยสารหญิงไปนั่งที่นั่งข้างบนเหนือศีรษะคนขับ ผมเห็นว่าเขามองภาพผิดโดยสิ้นเชิง คนที่คิดเช่นนั้น ยากที่จะเจริญได้ และถ้า

ทำกับหญิงในทางที่ขาดความเคารพ เช่น ข่มขืน ร่วมเพศ เป็นต้น เขาจะประสบแต่ความหายนะ ล่มจม ติดคุก อาจจะถึงถูกประหารก็ได้

จำเลยคนหนึ่ง รักทั้งพี่และน้อง หมั้นพี่ แต่มีสัมพันธ์สวาทกับผู้น้อง พี่สาวคนโตรู้ จึงไปแจ้งความว่า จำเลยข่มขืนกระทำชำเรา โดยผูกเรื่องว่าจำเลยใช้อาวุธมีดปลอกมะม่วงขู่เข็ญ ซึ่งไม่จริง ผมเป็นทนายชั้นอุทธรณ์และฎีกา ซึ่งปกติถ้าหญิงยินยอมให้ร่วมประเวณีเช่นนั้นจำเลยจะไม่มีความผิด เพราะหญิงอายุเกิน ๑๕ ปีแล้ว แต่เนื่องจากกระทำต่อหญิงโดยขาดความเคารพ เทพเจ้าลงโทษ ทำให้สามศาลเชื่อตามพยานหลักฐานเท็จที่ผูกมาว่าจำเลยขู่เข็ญด้วยอาวุธมีด จึงมีความผิด จำคุก ๕ ปี เวลานี้ก็ยังติดคุกอยู่

แต่คนที่ให้ความเคารพหญิงเสมือนหนึ่งมารดาของตนจะมีความเจริญ ดูนายทหารท่านนั้น ท่านไต่เต้าจากพลทหารจนเป็นพันโท ซึ่งผมเชื่อว่าท่านอาจจะได้เลื่อนยศขึ้นไปอีกก่อนเกษียณอายุราชการ

ในประเทศที่เจริญทางโลกซีกตะวันตกนั้นประชาชนให้ความเคารพผู้หญิงมาก ปฏิบัติมานานแล้ว ผู้หญิงจะต้องมาก่อน ดังจะเห็นได้จากคำกล่าวที่ว่า เลดี้เฟิร์สต์ (Lady first) สมัยเมื่อผมเรียนที่อเมริกาเมื่อ ๓๗ ปี ก่อน เห็นชายชาวอเมริกันให้ความเคารพหญิงแล้วชื่นใจ ชายคู่รักจะไม่ล่วงเกินเพื่อนหญิงของตนโดยพลการ และหญิงก็จะไม่ยินยอมชายนอกจากแม่จะอนุญาตเขากอดจูบกันจนเหนื่อยตรงเชิงบันได แต่ไม่มากไปกว่านั้น เมื่อสามีจะออกจากบ้านก็ต้องจุมพิตภริยาก่อน ถ้าภริยาจะนั่งรถไปไหนด้วยสามี สามีจะติดเครื่องยนต์รถให้ข้างในอุ่นสบายก่อน แล้วจึงมาชวนภริยาไปนั่ง เขาจะต้องลงมาเปิดประตูให้ภริยาเข้าไปนั่งในรถก่อนปิดประตูให้ แล้วเดินอ้อมกลับมานั่งเก้าอี้ของตนทำหน้าที่ขับต่อไป และเมื่อถึงที่จอด เขาก็จะต้องลงจากรถมาเปิดให้ภริยาออกจากรถ แล้วปิดประตูรถก่อนประคองแขนเธอเดินไปด้วยกัน นั่นเป็นตัวอย่างของผู้เจริญปฏิบัติต่อหญิงผู้เป็นภริยา สมกับที่เธอเป็นผู้ยิ่งใหญ่ ศักดิ์สิทธิ์ น่ารัก และควรแก่การเคารพ รัก และทะนุถนอม ชายหนุ่มทั้งหลายในอเมริกาจะปฏิบัติต่อคู่รักของเขาอย่างเดียวกัน เพื่อนร่วมห้องที่เรียนกฎหมายด้วยกันจากอังกฤษคนหนึ่งชื่อโซน โอเวอเรนด์ เขาหอบภริยาและบุตรเล็กๆ มาอยู่ที่อเมริกาด้วยขณะเรียนปริญญาโททางกฎหมาย ผมก็เห็นเขาปฏิบัติต่อภริยาของเขาเหมือนกับชาวอเมริกันปฏิบัติตามที่กล่าวมาแล้ว ผมถามเขาว่าเพิ่งทำหรือว่าเป็นประเพณีชาวอังกฤษ เขาตอบว่าเป็นประเพณีอังกฤษซึ่งชาวอเมริกันได้ตัวอย่างมา

ความกล้าหาญของหญิงก็ล้ำเลิศ แม้จะไม่ใช่หน้าที่ของเธอก็ตาม เสียดายที่ทางการไม่เกณฑ์หญิงเป็นทหารจริงๆ แล้ว หญิงหาได้มีความกล้าหาญและรักชาติน้อยไปกว่าชายไม่ ดังจะเห็นได้จากวีรกรรมของสตรีไทยในอดีต เช่น ผู้หญิงที่ได้สมญาว่าท้าวเทพกษัตรีและท้าวศรีสุนทร ก็เพราะได้สร้างวีรกรรมเพื่อรักษาเมืองกลาง และคุณหญิงโมที่สร้างวีรกรรมเพื่อเอาชนะกองทัพเจ้าอนุวงษ์กษัตริย์แห่งเวียงจันทน์ หญิงที่กล้าตัดสินใจถึงสละพระชนม์ชีพของพระนางเองก็ได้แก่พระศรีสุริโยทัย ที่ทรงเอาพระวรกายเข้ารับคมดาบพม่าเพื่อรักษาพระชนม์ชีพของพระราชสวามีไว้ ถ้าเป็นชายตก

อยู่ในภาวะเช่นเดียวกันนั้น คงปล่อยให้ภริยาถูกฆ่าตายไปแล้ว จะได้มีใหม่สบายๆ เทียบกับชายแล้วหญิงชนะชายทุกประตู แม้นโปเลียนจอมจักรพรรดิชนะข้าศึกมาทั่วแผ่นดิน ก็ยังมาแพ้หญิงเพียงผู้เดียว

ด้านความสุจริต ก็เป็นที่ประจักษ์อยู่ทั่วไปว่า หญิงฉ้อราษฎร์บังหลวงน้อยกว่าชายมาก เทียบส่วนชายกับหญิงว่าใครจะซื่อสัตย์ต่อหน้าที่มากน้อยกว่ากันจะได้ถึงร้อยละ ๙๕ : ๕ กล่าวกันว่าผู้หญิงที่ทุจริตนั้นจะเป็นผู้ที่มีลักษณะเป็นชาย แม้หญิงจะกระทำผิดก็มิได้ทำด้วยใจจริต แต่ทำผิดด้วยความจำเป็นเป็นส่วนใหญ่ ผู้หญิงมีความละอายต่อบาปมากกว่าผู้ชายถึงสิบเท่า

เสียดายที่คุณแม่ผมสิ้นไปนานแล้ว ผมมิได้ปรนนิบัติท่านเท่าที่ควร เพราะเมื่อเด็กก็เรียนโตก็มาอยู่เสียที่กรุงเทพฯ และเมื่อก่อนผมยังไม่รู้สึกอย่างนี้ สมัยนั้นพวกเราลูกๆกราบแม่ แต่วันพระ โดยพวกเรา จะพากันนำน้ำขมิ้นฝนไปทามือให้แม่ พร้อมพานดอกไม้ แล้วท่านก็จะให้พรเป็นกลอนยาว พรของแม่ยังก้องกังวานอยู่ในใจผมจนกระทั่งบัดนี้

"ขอให้เทพาพร้อมสองขาให้มั่นเที่ยงเถิดลูกเอย โพยพยาธิร้ายอย่าได้เบียดเบียนเจ้าเน้อ..."

ซึ่งผมจำไม่ได้หมด เพราะยาวและเป็นเวลากว่า ๖๐ ปีมาแล้ว ขณะนั้นผมรักและเคารพแม่เหมือนๆ หรือเท่าๆ กับทุกคน แต่มิได้ซาบซึ้งในความยิ่งใหญ่ของหญิงอย่างทุกวันนี้ผมรู้สึกอย่างนี้เวลานี้จากสัจธรรมค่อยพัฒนามาทีละเล็กละน้อย หลังจากแม่สิ้นแล้ว *(พ่อผมสิ้นไปก่อนแม่นานมาก เมื่อก่อนก็ไหว้ทั้งสองรวมกันแล้วแต่โอกาส เพราะพ่อไม่ค่อยอยู่บ้าน)* เมื่อไม่มีแม่ผมจึงหันไปยึดเพื่อนของแม่และแม่ยายแทน เพื่อนของแม่ชื่อ *แม่บัว* ท่านรักผมเหมือนลูกแท้ เมื่อคราวแม่ยายมาอยู่กับผมที่บ้านผมที่กรุงเทพฯ ผมจะหาข้าวให้แม่กิน แล้วผมก็จะก้มลงกราบอย่างนั้นจนท่านกลับไปอยู่มหาสารคาม ส่วนแม่บัวของผม ผมก็ไปแวะเยี่ยม กราบและกอดเหมือนแม่ตัว ให้เงินพวกน้องๆ ไว้ดูแลแม่แทน เมื่อแม่บัวเสียชีวิตก็ได้ร่วมกับญาติมิตรทำบุญให้แม่อย่างสมเกียรติ ด้วยกุศลที่ผมเคารพหญิงผู้เป็นแม่ทั้งหลาย ทำให้ผมประสบแต่ความเจริญมีโชคและลาภตลอด กลายจากจนมารวย ภายในเวลาไม่นาน ผมจึงได้ตั้งปณิธานว่าจะต้องเขียนบทความเทิดทูนหญิงเพศที่ผมเคารพและบูชาให้จงได้ แม้จะไม่กี่บรรทัดก็ตาม จึงได้เกิดเป็นบทความที่ท่านอ่านอยู่นี้ ผมเขียนจากใจจริง และด้วยความรู้สึกดังที่พรรณนามา

ท่านผู้อ่านที่เป็นหญิงขอได้รับความเคารพเทิดทูนจากผม ด้วยเหตุที่ท่านเป็นผู้ยิ่งใหญ่และน่าบูชาจริงๆ ท่านเป็นมารดาของมนุษย์ เป็นผู้ที่พร้อมด้วยคุณสมบัติและคุณธรรม ขอให้ดำรงตนให้สมกับที่ชายรักและเคารพต่อไปตราบสิ้นกาลนิรันดร ส่วนท่านผู้อ่านที่เป็นชาย ก็ขอให้เผยแพร่ความดีของหญิงต่อๆกันไป เพื่อรักษาไว้ซึ่งความดีอมตะ ความงามที่พรายเพริศ และความสำคัญที่หาใดทดแทนมิได้ของเพศผู้เป็นแม่ของเรา และแม่ของลูกเรา แม่ของชาติเรา และแม่ของโลกเรา จงให้ความเคารพและเทิดทูนเธอ ขอให้ถือว่าเธอเป็นผู้ศักดิ์สิทธิ์ อย่าดูถูกและอย่าล่วงเกิน เพราะจะได้ชื่อว่าท่านไม่เคารพผู้ที่ควรเคารพ เป็นอัปมงคล จะทำให้ท่านประสบแต่ความทุกข์ยากหม่นหมอง หายนะ ขอท่านได้ให้ความเอาใจใส่คุ้มครองเธอในฐานะที่เธอเป็นผู้ที่มีร่างกายไม่แข็งแรงเท่าชาย ผมเชื่อแน่ว่า ท่านจะประสบแต่โชค ลาภ ร่ำรวยอย่างผม โดยไม่คิดคาดฝัน และชีวิตท่านจะมีแต่ความเจริญ และในที่สุดนี้ขอให้หญิงเป็นใหญ่ของโลกต่อไป

เรียน ท่านผู้อ่านวารสารไทย

คณะอนุกรรมการจัดทำวารสารไทย ในคณะกรรมการเอกลักษณ์ของชาติ สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี ได้จัดพิมพ์วารสารไทยมาตั้งแต่ต้นปี ๒๕๒๔ เพื่อเผยแพร่ความรู้ในด้านต่าง ๆที่เป็นประโยชน์แก่ประชาชน และเพื่อเป็นการสนับสนุนการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข

เราได้เปิดโอกาสให้ท่านผู้อ่านได้แสดงความคิดเห็นในด้านต่างๆที่เกี่ยวกับวารสารไทย หรือหากท่านต้องการให้เรานำเสนอเรื่องใดที่ท่านคิดว่าน่าสนใจ และมีประโยชน์ต่อส่วนรวมและชาติบ้านเมือง คอลัมน์นี้เป็นเวทีของท่าน ขอได้โปรดเสนอความคิดเห็นส่งมาในใบตอบรับนี้ และกรุณาอย่าลืมปิดดวงตราไปรษณียากรด้วย

ขอขอบคุณ

ใบตอบรับ *วารสารไทย*	ได้รับ วารสารไทย ฉบับที่.....เรียบร้อยแล้ว	วันที่.....เดือน.....พ.ศ. ๒๕.....
ชื่อผู้รับ.....		
ที่อยู่/สถานที่ทำงาน :		
คำถาม/ข้อเสนอแนะ/ข้อคิดเห็นต่างๆ :		

✂ (ตัดตรงรอยนี้)

กรุณาส่ง

ปิดดวงตราไปรษณียากร
๒ บาท

ฝ่ายจัดทำ **"วารสารไทย"**
สำนักงานเสริมสร้างเอกลักษณ์ของชาติ
สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี
ส่วนการศึกษาโรงเรียนนายร้อย จปร. (เดิม) ทำเนียบรัฐบาล
ถนนราชดำเนิน เขตดุสิต
กรุงเทพฯ ๑๐๓๐๐

(แนวพับ)

(แนวพับ)

พระบรมรูปหล่อสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช ประดิษฐานอยู่ภายในศาลเจ้าตาก ในบริเวณพระราชวังเดิม

(ภาพ : อนุตรา หงษ์เจริญ)

พระบรมราชานุสาวรีย์สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช ค่ายตากสิน จังหวัดจันทบุรี

(ภาพ : อนุตรา หงษ์สุวรรณ)